

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษากระบวนการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในหมู่บ้านอมลอง อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทของชุมชน

ตอนที่ 2 พัฒนาการของหญ้าหวานในชุมชนอมลอง

ตอนที่ 3 การจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานของชุมชนอมลอง

ตอนที่ 4 การพัฒนารูปแบบการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ชุมชนอมลองให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสม และสามารถประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นในอนาคต

ตอนที่ 5 ความรับผิดชอบของแต่ละห่วงโซ่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative chain) ในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ตอนที่ 1 บริบทของชุมชน

การนำเสนอบริบทของชุมชนโดยทั่วไปเพื่อให้เห็นภาพโดยรวมของสภาพชุมชนที่ครอบคลุมทั้งด้าน ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน สถานที่ตั้งของชุมชน สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชน โครงสร้างทางกายภาพ โครงสร้างด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษา เพื่อให้เข้าใจถึงชุมชนบ้านอมลอง อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังทำให้เข้าใจถึงรูปแบบพฤติกรรมของคนหรือวิวัฒนาการของกลุ่มที่ก่อตั้งและมีอยู่ในชุมชน นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

การวิเคราะห์ชุมชน

1. การวิเคราะห์สังคม ชุมชนอมลอง เป็นหมู่บ้านในตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มน้ำห้วยบง ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางจากชุมชนถึงอำเภอ สะเมิง ประมาณ 30 กิโลเมตร บนเส้นทางระหว่าง อำเภอสะเมิงกับอำเภอกัลยาณิวัฒนา และจากอำเภอสะเมิงถึงตัวจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 40 กิโลเมตร รวมระยะทางจากชุมชนถึงตัวจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมด 70 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 พื้นที่ของชุมชนอยู่บริเวณแหล่งต้นน้ำ มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศโดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านได้บุกเบิกพื้นที่ราบลุ่มระหว่างเชิงเขาเพื่อทำเป็นพื้นที่เกษตรกันมาตั้งแต่อดีต อาศัยลำน้ำห้วยบงและน้ำจากอ่างเก็บน้ำของหมู่บ้านเป็นหลักในการเพาะปลูกพืชพันธุ์ทางการเกษตรและถือเป็นลำน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในชุมชน ลำน้ำห้วยบง เป็นลำน้ำตามธรรมชาติไหลจากป่าต้นน้ำในหุบเขาโดยหลวง ซึ่งครอบคลุมอาณาเขตระหว่างตำบลยังเมินกับชุมชนอมลอง ไหลผ่านลัดเลาะมาตามเชิงเขาผ่านตำบลแม่สาบ และตำบลบ่อแก้วแล้วไปบรรจบกับแม่น้ำปิง ที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ (ทักษิณ ศรีวรรณ, ผู้ใหญ่บ้านอมลองและสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2553.)

1.1 ลักษณะทางสังคมของชุมชน

ชุมชนบ้านอมลองมีประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาและเป็นพื้นฐานของการรวมกลุ่ม โดยมีผู้สูงอายุ ผู้นำทางศาสนาพิธี ผู้นำทางภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ใหญ่บ้านเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว และระดมชาวบ้านไปช่วยในการพัฒนาหมู่บ้านในกรณีที่มีข้อราชการที่ต้องดำเนินการร่วมกัน ผู้ใหญ่หรือพ่อหลวงซึ่งเป็นผู้นำของหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านนั้น ต้องมีคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับ มีความจริงใจเอื้ออาทรต่อชาวบ้าน สามารถช่วยเหลือทางด้านแรงกายสติปัญญา และทรัพย์สิน ชื่อสัตย์ ซื่อตรง ยุติธรรมและไม่ทำตนให้เหนียวชาวบ้าน (สัมภาษณ์พระครูสรยุทธ ขยปัญญาวัตรพระบรมธาตุคอกผาสาม ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่, 15 เมษายน 2553)

1.2 สภาพภูมิอากาศ

ชุมชนอมลองตั้งอยู่ในพื้นที่อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านอากาศเย็นสบายตลอดปี ระดับพื้นที่อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 800-1,200 เมตร จะมีฝนตกชุกในเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ด้วยสภาพอากาศเช่นนี้บ้านอมลองจึงมีผลผลิตทางการเกษตรหมุนเวียนตลอดทั้งปีไม่ขาด จากบันทึกรายงานอุตุนิยมวิทยา สำหรับสถานีน้ำฝน อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พื้นที่บ้านอมลองมีปริมาณน้ำฝนที่ตกชุกมากที่สุดในเดือนสิงหาคม และปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุดในเดือนตุลาคม ช่วงที่มีอากาศร้อนที่สุดอยู่ในช่วงเดือนเมษายน

อุทกภัยเฉลี่ยสูงสุด 36 องศาเซลเซียส และต่ำสุด 8 องศาเซลเซียสในช่วงเดือนมกราคม (งาน
อดุณิคมวิทยา อำเภอสะเมิง)

1.3 ที่ตั้งอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับบ้านงามเมง บ้านจั่วเต่า ตำบลแม่สาบและบ้านกัวเสือ
ตำบลยังเมิน อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ทศิไต้ ติติกับบ้านหาตสั่มป้อยตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออก ติดกับบ้านกองจากน้อย ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง
จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดกับบ้านเด่นข่ม ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัด
เชียงใหม่

ภาพที่ 4.1 แผนภาพแสดงเส้นทางหลวงในอำเภอสะเมิง

1.4 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร พื้นที่ส่วนใหญ่ทางทิศเหนือของชุมชนได้น้ำจากอ่างเก็บน้ำและพื้นที่ทางตอนใต้และตะวันตกใช้น้ำจากลำน้ำห้วยบง ในการทำการเกษตร มีน้ำจากฝายชะลอน้ำในศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงห้วยบง บ่อน้ำตื้น และบ่อน้ำบาดาล หมู่บ้านอมลองเป็นชุมชนที่

อยู่บริเวณป่าต้นน้ำจึงมีสภาพทรัพยากรน้ำและทรัพยากรป่าไม้ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำอาชีพทางการเกษตร

1.5 สาธารณูปโภคของหมู่บ้าน ด้านสาธารณูปโภคของหมู่บ้านอมลอง มีโรงเรียนระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีลูกหลานของชาวบ้านอมลองและหมู่บ้านใกล้เคียงในเขตบริการ คือบ้านงาแมง บ้านจิวเต่า มาเข้าเรียน มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ 1 แห่ง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือติดกับโรงเรียน มีวัด 2 วัดอยู่ในชุมชน 1 วัดคือวัดอมลอง และห่างจากหมู่บ้านประมาณ 10 กม. มีวัดพระบรมธาตุคุดอยผาสัมอีก 1 วัดอยู่บนภูเขาที่มีพื้นที่ครอบคลุมระหว่างบ้านอังกาย ตำบลยังเมินและชุมชนอมลอง และบริเวณลุ่มน้ำห้วยบง มีศูนย์สาธิตเศรษฐกิจพอเพียง และศูนย์อโรคาที่รักษาโรคด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน อันเป็นโครงการบริการของวัดพระบรมธาตุคุดอยผาสัมอีกด้วย นอกจากนี้จะมีศรัทธาวัดที่เป็นสมาชิกบ้านอมลองและบ้านอังกายแล้ว ยังมีศรัทธาจากชุมชนใกล้เคียงจากอำเภอและจังหวัดอื่นมาร่วมประกอบศาสนพิธีกับวัดทั้งสองเป็นประจำ (อินคำ จันทะกี มีคณายก วัดอมลอง สัมภาษณ์ 22 พฤษภาคม 2553)

1.6 การคมนาคม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการใช้เส้นทางคมนาคมและ การเดินทางเข้าถึงชุมชนพบว่า สามารถเข้าถึงหมู่บ้านได้ 2 เส้นทาง เส้นทางแรกจากตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ไปตามถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 จากเชียงใหม่ถึงอำเภอแมริม ตรงกิโลเมตรที่ 15 จากนั้นแยกสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1096 มุ่งหน้าสู่อำเภอสะเมิงเป็นระยะทาง 40 กิโลเมตร จากอำเภอสะเมิงต่อไปบ้านอมลองโดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1349 ซึ่งเป็นเส้นทางระหว่างอำเภอสะเมิงกับอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีจุดสังเกตคือที่ทางแยก อุทยานขุนขาน ลงทางลูกรังสลับถนนยางมะตอยประมาณ 30 กิโลเมตร จึงถึงหมู่บ้านอมลอง ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง อีกเส้นทางหนึ่งจากตัวจังหวัดเชียงใหม่ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ทางไปอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ถึงทางแยกไปอำเภอสะเมิงโดยเลี้ยวขวาตามทางหลวงหมายเลข 1269 ถึงตัวอำเภอสะเมิง จากนั้นใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1349 จนถึงอุทยานขุนขาน จุดสังเกตมีป้ายบอกทางไปบ้านยังเมิน แยกขวาลงถนนลูกรังสลับถนนลาดยางมะตอยประมาณ 30 กิโลเมตรถึงบ้านอมลอง ระยะทางในการเดินทางจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ถึงหมู่บ้านอมลองโดยรถยนต์ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง 30 นาทีถึง 4 ชั่วโมง

2. การวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนและชุมชน ชุมชนอมลอง มีครัวเรือนทั้งหมด 185 ครัวเรือน โดยเป็นชาย 128 คน หญิง 160 คน รวมประชากรทั้งหมู่บ้าน 288 คนมีอายุ 1-14 ปี เป็นชาย 30 คน เป็นหญิง 25 คน รวม 55 คน วัยแรงงานเป็นชาย 75 คน เป็นหญิง 90 คน รวม 165 คน และอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นชาย 23 คน หญิง 45 คน รวม 68 คน (ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน จปฐ.

2555) ระดับการศึกษาของประชากรหมู่บ้านอมลอง สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ 198 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 48 คน มัธยมศึกษาตอนปลาย 28 คน และสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย 12 คน และไม่จบหรือต่ำกว่าภาคบังคับ 2 คน โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรอื่นๆ ในชุมชนคือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตร 180 ครอบครัว สมาชิกกลุ่มน้ำยาเอนกประสงค์ 20 ครอบครัว สมาชิกกลุ่มเก็บขยหญาหวาน 50 ครอบครัว และสมาชิกกลุ่มแปรรูปหญาหวาน 50 ครอบครัว ประชากรของหมู่บ้านอมลอง ประกอบด้วย ผู้ที่ทำงานเลี้ยงครอบครัวซึ่งอยู่ในวัยทำงาน จำนวน 165 คน และอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 68 คน (ทักษิณ ศรีวรรณะ ผู้ใหญ่บ้านอมลอง, สัมภาษณ์ 16 ธันวาคม 2555) โครงสร้างประชากรเกิดจากความสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม ส่วนหนึ่งมาจากผู้สูงอายุ ผู้นำทางศาสนา ปราชญ์ในท้องถิ่น ผู้ปกครองหมู่บ้าน ซึ่งมีศักยภาพสามารถรวบรวมจำนวนคนมารวมกันในระดับต่างๆ เป็นบุคคลที่ชาวบ้านยอมรับ มีความจริงใจ มีความเอื้ออาทรต่อชาวบ้าน ช่วยเหลือทางด้านแรงงาน สติปัญญาและทรัพย์สิน มีบุคลิกภาพที่ซื่อสัตย์ยุติธรรม ไม่ใช่อำนาจกับชาวบ้าน จึงทำให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ ยอมรับและเคารพในการตัดสินใจ ชาวบ้านส่วนใหญ่รับฟังในคำตัดสินและข้อเสนอในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้สูงอายุมักได้รับความเกรงใจเนื่องจากมีความเชื่อและทัศนคติว่า หากบุตรธิดาได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้สูงอายุจะเติบโตเป็นคนที่มีจิตใจที่อ่อนโยน มีความกตัญญู รู้คุณ สามารถดำเนินชีวิตไปตามแนวทางที่ถูกที่ควรชีวิตจะมีความสุข เจริญ โครงสร้างประชากรจึงเป็นสังคมชนบทแบบเครือญาติ เป็นพี่น้องกันมีความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ยังคงมีการลงแขกในการทำกิจกรรมทางการเกษตรในระหว่างเครือญาติและเพื่อนบ้าน รวมทั้งยังมีลักษณะการจ้างแรงงานหากครอบครัวใดขาดแคลนแรงงานในบางส่วนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขา ลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติมีค่อนข้างสูง สังเกตได้จาก นามสกุลที่ซ้ำๆ กัน ทั้งหมู่บ้านมีนามสกุลทั้งหมดไม่เกิน 20 นามสกุล นอกจากคนต่างถิ่นหรือชาวไทยภูเขา (กะเหรี่ยง) ที่ย้ายข้ามหมู่บ้านเข้ามาซึ่งมีประมาณ 5 ครอบครัว แต่มีการร่วมประเพณี ตามเทศกาลต่างๆ เพื่อสืบสานวัฒนธรรม เช่น งานปอยหลวง งานตานก้วยสลาก งานทอดกฐิน ทอดผ้าป่า งานบวช และงานบุญต่างๆ ตามเทศกาลอย่างพร้อมเพรียง (จริญญา ศรีวรรณะ, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญาหวาน, สัมภาษณ์วันที่ 15 ตุลาคม 2553)

2.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

2.1.1 อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน ในอดีตประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่ทำนาควบคู่กับการเกษตรแบบยังชีพ เมื่อเสร็จสิ้นฤดูกาลปลูกข้าวจะปรับพื้นที่เป็นแปลงทำสวนหลายอย่าง เช่น หอมแดง กระเทียม แตงกวา พืชผักสวนครัวอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการปลูกเก็บขยและมะละกอ มีระบบการจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำของหมู่บ้านมายังถึงพักเก็บขนาดใหญ่ ก่อนแจกจ่ายไปตามพื้นที่ในลักษณะเกื้อกูลกัน เห็นอกเห็นใจและเท่าเทียมกัน มีกิจกรรมการบำรุงรักษาดูแลอ่างเก็บน้ำร่วมกัน ปัจจุบันมีศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบงที่ทำหน้าที่ในการ

สาธิตรูปแบบการดำเนินชีวิตตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีการจัดการให้มีการสร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างฝายแม้ว ทำแนวกันไฟ ปลูกลิ้นไม้ โดยมีชาวบ้านในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรม นอกจากอาชีพเกษตรแล้ว อาชีพนอกภาคเกษตรเช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2549 ขาดความต่อเนื่อง เพราะสมาชิกกลุ่มนำผลผลิตของตนเองไปขายตรงให้แก่แหล่งรับซื้อ อันสะท้อนให้เห็นถึงการขาดหลักธรรมาภิบาลในการจัดการของสมาชิกกลุ่ม(คำ อินเหล็กละ,สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2553)

ส่วนใหญ่การใช้แรงงานยังใช้วิธีการลงแขกซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมของชุมชนที่ยังคงถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีมาอย่างต่อเนื่องในหมู่บ้าน มีการรับจ้างใช้แรงงานเกษตรตามฤดูกาล การปลูกข้าวใช้แรงงานในครัวเรือนในทุกกิจกรรม ปัจจุบันเริ่มมีการจ้างแรงงานโดยจ่ายค่าจ้างวันละประมาณ 150-200 บาท หรือเหมาจ่ายตามปริมาณงานเช่น รับจ้างปลูกหอม ถึงละ 40 บาท ปลูกได้กี่ถักก็ได้เงินค่าจ้างจากปริมาณงาน สำหรับอาชีพค้าขายมีบ้างเล็กน้อย ข้อมูลจากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมของผู้วิจัยพบว่า ภายในชุมชนมีร้านค้าขายของชำ จำนวน 4 ร้าน ส่วนใหญ่ขายของสำหรับการอุปโภคบริโภคที่จำเป็นของสมาชิกในชุมชน และเป็นสถานที่สำหรับเกษตรกรในชุมชนนำผลผลิตทางการเกษตรมาฝากขาย

2.1.2 รายได้ของประชากร ส่วนใหญ่มาจากผลผลิตภาคการเกษตร รองลงมาคือค้าขาย จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับครัวเรือน(จปฐ.) และผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่ารายได้โดยเฉลี่ยของชุมชนอมลอง ประมาณ ครอบครัพละ 30,000 บาทต่อปี และรายได้ของหมู่บ้านอยู่ระหว่าง 5,500,000 – 6,800,000 บาทต่อปี (จากข้อมูล จปฐ พ.ศ. 2555) สามารถจำแนกรายได้ของประชากรตามกลุ่มอาชีพได้ ดังนี้

(1) รายได้จากการปลูกพืชตามฤดูกาล คือ ปลูกข้าว จำนวน 158 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 20,000 บาทต่อปี และรายได้เฉลี่ยของหมู่บ้าน 2,500,000 บาทต่อปี ปลูกกล้วย และหญ้าหวานจำนวน 50 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 30,000 บาทต่อปี และรายได้เฉลี่ยของหมู่บ้าน 1,500,000 บาทต่อปี ปลูกกระเทียมจำนวน 30 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 35,000 บาทต่อปี และรายได้เฉลี่ยของชุมชน 1,350,000 บาทต่อปี ปลูกดอกดาวเรืองจำนวน 15 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 20,000 บาท รายได้เฉลี่ยต่อปีของชุมชน 300,000 บาทต่อปี และปลูกหญ้าหวาน 50 ครัวเรือน (ข้อมูล จปฐ. ปี 2555)

(2) รายได้จากการรับจ้างภาคการเกษตร รับจ้างอย่างเดียวไม่มีแต่จะเป็นลักษณะการรับจ้างหลังจากที่ว่างจากการทำเกษตรในพื้นที่ของตนเองแล้วรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนละ 35,000 บาทต่อปี

(3) รายได้จากการทำธุรกิจชุมชนของกลุ่มเก็กฮวย - ญ้าหวาน กลุ่มน้ำยาเอนกประสงค์ กลุ่มแปรรูปญ้าหวานรายได้เฉลี่ยของชุมชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2555 เฉลี่ยต่อปี 350,000 บาทต่อปี (คำนวณข้อมูลจากการทำบัญชีสรุปกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเก็กฮวย-ญ้าหวาน กลุ่มน้ำยาเอนกประสงค์ กลุ่มแปรรูปญ้าหวานตั้งแต่ พ.ศ. 2552 ถึง ปี พ.ศ.2555)

2.1.3 การถือครองที่ดิน จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)พ.ศ. 2555 ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ว่า ประชากรส่วนใหญ่ของบ้านอมลองมีเอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนดที่ดิน ครั้วเรือนที่ต้องเช่าที่ทำกินทั้งหมด 5 ครั้วเรือน พบว่ามีพื้นที่ถือครองทั้งหมดในชุมชนอมลองที่เสี่ยภาษี จำนวน 89 ไร่ ในจำนวนผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน 12 ราย จากประชากรทั้งหมด 185 ครั้วเรือน (ข้อมูลการเสี่ยภาษีที่ดินที่ถือครองขององค์การบริหารส่วนตำบลในพ.ศ. 2555)

3. ต้นทุนด้านต่างๆของชุมชน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษารายงานต่างๆของชุมชนผู้วิจัย โดยได้จัดกลุ่มต้นทุนด้านต่างๆเป็น 3 กลุ่มดังนี้ ต้นทุนด้านมนุษย์ ต้นทุนด้านสังคม ต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม(ทางกายภาพ) โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ต้นทุนมนุษย์ (human capital) ประกอบด้วย

3.1.1 เกษตรกรคือต้นทุนมนุษย์ ของชุมชนมีความพร้อมในด้านความสามารถในการนำทรัพยากรมาใช้ในกิจกรรมเช่น ผลผลิตทางการเกษตรหรือวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ องค์ความรู้จากภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทั้งด้านแพทย์พื้นบ้าน สมุนไพร เมื่อรวมกับประสบการณ์และทักษะเฉพาะตัวของเกษตรกรที่สั่งสมมานาน และทัศนคติที่ดีต่อการผสมผสานองค์ความรู้ใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การผสมผสานประสบการณ์ทางการเกษตรธรรมชาติมาเป็นเกษตรอินทรีย์ ถือเป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพนอกจากนี้สิ่งสำคัญที่สุดที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพของเกษตรกรคือ การมีจิตสาธารณะมีคุณธรรม จริยธรรม ในการร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุขพร้อมๆกับการได้รับองค์ความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มมูลค่าญ้าหวานตลอดจนการฝึกอบรมจนสามารถคิด วิเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องผลผลิตญ้าหวานของชุมชน และสร้างความก้าวหน้าโดยการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากญ้าหวาน อันถือเป็นความสำเร็จของการเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้

3.1.2 วิสัยทัศน์ มองอนาคตหรือสิ่งที่ควรเป็นในอนาคตที่เกิดจากประสบการณ์ของเกษตรกร จากการตัดสินใจเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆของส่วนราชการหรือเอกชนที่นำมาเสนอหรือแม้แต่การเข้าร่วมในกิจกรรมของโครงการเพิ่มมูลค่าญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ถือเป็นการสร้างทุนทางปัญญาให้กับเกษตรกร เป็นสิ่งที่ช่วยให้เห็นว่าคนที่มีคุณภาพ สามารถวัดได้จากประสบการณ์ในการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา และหาทางออก อย่างไรก็ดีตามจากการสัมภาษณ์

ผู้ใหญ่บ้านอมลอง พบว่าสถานการณ์ที่ผ่านมาเกษตรกรมีต้นทุนทางปัญญาที่สะสมจากประสบการณ์จากการฝึกอบรมและรับองค์ความรู้จากสถาบัน องค์กร และทุกภาคส่วนของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรอำเภอสะเมิง พัฒนาการอำเภอสะเมิง หรือองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาบ ซึ่งเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งที่มีหน่วยงานต่างๆเข้ามาจัดการ การสร้างสถานการณ์จำลองและการระดมสมองเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาในแต่ละสถานการณ์เป็นการสั่งสมทุนปัญญาด้วยตัวเกษตรกรเอง และเป็นตัวชี้วัดคุณภาพของเกษตรกรได้เป็นอย่างดี และการที่เกษตรกรเข้าร่วมในกิจกรรมที่มีวิธีการเรียนรู้ที่มีการกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจผ่านการเรียนรู้ที่มีความสุขจนได้มุมมองใหม่ๆที่เป็นจริงทำให้เกษตรกรอยากแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาความคิดดีๆ อีกทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการกระตุ้นให้นำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และเกษตรกรสามารถทำได้สำเร็จ (ทักษิณ ศรีวรรณะ ผู้ใหญ่บ้านอมลอง, สัมภาษณ์ 2 ตุลาคม 2553)

3.2 ต้นทุนด้านสังคม ประกอบด้วย

3.2.1 ชาวบ้านอมลองส่วนใหญ่ร้อยละ 80 มีรากฐานทางวัฒนธรรมไทลื้อ (คำจันทร์ บุญมาลา ปราชญ์พื้นบ้านและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 25 กันยายน 2553) ดังนั้นจึงมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมซึ่งเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตของชาวบ้านอมลอง อันประกอบด้วย ขนบธรรมเนียม ศาสนา ประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา แนวทางปฏิบัติ และความเชื่อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชุมชนที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมไทลื้อ นอกจากนี้ยังมีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมของสังคมหรือเครือข่ายอื่นๆ จนสามารถผสมผสานความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างดีด้วย จุดเด่นของวัฒนธรรมไทลื้อคือ ความเอื้ออารี ช่วยเหลือเกื้อกูล เต็มเปี่ยมด้วยอัธยาศัยไมตรี การรวมตัวกันด้วยความสามัคคีในการทำกิจกรรมที่เกิดตามฤดูกาลผลิตเช่น การลงแขกปลูกข้าว ปลูกหอม หรือพืชผลทางการเกษตรอื่นๆ รวมทั้ง การแต่งงานในระบบเครือญาติที่ไม่ห่างกันมากนัก ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งและเหนียวแน่นของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของประชากรอมลอง อันถือเป็นจุดเด่นทางวัฒนธรรมที่สะสมมา จนเมื่อมีกิจกรรมในโครงการต่างๆเกิดขึ้นในชุมชนก็จะสามารถขับเคลื่อนให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องได้โดยอาศัยแรงยึดเกาะทางวัฒนธรรมไทลื้อดังกล่าว จนสามารถสร้างให้เกิดนวัตกรรมที่มีคุณค่าและสร้างมูลค่าเพิ่ม นอกจากนี้การยึดถือ แนวทางการสร้างคุณธรรม จริยธรรมแบบไทลื้อเป็นจุดเด่นที่ผสมกลมกลืนกับแบบแผนการดำเนินชีวิตประจำวัน การถือแนวปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาพุทธซึ่งประชากรของชุมชนอมลองร้อยละ 100 นับถือเป็นการสร้างทุนทางคุณธรรม จริยธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้าที่สอนให้เข้าใจและยึดมั่นใน ศีล สมาธิ ปัญญา นอกจากนี้คำสอนของผู้เฒ่าผู้แก่ไทลื้อยังมุ่งสอนให้ลูกหลานเป็น คนที่ยึดมั่นในความถูกต้อง และปลูกฝังความเชื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าคุณธรรมจริยธรรมว่ามีความสำคัญกว่า ความเก่งของบุคคล (สัมภาษณ์นาย

ทักษิณ ศิริวรรณ, ผู้ใหญ่บ้านอมลองและสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, วันที่ 11 เมษายน 2554)

ชาวบ้านอมลองมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ เน้นความพอประมาณ มีเหตุมีผล มีผู้ใหญ่อวยบรมคุณแลถือเป็นภูมิคุ้มกันที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรมจริยธรรม ความเมตตาและเอื้ออาทร อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาปัจจัยของความยั่งยืนแล้วพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเข้าร่วมในกิจกรรมในโครงการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และมีรูปแบบกิจกรรมในการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม คุณธรรมและจริยธรรมอันเป็นภูมิสังคมของชุมชน (สุนทร ชะมะโน, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2554)

3.2.2 กลุ่มเกษตรกรหมู่บ้านอมลองมีการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มเกษตรกรอื่น ทั้งด้านการค้า การตลาด การติดต่อธุรกรรมต่างๆกับกลุ่มพ่อค้าคนกลาง ตัวแทนโรงงาน ส่วนราชการ หรือเอกชนที่เข้ามาติดต่อ เพื่อประโยชน์ในการจัดการผลผลิตทางการเกษตรของหมู่บ้าน หรือแลกเปลี่ยนผลผลิตทางการเกษตรระหว่างกันที่เกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านรู้จักบุคคลจากหลายๆวงการ นอกจากเครือข่ายญาติหรือเพื่อนฝูงแล้ว ยังมีการทำความรู้จักกับกลุ่มอื่นๆ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อย่างไรก็ตามกลุ่มเกษตรกรบ้านอมลองเห็นว่าการสร้างเครือข่ายของเกษตรกรต้องไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวหรือประโยชน์ระยะสั้น ความสัมพันธ์ที่ดีจะค่อยๆนำไปสู่ผลประโยชน์ร่วมกันมีความไว้วางใจ ยอมรับ นับถือและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายทางปัญญาของเกษตรกรก็เป็นไปเพื่อการรับองค์ความรู้ใหม่ๆมีความเข้าใจในวัฒนธรรมที่หลากหลายจนสามารถผสมผสานความแตกต่างทางวัฒนธรรมของเครือข่ายได้ (บัวคำ แก้วเจริญ, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 12 ธันวาคม 2555)

3.2.3 องค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร ด้านการจัดการน้ำ ดิน การจัดการเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตร การจัดการด้านการเก็บรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานที่เกิดขึ้นในชุมชนจนประสบความสำเร็จทำให้เกษตรกรเกิดทัศนคติที่ดีที่จะผลักดันให้กิจกรรมนั้นๆสามารถดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า เกษตรกรบ้านอมลองมีความพร้อมด้านทักษะ ความรู้และทัศนคติ อันเกิดจากประสบการณ์ที่สั่งสมในการทำการเกษตรมานานจึงเป็นทุนเริ่มต้นที่ผลักดันให้เกิดนวัตกรรมหรือสามารถทำให้กระบวนการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ประสบความสำเร็จ

3.3 ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

3.3.1 ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นฐานผลิตของชุมชน ได้แก่ ดิน น้ำ ป่า เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต พืชพันธุ์และผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ชุมชนอมลอง ส่วนเกิดขึ้นได้

ด้วยการใช้แร่ธาตุอาหารจากพื้นดิน สัตว์ที่ตายลงก็กลับเป็นแร่ธาตุอาหารให้กับพืช ทำให้ดินสามารถปรับตัว ปรับสภาพความสมบูรณ์อยู่ทุกขณะ พร้อมทั้งทำหน้าที่ร่วมกับพืชในการเก็บกักน้ำ เป็นแหล่งต้นน้ำห้วยบง และอ่างเก็บน้ำของหมู่บ้าน ทำให้ดินมีความชุ่มชื้นอยู่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาดแคลน เกิดสภาพป่าต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นตัวช่วยปรับสภาพแวดล้อมธรรมชาติได้อย่างดี ทำให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล ต้นไม้และดินทำหน้าที่ในการเก็บกักน้ำไม่ให้ไหลบ่าอย่างรวดเร็วในฤดูฝน ลำน้ำห้วยบงและอ่างเก็บน้ำด้านเหนือของชุมชนเป็นแหล่งน้ำที่ชาวบ้านใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ อุปโภคและบริโภค ดิน น้ำ ป่าในพื้นที่หมู่บ้านอมลองจึงเป็นทุนพื้นฐานของการผลิตพืชผลทางการเกษตรของคนในชุมชน (อินชัย จันทะเกี, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอมลองและสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 3 มิถุนายน 2553)

3.3.2 ทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษเป็นทุนที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์ อันได้แก่สิ่งก่อสร้าง วัด ศาลาเอนกประสงค์ใช้สำหรับจัดประชุมชาวบ้านหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกันของแต่ละกลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มสมาชิกสหกรณ์ กลุ่มหญ้าหวาน เป็นต้น วัดอมลองเป็นวัดที่สร้างและใช้งานในกิจกรรมร่วมของชาวบ้านอมลองมานาน ดำเนินงานสร้างโดยงบประมาณของทางราชการ ยังมีลักษณะสถาปัตยกรรมของชาวไทยลื้อให้เห็นอย่างเด่นชัด อันเป็นสิ่งสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันงดงามของชาวไทยลื้อ นอกจากนี้วัดอมลองยังถือว่าเป็น ศาสนสถานที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจของคนไทยลื้อในชุมชนอมลองเป็นสถานที่รวมกลุ่มคน โดยการสร้างศาลาเอนกประสงค์หน้าวัดไว้สำหรับทำกิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดความรักสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งเป็นผลต่อสัมพันธภาพที่ดีของคนในชุมชนอมลอง

3.3.3 การเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกรเกิดจากความสนใจมีความรัก และความสุขที่จะถ่ายทอดความรู้สู่เครือข่ายอื่น กิจกรรมเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานจึงเป็นกิจกรรมที่มีความหมาย มีเป้าหมายผลงานออกมาจึงมีคุณค่าในเชิงสร้างสรรค์และเพิ่มมูลค่าของผลผลิตหญ้าหวาน ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งตนเองและสังคมอีกทั้งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร นอกจากนี้การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนได้ด้วยตนเองทำให้เกษตรกรเกิดความรู้สึกรักภูมิใจ ภาคภูมิใจในผลงานและมีความสุขในการดำเนินชีวิต

4. สภาพปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถแยกประเด็นปัญหาเป็นประเด็นใหญ่ๆ ได้ 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การลักลอบตัด เฒ่าและทำลายป่าไม้ และการใช้ยาปราบศัตรูพืช เนื่องจากหมู่บ้านอมลองตั้งอยู่ในบริเวณป่าต้นน้ำของจังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสลับกับที่ราบลุ่มระหว่างเชิงเขา ลักษณะพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างมาก ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร แต่เนื่องจากยังขาดความรู้ในการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม ชาวบ้านมีความเชื่อว่า การตัดไม้เพียงใช้ปลูกบ้านหรือทำฟืนในการอบดอกเก๊กฮวย และหลั้วหวานหรือไม่มีผลต่อสภาพแวดล้อมการเผาป่าก็เพื่อให้ผักหวานและเห็ดเผาะ (เห็ดถอบใน ภาษาเหนือ) ขึ้น ผลภาวะจากคว้นในการเผาไม้ฟืนในการต้มเก๊กฮวยก็มีไม่มาก ปัญหาด้านการใช้ยาปราบศัตรูพืชที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะกับการปลูกเก๊กฮวย ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่าใช้ยาปราบศัตรูพืชมากกว่าผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่น จึงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน พื้นที่หมู่บ้านอมลองเป็นพื้นที่ราบลุ่มระหว่างเชิงเขา ภูมิธรรมชาติส่วนใหญ่จึงไม่ปรากฏชัด นอกจากภัยจากไฟป่าที่ไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดเองตามธรรมชาติหรือเกิดจากการกระทำของคน จึงเกิดปัญหาอัคคีภัยค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในฤดูหนาวและฤดูร้อนที่อากาศค่อนข้างแห้งแล้ง การให้องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพร้อมๆ กับการปรับเปลี่ยนวิถีการเกษตรเป็นแบบเกษตรอินทรีย์ในขั้นตอนการผลิตของการจัดการเพิ่มมูลค่าหลั้วหวานจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหา (ละออง ศรีวรรณะ. ประสานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหลั้วหวาน, สัมภาษณ์ 5 มิถุนายน 2553)

4.2 ปัญหาด้านแรงงาน พบว่าประชากรในวัยทำงานในหมู่บ้านส่วนใหญ่เข้ามาทำงานในเมืองและในชุมชนมีผู้ว่างงานและพร้อมจะทำงาน จำนวน 12 คน มีผู้ว่างงานและไม่พร้อมจะทำงานจำนวน 5 คน ประสบปัญหาทางสังคม จำนวน 8 คน ประสบปัญหาด้านแรงงานและสังคมจำนวน 10 คน และบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือทางสังคม เป็นเด็กกำพร้าจำนวน 2 คน ถูกทอดทิ้งจำนวน 1 คน คนพิการ 2 คน ผู้ป่วยเรื้อรัง จำนวน 15 คน (ส่วนใหญ่จากโรคเบาหวาน ความดันโลหิต) ผู้สูงอายุ จำนวน 50 คน ครอบครัวที่อยู่ในสถานะยากจน จำนวน 3 คน ดังนั้นการจัดกิจกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในชุมชนโดยอาศัยการปรับเปลี่ยนขั้นตอนในกิจกรรมให้เอื้อแก่สภาพของแรงงานถือเป็นการใช้วิถีของวัฒนธรรมชุมชนที่มีความเอื้ออาทรต่อกันมาใช้สร้างงานในท้องถิ่นทำให้เกิดการสร้างรายได้แก่ประชากร (ข้อมูลความต้องการพื้นฐานระดับหมู่บ้าน จปฐ.ปี 2555)

4.3 ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านการเงินเนื่องจากมีภาระหนี้สินจากการกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการส่งบุตรหลานไปเรียนในเมืองเชียงใหม่หรือกรุงเทพฯ ปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่เกิดจากการเจ็บป่วยเรื้อรัง และปัญหาด้านสังคมของผู้สูงอายุ คนพิการ คนดัดสุราที่ต้องได้รับการบำบัดรักษา ครอบครัวยากจน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สะสมต่อเนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจเป็นหลัก (ทักษิณ ศรีวรรณะ ผู้ใหญ่บ้านอมลองและสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหลั้วหวาน, สัมภาษณ์ 12 สิงหาคม 2553)

4.4 ปัญหาผลผลิตหลั้วหวานตกค้าง ล้นตลาดในบางฤดูกาล แต่บางฤดูกาลขาดแคลนผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลายของชุมชน เริ่มไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ เนื่องจากมีรายจ่ายส่วนใหญ่จากการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในเมืองตามค่านิยมที่ต้องมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ทำให้ต้องเพิ่มพื้นที่การเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตสูงขึ้นค่าตอบแทนหรือรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร

ก็จะมากขึ้น โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของตลาด เมื่อมีสินค้ามากขึ้นราคาสินค้าก็ถูกกดให้ต่ำลง ผลผลิตที่เหลือตกค้างในบางฤดูเป็นภาระแก่เกษตรกรที่ต้องรับจำหน่ายแม้ราคาที่ได้จะต่ำกว่าต้นทุน การรับแรงผลักดันเปลี่ยนพืชพันธุ์ทางการเกษตรหมุนเวียนตามฤดูกาลทำให้สินค้าเกษตรเดิมยังไม่ได้รับการแก้ไข เกิดสภาพขาดทุนหมุนเวียน (บัวไหล จันทะกี นางจันทนา จันทะกี นายสาย สาสุตจิตร เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 19 กรกฎาคม 2553.)

4.5 ปัญหาเกษตรกรขาดองค์ความรู้ในการจัดการเพิ่มมูลค่าแก่ผลผลิตทางการเกษตร และเนื่องจากหญ้าหวานเป็นผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและเมื่อมีการแปรรูปหญ้าหวานอย่างหลากหลายโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและฐานวัฒนธรรมของชุมชนแล้ว ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากหญ้าหวานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนอมลอง เป็นรูปแบบที่แปลกใหม่ อีกทั้งเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน

ดังนั้น การจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานจึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนที่เกี่ยวข้องกับทุกปัญหาในชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจของชุมชน ด้านการใช้แรงงานของกลุ่มและสมาชิกของหมู่บ้านในขณะที่มีเวลาว่าง ด้านการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างสมาชิกของกลุ่ม โดยมีเป้าหมายร่วมกันอีกทั้งด้านการลดปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อม จนได้ผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวานที่มีลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ชุมชนและยังเป็นที่เด่นให้ส่วนราชการเข้ามาสานต่อในการส่งเสริมให้กลุ่มมีความเข้มแข็งสามารถขยายและสร้างเครือข่ายทางการค้า อันเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชน

ตอนที่ 2 พัฒนาการของหญ้าหวานในชุมชนอมลอง

พัฒนาการของการปลูกหญ้าหวาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า หญ้าหวานที่ปลูกในชุมชนมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน สามารถแบ่งพัฒนาการได้เป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะต้น หญ้าหวานถูกนำเข้ามาปลูกครั้งแรกในชุมชนเมื่อปี 2523 โดยบริษัทเอกชน อรุณพืชผล มีชาวญี่ปุ่นนำต้นกล้ามาให้ชาวบ้านปลูก ซึ่งสามารถขึ้นได้ดีในหมู่บ้านเนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนายสาย สายสุตจิตร อดีตประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานของหมู่บ้านอมลอง (ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน) ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในหมู่บ้านอมลอง ได้เล่าว่าเป็นการเพาะปลูกเพื่อส่งขายไปที่อบแห้งแล้วให้แก่บริษัทโดยตรง ในราคากิโลกรัมละ 15-20 บาทเท่านั้นไม่มีการแปรรูปหญ้าหวานแต่อย่างใด (สัมภาษณ์ 9 กุมภาพันธ์ 2554)

2. ระยะกลาง กระทรวงสาธารณสุขประกาศให้เหี่ยวหวานเป็นพืชที่สามารถปลูกเพื่อจำหน่ายในการส่งออกเท่านั้น แต่ห้ามบริโภคภายในประเทศ บริษัทจึงรับซื้อเหี่ยวหวานจากเกษตรกรผู้ปลูกเหี่ยวหวาน เกษตรกรจึงหันไปปลูกพืชผลอื่นแทน (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ 154 พ.ศ. 2537)

3. ระยะปัจจุบัน คือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ถึงปัจจุบันภายหลังที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศให้เหี่ยวหวานเป็นพืชที่ผลิตเพื่อการส่งออกและจำหน่ายได้ ทำให้พื้นที่และจำนวนเกษตรกรที่ปลูกเหี่ยวหวานมากขึ้นโดยนำพันธุ์มาจาก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จากการสัมภาษณ์นายอินชัย จันทะกี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทำให้ทราบว่า ภายหลังปี พ.ศ. 2548 ราคาเหี่ยวหวานเริ่มสูงขึ้นเป็นกิโลกรัมละ 50 บาท ทำให้มียอดการสั่งซื้อจากพ่อค้า ตลอดจนเกษตรกรนำผลผลิตไปขายส่งในตัวจังหวัดเชียงใหม่ที่ตลาดเมืองใหม่ กาดหลวงและไนท์บาซาร์โดยขนส่งไปพร้อมกับกล้วยหรือสินค้าเกษตรในหมู่บ้านชนิดอื่น ปัจจุบันเหี่ยวหวานอบแห้งมีราคา กิโลกรัมละ 200-500 บาท ในบางฤดูกาลราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 900 - 1,200 บาท ในปี พ.ศ. 2548 มีการริเริ่มแปรรูปเหี่ยวหวานเป็นชาชงสมุนไพร โดยหัวหน้ากลุ่มขณะนั้นคือนางจันดี ศรีวรรณะ แต่เนื่องจากมีปัญหาการตลาด เกิดการแย่งตลาดโดยการตัดราคาขายผลผลิตเหี่ยวหวานของสมาชิกบางคนในราคาที่ต่ำกว่าราคากลางของกลุ่มจึงเกิดความขัดแย้งและแยกกลุ่มในหมู่บ้านทำให้ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

สถานการณ์เหี่ยวหวานในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์เหี่ยวหวานในชุมชน พบว่าในบางฤดูกาลเหี่ยวหวานมีเหลือตกค้างจำนวนมากถูกกดราคาไม่มีการแปรรูป แต่บางฤดูกาลขาดแคลน ราคาสูงและไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย ในชุมชนอมลองนั้น เหี่ยวหวานถือเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่มีราคาสูง เมื่อเทียบกับผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่น มีการลงทุนต่ำ ดูแลรักษาง่ายและเป็นที่ต้องการของตลาด ปัจจุบันจึงมีเกษตรกรหันมาปลูกเหี่ยวหวานเพิ่มขึ้น โดยมีการรวมกลุ่มเพื่อเข้าร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้วิจัย ในระยะเวลา 4 ปี พบว่ามีสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเหี่ยวหวานเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเหี่ยวหวานเพิ่มขึ้น คือจาก 21 ครัวเรือนในปีพ.ศ.2552 เป็น 50 ครัวเรือนในปีพ.ศ.2555 เมื่อมีการแปรรูปเหี่ยวหวานในหมู่บ้านทำให้เกษตรกรผู้ปลูกเหี่ยวหวานสามารถใช้เวลาร่วมกันทำกิจกรรมในการแปรรูปเหี่ยวหวานเป็นการเพิ่มมูลค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์อันเป็นการจัดการที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับระบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์อันเป็นนวัตกรรมของหมู่บ้านอมลองที่เกิดจากการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านอมลอง มีการร่วมระดมสมองเรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านในการเลือกสรร คั้นหาและทดลองแปรรูปเหี่ยวหวานเป็นผลิตภัณฑ์

อย่างหลากหลายรูปแบบ และมีความพยายามในการประสานกับส่วนราชการในการเข้ามาให้ความรู้เรื่องหญ้าหวานและบรรจุภัณฑ์และการสร้างเครือข่ายทางการค้าและตลาดออนไลน์แก่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานและมีแนวคิดในการพัฒนาเทคนิควิธีการในการจัดการ ผลิต แปรรูป ควบคุมคุณภาพมาตรฐาน การเก็บรักษาและการตลาดหญ้าหวานอย่างเป็นระบบ (บัวไหล จันทะกี. สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในหมู่บ้านอมลอง สัมภาษณ์ 12 กุมภาพันธ์ 2553)

ผลผลิตและต้นทุนการผลิตหญ้าหวาน

1. ผลผลิตหญ้าหวานต่อไร่ จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงสำรวจข้อมูลสถิติผลผลิตหญ้าหวานต่อไร่รายเดือนในรอบหนึ่งปีของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานจำนวน 50 ราย พบว่า ผลผลิตหญ้าหวานโดยเฉลี่ยตลอดปี เท่ากับ 197 กิโลกรัมต่อไร่ และเกษตรกรมีผลผลิตหญ้าหวานมากที่สุดตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกันยายน เนื่องจากเป็นช่วงฤดูฝนหญ้าหวานได้รับน้ำอย่างเพียงพอจึงมีผลผลิตมากกว่าฤดูกาลอื่น รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลผลผลิตหญ้าหวานโดยเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน

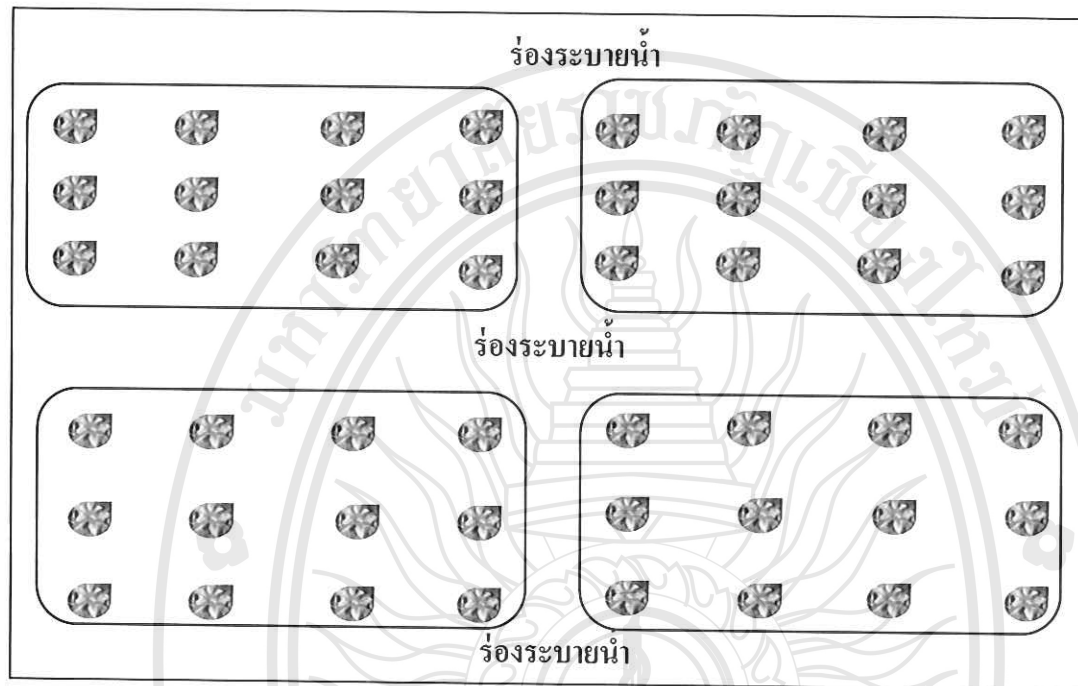
ที่	รายชื่อสมาชิก เกษตรกร	ตำแหน่ง	พื้นที่ปลูก หญ้าหวาน (งาน/ไร่)	ผลผลิต หญ้า หวาน	ผลผลิต หญ้าหวาน ต่อไร่
1.	นางละออง ศรีวรรณะ	ประธาน / สมาชิก	2 งาน	125	250
2.	นายทักษิณ ศรีวรรณะ	ผู้ใหญ่บ้าน / สมาชิก	2 งาน	110	220
3.	นางอุมาลัย บุญมาลา	สมาชิก	3 งาน	150	200
4.	นางบัวไหล จันทะกี	สมาชิก	1 ไร่	288	288
5.	นางอำพัน อินเหื้อละ	สมาชิก	1 ไร่	240	240
6.	นางเอี้ย คำสุข	สมาชิก	1 งาน	30	120
7.	นางบุญปั่น ศรีวรรณะ	สมาชิก	2 งาน	80	160
8.	นางแก้วพา ไชยานะ	สมาชิก	1 งาน	46	184
9.	นายปั่น สาสุจิตร	สมาชิก	1 งาน	28	56
10.	นายสาย สาสุจิตร	สมาชิก	2 งาน	68	136
11.	นางปั่นแก้ว ศรีวรรณะ	สมาชิก	1 งาน	50	200
12.	นายคำจันทร์ บุญมาลา	สมาชิก	1 งาน	48	192

ที่	รายชื่อสมาชิก เกษตรกร	ตำแหน่ง	พื้นที่ปลูก หญ้าหวาน (งาน/ไร่)	ผลผลิต หญ้า หวาน	ผลผลิต หญ้าหวาน ต่อไร่
13.	นางจริญญา ศรีวรรณะ	สมาชิก	1 งาน	60	240
14.	นางนงคัย นิลบ่อ	สมาชิก	2 งาน	120	240
15.	นางบัวคำ แก้วเจริญ	สมาชิก	1 งาน	50	200
16.	นางสุกฤษ จันทะกี	สมาชิก	1 งาน	52	208
17.	นายภูสิทธิ์ อินเหลื่อละ	สมาชิก	2 งาน	100	200
18.	นางบัวจม สาสุดจิตร	สมาชิก	2 งาน	160	320
19.	นางบุญชัย จันทะกี	สมาชิก	1 งาน	45	180
20.	นางวันเพ็ญ จันทะกี	สมาชิก	2 งาน	100	200
21.	นางชนันต์นันต์ จันทะกี	สมาชิก	1 งาน	60	240
22.	นายบุญมี อุดมะดิง	สมาชิก	1 งาน	70	280
23.	นางแก้วถุน จันทะกี	สมาชิก	1 งาน	50	200
24.	นางจุ่ม ยามะโน	สมาชิก	2 งาน	90	180
25.	นางจันทร์ศรี ยิมสุโท	สมาชิก	1 ไร่	192	192
26.	นางวาสนา สิงทร	สมาชิก	1 งาน	45	180
27.	นางจุฑาทิพย์ สิงห์ทอน	สมาชิก	2 งาน	90	180
28.	นางสมจิตร แก้วเจริญ	สมาชิก	2 งาน	100	200
29.	นางมณี อุดมะดิง	สมาชิก	1 งาน	50	200
30.	นายบัณฑิต ไชยานะ	สมาชิก	1 งาน	38	152
31.	นางคำโส พุทธโส	สมาชิก	2 งาน	125	250
32.	นางสารแก้ว พรหมมาลา	สมาชิก	1 งาน	60	240
33.	นางดวงดี ทองคำ	สมาชิก	2 งาน	72	144
34.	นางจินดา บุญมาลา	สมาชิก	1 งาน	30	120
35.	นายอดิพงษ์ ศรีวรรณะ	สมาชิก	1 งาน	52	208
36.	นางยุวธิดา จันทะกี	สมาชิก	2 งาน	125	250
37.	นางคำอวน สิงห์ทร	สมาชิก	1 งาน	60	240
38.	นายสุนทร ยะมะโน	สมาชิก	2 งาน	100	200

ที่	รายชื่อสมาชิก เกษตรกร	ตำแหน่ง	พื้นที่ปลูก หญ้าหวาน (งาน/ไร่)	ผลผลิต หญ้า หวาน	ผลผลิต หญ้าหวาน ต่อไร่
39.	นางอุ้น จันทะกี	สมาชิก	1 งาน	50	200
40.	นายอินชัย จันทะกี	สมาชิก	2 งาน	90	180
41.	นายบุญมี อุดมะดิง	สมาชิก	1 งาน	60	240
42.	นางปณณีย์ สาธุเม	สมาชิก	1 งาน	60	240
43.	นางแอชี โกนา	สมาชิก	1 งาน	50	200
44.	นางละเอียด ไชยานะ	สมาชิก	1 งาน	30	120
45.	นางวันเพ็ญ จันทะกี	สมาชิก	1 งาน	35	140
46.	นางศรี จันทะกี	สมาชิก	1 ไร่	190	190
47.	นางจันต๊ะ มุลตะโล	สมาชิก	1 งาน	50	200
48.	นางบัวคำ แก้วเจริญ	สมาชิก	2 งาน	90	180
49.	นางจันทร์ ยิมสุโท	สมาชิก	1 งาน	50	100
50.	นายปิ่น สาสุตจิตร	สมาชิก	1 งาน	47	188
รวม					9,868
เฉลี่ย					197

2. ต้นทุนการผลิตหญ้าหวาน จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน เรื่อง ต้นทุนในการผลิตหญ้าหวาน พบว่า ต้นทุนในการผลิตหญ้าหวานโดยคำนวณใน 1 ปี ได้แก่ ค่าใช้จ่ายสำหรับต้นกล้าที่ใช้ปลูก ค่าปุ๋ยและค่าน้ำ อื่นๆ ค่าใช้จ่ายสำหรับต้นกล้านั้นเนื่องจากหญ้าหวานสามารถปลูกได้นานถึง 3 ปี ดังนั้นจึงเสียค่าใช้จ่ายสำหรับต้นกล้าเฉพาะครั้งแรกเท่านั้น โดยมีจำหน่ายราคากอละ 5 บาทสำหรับกอเล็กและ 10 บาทสำหรับกอใหญ่ และกอใหญ่สามารถแยกปลูกได้ 5 ต้น จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เกษตรกรเลือกการขยายพันธุ์โดยใช้การแยกกอซึ่งเป็นผลดีต่อการลดต้นทุนด้านค่าใช้จ่ายสำหรับต้นกล้าและประหยัดเวลาเนื่องจากทำได้ง่ายอันส่งผลให้ประหยัดแรงงานในการผลิตอีกทั้งไม่มีผลกระทบด้านการกลายพันธุ์อีกด้วยเป็นต้นกล้าจากการแยกกอโดยเฉลี่ยแล้วราคาค้นละ 2 บาท ดังนั้นในการคำนวณค่าต้นกล้าจะคำนวณผลรวม 3 ปีแล้วเฉลี่ยเป็นรายปี สำหรับระยะห่างในการปลูกนั้นพบว่า ระยะห่างระหว่างต้นประมาณ 10 นิ้ว ดังนั้นในพื้นที่ 1 ตารางเมตรปลูกได้ 12 ต้น เนื่องจากต้องใช้พื้นที่ทำร่องทางเดินและร่องสำหรับระบายน้ำ (จันทร์ดีบ มุลตะโล บัวไหล จันทะกี อุมาลัย บุญมาลา

คำเอ้ย ศรีสุข และปิ่น สาธุจิตร, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2556)
ลักษณะแปลงปลูกหญ้าหวานดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 ลักษณะแปลงปลูกหญ้าหวานในพื้นที่ 4 ตารางเมตร

สำหรับต้นทุนการผลิตหญ้าหวานของเกษตรกรจำนวน 50 คน เมื่อคำนวณโดยใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยแล้วพบว่า ค่าใช้จ่ายสำหรับต้นกล้าที่ใช้ปลูก เฉลี่ยคนละ 3,835 บาทต่อปี ค่าปุ๋ยเฉลี่ยคนละ 1,021 บาทต่อปี ค่าน้ำเฉลี่ยคนละ 18 บาทและค่าปูนขาวสำหรับปรับสภาพดินเฉลี่ยคนละ 65 บาทต่อปี ดังนั้นต้นทุนในการผลิตหญ้าหวานโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4,873 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตรวมต่อพื้นที่ 1 ไร่ของเกษตรกร 50 ราย เท่ากับ 587,930 บาท และต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยเท่ากับ 11,758 บาท/คน/ไร่/ปี รายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ต้นทุนการผลิตหญ้าหวานของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน

ที่	รายชื่อสมาชิก เกษตรกร	พื้นที่ ปลูก หญ้า หวาน	ต้นทุนการผลิต				รวม (บาท)	ต้นทุน การ ผลิต พื้นที่ 1 ไร่
			ค่าต้น กล้า(บ)	ค่าปุ๋ย (บ)	ค่าน้ำ (บ)	ค่าปุ๋ย ขาว ปรับ สภาพ ดิน		
1.	นางละออง ศรีวรรณะ	2 งาน	5,000	1,050	20	150	6,220	12,440
2.	นายทักษิณ ศรีวรรณะ	2 งาน	6,400	1,300	20	-	7,720	15,440
3.	นางอุมาลัย บุญมาลา	3 งาน	9,600	2,000	25	200	11,852	15,820
4.	นางบัวไหล จันทะเกี	1 ไร่	12,800	2,700	25	150	15,525	15,675
5.	นางอำพัน อินเหลือละ	1 ไร่	12,800	2700	25	-	15,325	15,325
6.	นางเอ๋ย คำสุข	1 งาน	3,200	750	15	80	4,095	16,380
7.	นางบุญปั่น ศรีวรรณะ	2 งาน	5,500	500	20	170	6,190	12,380
8.	นางแก้วพา ไชยานะ	1 งาน	3,200	450	15	70	3,735	14,940
9.	นายปั่น สาธุจิตร	1 งาน	3,200	700	15	80	3,995	15,980
10.	นายสาย สายสุตจิตร	2 งาน	3,000	900	20	-	3,920	7,840
11.	นางปั่นแก้ว ศรีวรรณะ	1 งาน	3,200	400	15	-	3,615	14,460
12.	นายคำจันทร์ บุญมาลา	1 งาน	3,200	500	15	-	3,715	14,860
13.	นางจริญญา ศรีวรรณะ	1 งาน	3,200	600	15	-	3,815	15,260
14.	นางนงค้ว นิลบ่อ	2 งาน	5,200	1,200	20	180	6,600	13,200
15.	นางบัวคำ แก้วเจริญ	1 งาน	3,200	700	15	80	3,995	15,980
16.	นางสุแก้ว ไชยสิงห์	1 งาน	3,200	600	15	50	3,865	15,460
17.	นายภูสิทธิ์ อินเหลือละ	2 งาน	4,500	1,300	20	-	5,820	11,640
18.	นางบัวจม สาธุจิตร	2 งาน	6,400	1,000	20	50	7,470	14,940
19.	นางบุญชัย จันทะเกี	1 งาน	3,200	900	15	-	4,115	16,460
20.	นางวันเพ็ญ จันทะเกี	2 งาน	6,000	1,200	20	-	7,220	14,440
21.	นางพนัสถ์นันต์ จันทะเกี	1 งาน	3,200	700	15	90	3,915	15,660

ที่	รายชื่อสมาชิก เกษตรกร	พื้นที่ ปลูก หญ้า หวาน	ต้นทุนการผลิต				รวม (บาท)	ต้นทุน การ ผลิต พื้นที่ 1 ไร่
			ค่าต้น กล้า(บ)	ค่าปุ๋ย (บ)	ค่าน้ำ (บ)	ค่าปุ๋ย ขาว ปรับ สภาพ ดิน		
22.	นายบุญมี อุดมะดิง	1 งาน	3,200	750	15	100	3,965	15,860
23.	นางแก้วลูน จันทะกี	1 งาน	3,200	500	15	50	3,765	15,060
24.	นางจุ่ม ยามะโน	2 งาน	5,400	1,300	20	-	6,720	13,440
25.	นางจันทร์ศรี ยิมิสุโท	1 ไร่	12,800	2,700	25	-	15,525	15,525
26.	นางวาสนา สิงทร	1 งาน	3,200	800	15	80	4,345	16,380
27.	นางจุฑาทิพย์ สิงห์ทอง	2 งาน	3,500	1,500	20	150	5,170	10,340
28.	นางสมจิตร แก้วเจริญ	2 งาน	2,500	1,350	20	200	4,070	8,140
29.	นางมณี อุดมะดิง	1 งาน	3,200	800	15	-	4,015	16,060
30.	นายบัณฑิต ไชยานะ	1 งาน	900	800	15	80	1,795	7,180
31.	นางคำโส พุทธโส	2 งาน	5,000	1,250	20	180	6,450	12,900
32.	นางสารแก้วพรหมมาตา	1 งาน	1,000	750	15	100	1,865	7,460
33.	นางดวงดี ทองคำ	2 งาน	3,800	1,100	20	250	5,170	10,340
34.	นางจินดา บุญมาตา	1 งาน	1,000	675	15	50	1,740	6,960
35.	นายอดิพงษ์ ศรีวรรณะ	1 งาน	2,000	675	15	-	2,690	10,760
36.	นางยุวธิดา จันทะกี	2 งาน	5,300	1,000	20	-	6,320	12,640
37.	นางคำอวน สิงห์ทร	1 งาน	800	700	15	50	1,565	6,260
38.	นายสุเนตร ยะมะโน	2 งาน	1,000	1,300	20	-	2,320	4,640
39.	นางอุ้น จันทะกี	1 งาน	2,200	675	15	80	2,970	11,880
40.	นายอินชัย จันทะกี	2 งาน	3,000	1,200	20	-	4,220	8,440
41.	นายบุญมี อุดมะดิง	1 งาน	1,100	500	15	-	1,615	6,460
42.	นางปณณฎิ สารูเม	1 งาน	700	800	20	80	1,520	6,080
43.	นางแอธิ โกนา	1 งาน	900	600	15	100	1,515	6,060
44.	นางละเอียด ไชยานะ	1 งาน	550	900	15	-	1,515	5,860
45.	นางวันเพ็ญ จันทะกี	1 งาน	700	650	15	80	1,445	5,780

ที่	รายชื่อสมาชิก เกษตรกร	พื้นที่ ปลูก หญ้า หวาน	ต้นทุนการผลิต				รวม (บาท)	ต้นทุน การ ผลิต พื้นที่ 1ไร่
			ค่าต้น กล้า(บ)	ค่าปุ๋ย (บ)	ค่าน้ำ (บ)	ค่าปุ๋ย ขาว ปรับ สภาพ ดิน		
46.	นางศรี จันทะกี	1 ไร่	12,800	2,700	25	-	15,525	15,525
47.	นางจันต๊ะ มุลตะโล	1 งาน	800	500	15	100	1,415	5,660
48.	นางบัวคำ แก้วเจริญ	2 งาน	3,500	1,350	20	200	4,870	9,740
49.	นางจันทร์ ยิมิสุโท	1 งาน	500	500	15	-	1,015	4,060
50.	นายปัน สายสุตจิตร	1 งาน	1,200	750	15	-	1,965	7,860
รวม			191,753	51,025	890	3,280	242,180	587,930
เฉลี่ย			3,835	1,021	18	65	4,843	11,758

การจัดการด้านการผลิต

1. การจัดการวัตถุดิบ จากการศึกษาข้อมูลหญ้าหวานเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์ สํารวจ และสังเกตในพื้นที่เกษตรของชุมชนอมลอง ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานหมู่บ้านอมลอง มีการจัดการวัตถุดิบ โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมกันมา อย่างไรก็ตามเกษตรกร ยังไม่มีองค์ความรู้เรื่องสายพันธุ์หญ้าหวานของชุมชนและสายพันธุ์ที่ตลาดต้องการ

จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยในพื้นที่ปลูกหญ้าหวานพบว่า สายพันธุ์หญ้าหวานของชุมชนอมลองประกอบด้วยหญ้าหวานทั้งหมด 3 สายพันธุ์ ได้แก่

สายพันธุ์ที่ 1 สายพันธุ์ใบใหญ่หนาน้ำหนักมาก ใบกว้าง 2-3 เซนติเมตร ยาวประมาณ 4 เซนติเมตร

สายพันธุ์ที่ 2 สายพันธุ์ใบเรียวยาวใบมีความกว้างประมาณ 1 เซนติเมตร ยาว 4-5 เซนติเมตร

สายพันธุ์ที่ 3 สายพันธุ์ใบค่อนข้างกลมขนาดเล็กประมาณ 1-1.5 เซนติเมตรยาว 1.5 - 2 เซนติเมตร ก้านเป็นสีม่วงในระหว่างเริ่มแตกกอขึ้นแต่เมื่อต้นเจริญเติบโตสูงขึ้นสีม่วงจะจางลง น้ำหนักน้อย แต่เป็นที่ต้องการของตลาดเพราะมีความหวานมากกว่าสายพันธุ์อื่น

สำหรับการจัดการวัตถุดิบของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานพบว่า ยังไม่มีการคัดเลือกสายพันธุ์หญ้าหวานในพื้นที่ ลักษณะการปลูกยังปะปนกันทุกสายพันธุ์เนื่องจากอาศัยต้นก่อดเดิมใน

การแตกหน่อหรือใบขึ้นมาใหม่หลังการเก็บเกี่ยวแล้ว และจากการสัมภาษณ์นายเจอแมน เกอเจอรอน (Germain Bergeron) ผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาทีม“เพียวร์ โลไฟ” (Pure Lite) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งชนะเลิศการประกวดแผนธุรกิจโลก “โกลเบล บิสซิเนส แพลน คอมเพติชัน” เรื่อง ผลงานการใช้หญ้าหวานเป็นสารให้ความหวานทดแทนน้ำตาล สูงกว่า 350 เท่า ปราศจากแคลอรี และต้นทุนถูกกว่า เมื่อปี พ.ศ. 2548 ได้ให้ข้อมูลเรื่องลักษณะสายพันธุ์หญ้าหวานและโครงสร้างใบหญ้าหวานที่ตลาดต้องการในปัจจุบันว่าจะต้องมีสาร รีบาวดิโอไซด์เอ (Rebaudiside A) สูงถึง 8-12 % (เจอแมน เกอเจอรอน ผู้เชี่ยวชาญด้านหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2553) ทั้งนี้ในพื้นที่บ้านอมลองนั้นเป็นสายพันธุ์ที่นำมาจากอำเภอแม่แตง มีสารสตีวิโอไซด์ (Stevioside) มากที่สุดและจากการที่ผู้วิจัยได้เดินทางไปศึกษาข้อมูลพื้นฐานเรื่อง หญ้าหวานที่มณฑลยูนนาน และมณฑลเจียงซู สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ทดสอบความหวานของ สารสตีวิโอไซด์ (Stevioside) เปรียบเทียบกับสาร รีบาวดิโอไซด์ เอ (Rebaudiside A) ของบริษัทเอกชน พบว่า สารรีบาวดิโอไซด์ เอ (Rebaudiside A) ให้ความหวานที่กลมกล่อมและมีความหวานมากกว่าสารสตีวิโอไซด์ (Stevioside) ที่ให้แต่ความหวานเหมือนรสชาติของชาคารินหรือหัวน้ำตาลเท่านั้น ดังนั้นหากพิจารณาถึงสายพันธุ์หญ้าหวานที่ตลาดต้องการในปัจจุบันจึงสามารถสรุปได้ว่าสายพันธุ์หญ้าหวานในพื้นที่ชุมชนอมลองนั้น ไม่ได้เป็นพันธุ์ที่ตลาดทั่วโลกกำลังต้องการในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับสายพันธุ์ที่ตลาดต้องการดังแสดงในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบลักษณะโครงสร้างใบหญ้าหวาน

สารในใบหญ้าหวาน	สายพันธุ์ในชุมชนอมลอง น้ำหนัก (ร้อยละ)	สายพันธุ์ที่ตลาดต้องการ น้ำหนัก(ร้อยละ)
กลูโคส (Glycoside)	12	16
สตีวิโอไซด์ (Steviosides)	8	3-4
รีบาวดิโอไซด์ เอ(Rebaudiside A)	3	8-12
ดูลโคไซด์ เอ (Dulcoside A)	1	1
ดูลโคไซด์ บี (Dulcoside B)	Troces	Troces
ดูลโคไซด์ ซี (Dulcoside C)	Troces	Troces
อื่นๆ (Others)	88	88-89

(สัมภาษณ์นายเจอแมน เบอเจอรอน (Germain Bergeron : ตุลาคม 2553)

2. ลักษณะสายพันธุ์หูก้าหวานที่ใช้ปลูก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า ก่อนการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกหูก้าหวานในการเข้าร่วมในการจัดการเพิ่มมูลค่าหูก้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 100 ไม่มีความรู้เรื่องสายพันธุ์หูก้าหวานในพื้นที่ และจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมพบว่า หูก้าหวานของหมู่บ้านอมลองมีพันธุ์ทั้งหมด 3 สายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ใบค่อนข้างกลมขนาดเล็กก้านสีม่วงซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่มีความหวานมากที่สุด และเป็นที่ต้องการของตลาด (สัมภาษณ์นายเจอเม่น เบอเจอรอน ผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรหูก้าหวาน, วันที่ 9 ธันวาคม 2553) สายพันธุ์ใบยาวเรียวยาวและพันธุ์ใบใหญ่และหนาในพื้นที่ปลูกหูก้าหวานของชุมชนอมลอง เกษตรกรมีการปลูกแบบผสมทุกสายพันธุ์ในแปลงปลูกเดียวกันถึงร้อยละ 70 รองลงมาเกษตรกรเลือกปลูกสายพันธุ์ใบใหญ่ หนา น้ำหนักมาก ร้อยละ 30 เกษตรกรเริ่มมีการแยกแปลงปลูกโดยเลือกเฉพาะหูก้าหวานสายพันธุ์ใบเล็กกลมก้านสีม่วงปลูกเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 48 และปลูกสายพันธุ์ใบใหญ่หนา น้ำหนักมากลดลงเหลือเพียงร้อยละ 18 และเลือกปลูกผสมทุกสายพันธุ์ร้อยละ 34

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบเชิงสำรวจ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์และเกี่ยวกับลักษณะสายพันธุ์หูก้าหวานที่ใช้ปลูกพบว่า เบื้องหลังของการปรับเปลี่ยนสายพันธุ์หูก้าหวานในการปลูกและเกษตรกรมีการคัดเลือกสายพันธุ์ในการปลูกเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกหูก้าหวานได้รับข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้เรื่องสายพันธุ์หูก้าหวานที่ตลาดต้องการคือ สายพันธุ์ก้านม่วง ใบเล็กและน้ำหนักน้อย จึงปรับเปลี่ยนมาปลูกสายพันธุ์ดังกล่าวมากขึ้น ประกอบกับมีแรงจูงใจจากพ่อค้าที่มารับซื้อเริ่มมีการเลือกซื้อ หรือสั่งซื้อเฉพาะใบเล็กไปจำหน่ายอีกทอดหนึ่งขึ้น (บัวไหล จันทะกิ เกษตรกรผู้ปลูกหูก้าหวาน, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2555) รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ลักษณะสายพันธุ์หูก้าหวานที่ใช้ปลูก

ลักษณะสายพันธุ์หูก้าหวาน ที่เกษตรกรเลือกปลูก	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการวิจัย	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
1. ปลูกสายพันธุ์ใบเล็ก ก้านม่วง	-	0	24	48
2. ปลูกสายพันธุ์ใบใหญ่ หนา น้ำหนักมาก	15	30	9	18
3. ปลูกสายพันธุ์ใบเรียวยาว	-	0	-	0
4. ปลูกผสมทุกสายพันธุ์	35	70	17	34
รวม	50	100	50	100

3. ลักษณะการขยายพันธุ์หญ้าหวาน ผลการศึกษาจากข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ พบว่า ก่อนการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน ในการเข้าร่วมในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ใน กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 56 ขยายพันธุ์ด้วยการใช้ เมล็ดหวาน รองลงมาร้อยละ 24 ขยายพันธุ์โดยการแยกกอจากต้นพันธุ์เก่า และร้อยละ 10 ขยายพันธุ์ โดยการใช้ทั้งเมล็ดหวานและแยกกอจากต้นพันธุ์เก่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานของชุมชนอมลอง ส่วนใหญ่ขยายพันธุ์ด้วยการแยกกอจากต้นพันธุ์เก่า ร้อยละ 82 รองลงมาร้อยละ 14 ขยายพันธุ์โดย การใช้เมล็ด ส่วนที่เหลือร้อยละ 4 ขยายพันธุ์ด้วยการใช้ทั้งเมล็ดหวานและแยกกอ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การที่เกษตรกรมีการปรับพฤติกรรมการขยายพันธุ์หญ้าหวาน โดยหลังจากผ่านการอบรมที่มีการเชิญวิทยากรมาแนะนำเรื่องเกี่ยวกับการขยายพันธุ์หญ้าหวานแล้วเกษตรกรมีการสะท้อนคิดภายในกลุ่มแล้วสรุปเปรียบเทียบข้อดีข้อด้อยของวิธีการขยายพันธุ์หญ้าหวานแต่ละวิธี จนสามารถวิเคราะห์ได้ว่าวิธีการขยายพันธุ์โดยการแยกกอเหมาะสมมากกว่าวิธีอื่นเนื่องจาก มีความประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายอันเป็นต้นทุนในการดำเนินการ อีกทั้งมีความสะดวก รวดเร็ว ได้ต้นพันธุ์ที่แข็งแรงพร้อมจะแตกข้อได้ทันทีเมื่อมีน้ำและปุ๋ยพร้อมและการแยกกอยังไม่ทำให้เกิดการกลายพันธุ์อีกด้วย (อินชัย จันทะเกี, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2554) รายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ลักษณะการขยายพันธุ์หญ้าหวาน

ลักษณะการขยายพันธุ์หญ้าหวาน	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการวิจัย	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขยายพันธุ์ด้วยการแยกกอจากต้นพันธุ์เก่า	12	24	41	82
ขยายพันธุ์ด้วยการใช้เมล็ดหวาน	28	56	7	14
ขยายพันธุ์ด้วยการแยกกอและใช้เมล็ดหวาน	10	20	2	4
รวม	50	100	50	100

4. สภาพดินที่เหมาะสม

1. ในระยะแรกของการรวมกลุ่มปลูกหญ้าหวาน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 64 เลือกลงปลูกในดินร่วนไม่ต้องปรับสภาพดินมีความชื้นปานกลาง

2. เกษตรกรร้อยละ 20 เลือกปลูกในดินร่วนปรับสภาพดินให้เป็นกลางโดยการเติมปูนขาว

3. เกษตรกรร้อยละ 6 เลือกปลูกในดินร่วนมีกลิ่นฉุน รสเปรี้ยว (มีความเป็นกรด pH ต่ำกว่า 7) มีความชื้นปานกลางไม่ปรับสภาพดิน

4. เกษตรกรร้อยละ 4 เลือกปลูกในดินร่วนรสฝาด เค็ม (มีความเป็นด่าง pH มากกว่า 7) มีความชื้นปานกลาง ไม่ปรับสภาพดินร้อยละ 4

ระยะต่อมาหลังจากเกษตรกรได้รับความรู้เรื่อง สภาพดินที่เหมาะสมในการปลูก กล้วยหวานเกษตรกร เปลี่ยนพฤติกรรมเลือกปลูกกล้วยหวานในสภาพดิน ดังนี้

1. เกษตรกรร้อยละ 88 เลือกปลูกในดินร่วนแต่ปรับสภาพดินโดยการเติมปูนขาว (ปรับดินให้เป็นกลาง) มีความชื้นปานกลาง

2. เกษตรกรร้อยละ 12 เลือกปลูกกล้วยหวานในดินร่วนไม่ต้องปรับสภาพดินมีความชื้นปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสำรวจพื้นที่ต้นน้ำ หรือ ตาน้ำของบ้าน อมลองพบว่า มีทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่ ตาน้ำป่าตองสาต ตาน้ำห้วยผาแดง และตาน้ำห้วยน้ำหยาด สำหรับตาน้ำที่ชาวบ้านนำมาใช้ในกิจกรรมเกษตรและน้ำใช้คือตาน้ำป่าตองสาตและตาน้ำห้วยผาแดง เนื่องจากมีฟลูออไรด์สูง ส่วนตาน้ำห้วยน้ำหยาดนั้น ไม่มีฟลูออไรด์สูงเกินกำหนดจึงมีความปลอดภัยสามารถนำมาใช้ได้ เมื่อเกษตรกร ได้รับความรู้เรื่องสภาพดินในพื้นที่หมู่บ้านอมลอง มีความเป็นกรดสูง เนื่องจากได้รับน้ำจากตาน้ำป่าตองสาตและห้วยผาแดง ที่มีฟลูออไรด์เกินมาตรฐานไหลมาจากคอยผาสันและคอยหลวงและมีรสเปรี้ยว เมื่อไหลผ่านดินทำให้ดินในบางพื้นที่ของชุมชนทำให้ดินมีสภาพเป็นดินกรด (ซึ่งมีค่า pH ต่ำกว่า 7) เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกวิธีแก้ไขดินเปรี้ยวหรือดินเป็นกรดโดยการเติมปูนขาวลงในดิน หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเพิ่มมูลค่ากล้วยหวานได้รับองค์ความรู้เรื่องสภาพดินที่เหมาะสมสำหรับการใช้ปลูกกล้วยหวานโดยกล้วยหวานจะเจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีความเป็นกลาง ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง (pH) ประมาณ 7 มีความชื้นปานกลาง จึงจะเจริญเติบโตได้ดี แต่เกษตรกรบางส่วนยังคงเลือกที่จะไม่ปรับสภาพดินเนื่องจากพื้นที่บางส่วนของชุมชน อมลองมีสภาพดินดีอยู่แล้ว (เจษฎา เกิดพนา, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้าน อมลอง, สัมภาษณ์ 12 มีนาคม 2554) รายละเอียดดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 สภาพดินที่เหมาะสมในการปลูกหญ้าหวาน

สภาพดินที่เหมาะสม	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการวิจัย	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ดินร่วนมีกลิ่นฉุน รสเปรี้ยว (มีความเป็นกรด pH ต่ำกว่า 7) มีความชื้นปานกลางไม่ปรับสภาพดิน	3	6	-	-
ดินร่วนรสน้ำเค็ม (มีความเป็นด่าง pH มากกว่า 7) มีความชื้นปานกลาง ไม่ปรับสภาพดิน	2	4	-	-
ดินร่วนแต่ต้องเติมปุ๋ยขาว (ปรับดินให้เป็นกลาง) มีความชื้นปานกลาง	10	20	44	88
ดินร่วนไม่ต้องปรับสภาพดินมีความชื้นปานกลาง	32	64	6	12
รวม	50	100	50	100

5. ลักษณะการเตรียมพื้นที่ปลูกหญ้าหวาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบสังเกตและการสัมภาษณ์เกษตรกร พบว่า ในระยะแรกของการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์นั้น ลักษณะการเตรียมพื้นที่ปลูกหญ้าหวาน เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 76 ไล่ปุ๋ย และขุดปรับสภาพดินให้ร่วนซุยก่อนขึ้นแปลงปลูก โดยมีความกว้างของแปลง 1 ม.ความยาวปรับตามสภาพพื้นที่ ระยะห่างระหว่างกอ 10 ซม.มีร่องทางเดินระหว่างแปลง โดยเกษตรกรกักน้ำไว้ในร่องให้ดินดูดซึมน้ำจนชุ่ม 1-2 วัน รองลงมาร้อยละ 16 ขึ้นแปลงปลูกก่อนจากนั้นจึงไล่ปุ๋ยและขุดปรับสภาพดินจนร่วนซุย ความกว้างความยาวตามสภาพพื้นที่ ระยะห่างระหว่างกอ 20 ซม.มีร่องทางเดินระหว่างแปลงสำหรับปล่อยน้ำเข้า แต่ไม่ให้มีน้ำท่วมขังและเกษตรกรร้อยละ 8 ขุดหลุมปลูก กว้างXยาวเท่ากับ 5X5 นิ้ว ลึกประมาณ 7 นิ้ว

ระยะต่อมาเมื่อเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานได้ร่วมกิจกรรม การจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานและรับองค์ความรู้เรื่อง ลักษณะการเตรียมพื้นที่ปลูกหญ้าหวานแล้วพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 94 ขึ้นแปลงปลูกก่อนไล่ปุ๋ยขุดปรับสภาพดินจนร่วนซุย ความกว้างความยาวตามสภาพพื้นที่ ระยะห่างระหว่างต้นหญ้าหวาน 20 เซนติเมตรมีร่องทางเดินระหว่างแปลงสำหรับปล่อยน้ำเข้าแต่ไม่ให้มีน้ำท่วมขัง รองลงมาร้อยละ 6 ไล่ปุ๋ยขุดปรับสภาพดินจนร่วนซุยก่อนขึ้นแปลงปลูก ความกว้าง 1 เมตร ยาวตามสภาพพื้นที่ ระยะห่างระหว่างต้นหญ้าหวานประมาณ 10 เซนติเมตรมี

ร่องทางเดินระหว่างแปลง กักน้ำไว้ในแปลงให้ชุ่ม 1-2 วัน จากข้อมูลดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เมื่อเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานส่วนใหญ่มีการระดมสมอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการปรับพื้นที่ให้เหมาะสมสำหรับการปลูกหญ้าหวาน มีความเข้าใจและตระหนักในผลดีผลเสียของลักษณะแปลงปลูกหญ้าหวานที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตหญ้าหวานจึงเกิดการยอมรับองค์ความรู้ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมในโครงการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปรับพื้นที่สำหรับแปลงปลูกหญ้าหวานให้เหมาะสม ดังกล่าวรายละเอียดดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ลักษณะการเตรียมพื้นที่ปลูกหญ้าหวาน

ลักษณะการเตรียมพื้นที่ปลูกหญ้าหวาน	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการศึกษาวิจัย	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ขึ้นแปลงปลูกก่อนใส่ปุ๋ยขุดปรับสภาพดินจนร่วนซุย ความกว้างความยาวตามสภาพพื้นที่ ระยะห่างระหว่างต้นหญ้าหวาน 20 ซม. มีร่องทางเดินระหว่างแปลงสำหรับปล่อยน้ำเข้าแต่ไม่ให้มีน้ำท่วมขัง	8	16	47	94
2. ใส่ปุ๋ยขุดปรับสภาพดินจนร่วนซุยก่อนขึ้นแปลงปลูก ความกว้าง 1 ม. ยาวตามสภาพพื้นที่ ระยะห่างระหว่างต้นหญ้าหวานประมาณ 10 ซม. มีร่องระหว่างแปลงกักน้ำไว้ในแปลงให้ชุ่ม 1-2 วัน	38	76	3	6
3. ขุดหลุมปลูก กว้างxยาว เท่ากับ 5x5 นิ้ว ลึกประมาณ 7 นิ้ว	4	8	-	-
รวม	50	100	50	100

6. สูตรปุ๋ยที่เกษตรกรใช้ในการปลูกหญ้าหวาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมรวมทั้งการ สัมภาษณ์พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูก หญ้าหวานในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมใช้ปุ๋ยเคมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์เคมี คิดเป็นร้อยละ 24 ส่วนที่เหลือร้อยละ 20 ใช้ปุ๋ยคอก และหลังจากกลุ่ม เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเพิ่ม มูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แล้วพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเปลี่ยน พฤติกรรมมาใช้ปุ๋ยคอกมากถึงร้อยละ 80 รองลงมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์เคมีร้อยละ 7 และยังคงใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 3 ดังนั้นจากข้อมูลข้างต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เมื่อเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานรวมกลุ่ม เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวาน ตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้งในขั้นตอน การระดมสมอง สะท้อนคิดระหว่างเกษตรกรด้วยกันจนเกิดความตระหนักและสามารถสรุปข้อดี และข้อเสียของการใช้ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์เคมีและปุ๋ยคอก อีกทั้งยังเกิดความรู้ ความเข้าใจ และการ ยอมรับองค์ความรู้ใหม่จากผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง โครงการเกษตรอินทรีย์และการรณรงค์เรื่องเกษตร อินทรีย์และความต้องการฟู้ดฟอร์แกนิคในอนาคตของตลาด AEC จึงเกิดความตระหนักถึงผลเสีย ของการใช้สารเคมีและมีแรงจูงใจจากแนวโน้มการตลาดในการยอมรับฟู้ดฟอร์แกนิคจากการทำ เกษตรอินทรีย์มากขึ้น (สัมภาษณ์นางละออง ศรีวรรณะ, ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, 2555) ทำให้มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ปุ๋ยของเกษตรกรอย่างชัดเจน รายละเอียดดัง ตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 สูตรปุ๋ยที่เกษตรกรใช้ในการปลูกหญ้าหวาน

สูตรปุ๋ยที่เกษตรกรใช้ในการปลูก หญ้าหวาน	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการวิจัย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
ปุ๋ยเคมี	28	56	3	6
ปุ๋ยอินทรีย์เคมี	12	24	7	14
ปุ๋ยคอก	10	20	40	80
รวม	50	100	50	100

7. วิธีการใส่ปุ๋ยในการปลูกหญ้าหวาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน ผลการศึกษาพบว่า ในระยะแรกก่อนการเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 76 ใส่ปุ๋ย ครั้งแรกที่เริ่มปลูกเท่านั้น รองลงมาร้อยละ 14 ใส่ปุ๋ยเมื่อเริ่มปลูกหญ้าหวานและหลังจากการตัดทุกครั้งและร้อยละ 10 ใส่ปุ๋ยทุก 3 เดือนและระยะต่อมาเมื่อเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเข้าร่วมในกิจกรรมการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานที่มีการสะท้อนคิด ระดมสมอง และสรุปองค์ความรู้เรื่อง วิธีการใส่ปุ๋ยในการปลูกหญ้าหวาน โดยทั้งหมดเป็นกิจกรรมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแล้ว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 78 ใส่ปุ๋ยหญ้าหวานเมื่อเริ่มปลูกและหลังจากการตัดทุกครั้ง รองลงมา ร้อยละ 10 ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ทุก 3 เดือนและร้อยละ 4 ใส่ปุ๋ยครั้งแรกที่เริ่มปลูกเท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานได้รับองค์ความรู้ ความเข้าใจ และยอมรับองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ วิธีการใส่ปุ๋ยในการปลูกหญ้าหวาน และจากการสัมภาษณ์นายบุญปิ่น ไชยานะ เจ้าพนักงานองค์การบริการส่วนตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง และสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน เล่าว่า สาเหตุที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีวิธีการใส่ปุ๋ยที่แตกต่างกันเกิดจากปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านองค์ความรู้จากประสบการณ์จริงในการปลูกหญ้าหวาน ปัจจัยด้านความต้องการคุณภาพของใบหญ้าหวาน และปัจจัยด้านความต้องการในการเร่งผลผลิตหญ้าหวานให้ทันความต้องการของตลาด (บุญปิ่น ไชยานะ. เจ้าพนักงานองค์การบริการส่วนตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง และสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 25 ตุลาคม 2553)รายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 วิธีการใส่ปุ๋ยในการปลูกหญ้าหวาน

วิธีการใส่ปุ๋ยในการปลูกหญ้าหวาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใส่ปุ๋ยหญ้าหวานเมื่อเริ่มปลูกและหลังจากการตัดทุกครั้ง	7	14	39	78
ใส่ปุ๋ยทุก 3 เดือน	5	10	5	10
ใส่ปุ๋ย ครั้งแรกที่เริ่มปลูกเท่านั้น	38	76	2	4
รวม	50	100	50	100

8. ค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ย(ปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์)ในการผลิตเห็ดหลินฮั้ว (บาท/ไร่)
ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้านค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ย พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกลุ่มของ
เกษตรกรผู้ปลูกเห็ดหลินฮั้วในการจัดการเพิ่มมูลค่างาเห็ดหลินฮั้วตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์
โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายใน
การใช้ปุ๋ย ระหว่าง 1,000-1,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 56 รองลงมามีค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ย ระหว่าง
500-1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24 และเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ย ระหว่าง 1,500-2,000 บาท
คิดเป็นร้อยละ 6 และค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยต่ำสุดคือ ต่ำกว่า 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 7 ของ
เกษตรกรผู้ปลูกเห็ดหลินฮั้ว โดยเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ย ในการผลิตเห็ดหลินฮั้วทั้งหมด
ต่ำสุด 500 บาท ค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยในการผลิตเห็ดหลินฮั้วสูงสุด 2,000 บาท

หลังจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเห็ดหลินฮั้วเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่างาเห็ด
หลินฮั้วตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แล้วพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ย
ต่ำกว่า 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 84 รองลงมามีค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ย ระหว่าง 500 – 1,000 บาท คิด
เป็นร้อยละ 16.00 จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกเห็ดหลินฮั้วสามารถลด
ค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยต่อปีลงอย่างชัดเจน จากข้อมูลดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เกษตรกรได้รับ
ความรู้จากวิทยากร ทำให้เกิดความตระหนักถึงผลดีของการใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยอินทรีย์เคมี จึงเปลี่ยน
พฤติกรรมมาเลือกใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยอินทรีย์เคมีที่มีราคาต่ำกว่าปุ๋ยเคมีมากขึ้น อีกทั้งในชุมชนมีการ
เลี้ยงวัวอยู่แล้วจึงสามารถใช้มูลวัวมาทำปุ๋ยคอกได้เลย ดังนั้นค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยในการบำรุง
ต้นเห็ดหลินฮั้วก็ลดลงตามไปด้วย (บุญมี อุตมะตัง, สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเห็ดหลินฮั้ว,
สัมภาษณ์ 15 สิงหาคม 2554) รายละเอียดดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยในการผลิตเห็ดหลินฮั้ว (บาท/ไร่)

ค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยต่อปี	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการวิจัย	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
1,501 - 2,000 บาท	3	6.00	-	0.00
1,001 – 1,500 บาท	28	56.00	-	0.00
500 – 1,000 บาท	12	24.00	8	16.00
ต่ำกว่า 500 บาท	7	14.00	42	84.00
รวม	50	100	50	100

9. เงินทุนในการผลิตเหู้าหวาน ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการรวมกลุ่มเพื่อเข้าร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเพิ่มมูลค่าเหู้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 81 ใช้ทุนส่วนตัวในการผลิตเหู้าหวาน เนื่องจากมีการลงทุนที่ต่ำมาก รองลงมาร้อยละ 14 ใช้ทั้งทุนส่วนตัวและทุนกู้ยืม และร้อยละ 4 ใช้การกู้ยืมเงิน และยังไม่มีการใช้ทุนหมุนเวียนจากกองทุนของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวาน แต่หลังจากการร่วมกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่าเหู้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยพบว่า เกษตรกรร้อยละ 100 ใช้ทุนหมุนเวียนจากกองทุนของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวาน จากข้อมูลดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกรทำให้เกษตรกรมีเงินทุนหมุนเวียนที่มั่นคงมากขึ้น ซึ่งถือเป็นแนวโน้มในทางที่ดีที่ทำให้กลุ่มเกษตรกรสามารถดำเนินกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่าเหู้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รายละเอียดดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 เงินทุนในการผลิตเหู้าหวาน

เงินทุนในการผลิตเหู้าหวาน	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการวิจัย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช้ทุนส่วนตัวในการผลิตเหู้าหวาน	41	82	-	-
ใช้ทั้งทุนส่วนตัวและทุนกู้ยืม	7	14	-	-
ใช้การกู้ยืม	2	4	-	-
ใช้ทุนหมุนเวียนจากกองทุนของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวาน	-	-	50	100
รวม	50	100	50	100

10. ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานในการผลิตเหู้าหวาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงสำรวจ และการสัมภาษณ์ พบว่า ค่าใช้จ่ายด้านค่าแรงในการผลิตเหู้าหวาน อันได้แก่ค่าแรงในการเตรียมแปลง ค่าแรงในการปลูก ค่าแรงในการให้น้ำ ค่าแรงในการใส่ปุ๋ย และค่าแรงงานในการเก็บผลผลิต ก่อนการรวมกลุ่มเพื่อเข้าร่วมกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเพิ่มมูลค่าเหู้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 58 มีค่าใช้จ่าย 500 – 1,000 บาท รองลงมาร้อยละ 24 มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 500 บาท ร้อยละ 14 ไม่มีค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน และร้อยละ 4 มีค่าใช้จ่าย 1,000-1,500บาท แต่หลังจากการร่วมกิจกรรมในการจัดการ

เพิ่มมูลค่าหญาหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมแล้วพบว่า เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายด้านค่าแรงส่วนใหญ่ร้อยละ 56 มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 500 บาท ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบ่งบอกว่า หลังจากเกษตรกรได้รับองค์ความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเกษตรกรจึงเกิดความตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับทั้งด้านเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนอีกทั้งประหยัดรายจ่ายในการผลิตมากขึ้น ทำให้เกิดความสนใจในการจัดการเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าหญาหวานด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น อันเป็นผลดีต่อการดำเนินกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญาหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ รายละเอียดดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานในการผลิตหญาหวาน (บาท/เดือน)

ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานในการผลิต หญาหวาน	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการวิจัย	
	จำนวนคน	ร้อยละ	จำนวนคน	ร้อยละ
1,001 – 1,500 บาท	2	4	-	-
500 – 1,000 บาท	29	58	12	24
ต่ำกว่า 500 บาท	12	24	28	56
ไม่มีค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน	7	14	10	20
รวม	50	100	50	100

11. วิธีการกำจัดวัชพืชหรือแมลงศัตรูพืชในแปลงปลูกหญาหวาน ผลการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจพบว่า ก่อนการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกหญาหวานในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการเพิ่มมูลค่าหญาหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 54 มีการกำจัดวัชพืชโดยใช้พลาสติกสีดำคลุมแปลงรองลงมาร้อยละ 24 ใช้ยาหรือสารเคมีกำจัดหญ้าและแมลงศัตรูพืช และร้อยละ 22 ใช้วิธีถอนออกจากแปลงปลูก แต่หลังจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญาหวานเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญาหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แล้วพบว่า เกษตรกรร้อยละ 100 มีพฤติกรรมในการเลือกใช้วิธีการกำจัดวัชพืชโดยการถอนจากแปลงปลูกหญาหวาน จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่า หลังจากที่ได้เกษตรกรผู้ปลูกหญาหวานมีการรวมกลุ่มในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญาหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แล้ว เกษตรกรได้รับองค์ความรู้ในการดูแลรักษาด้านการกำจัดวัชพืชในขณะปลูก ปัจจุบันใช้วิธีดายหญ้าหรือถอนต้นหญ้าและวัชพืชต่างๆแทนการใช้พลาสติกคลุม

และไม่มีการใช้ยาฆ่าหญ้า ซึ่งมีผลดีต่อเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในเรื่องการประหยัดและสามารถลดรายจ่ายของเกษตรกรในขั้นตอนการปลูกหญ้าหวาน

สำหรับการกำจัดแมลงศัตรูพืชนั้น จากการศึกษาเอกสารและลงพื้นที่เพื่อสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในพื้นที่ปลูกหญ้าหวานผู้วิจัยพบว่า หญ้าหวานเป็นพืชที่แมลงไม่ชอบกัดกินเลย และ การที่แมลงไม่ชอบกัดกินหญ้าหวาน เนื่องจากกลิ่นจากขนเล็กที่ขึ้นบริเวณใบหญ้าหวาน (ดร.ไมตรี สุทธิจิตต์, ที่ปรึกษาด้านสมุนไพรและหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 3 มีนาคม 2554) และจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยและเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานจึงได้ระดมความคิดและทดลองนำหญ้าหวานมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าหญ้าหวาน โดยสามารถคิดค้นผลิตภัณฑ์กันมดจากหญ้าหวานได้ 4 ชนิด ได้แก่ ชอล์กกันมด สเปรย์กันมด ผงโรยกันมด และน้ำยาป้ายกันมดจากหญ้าหวาน รายละเอียดวิธีการกำจัดวัชพืชเป็นดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 วิธีการกำจัดวัชพืชในแปลงปลูกหญ้าหวาน

วิธีการกำจัดวัชพืชในแปลงปลูก หญ้าหวาน	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการวิจัย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กำจัดวัชพืชโดยการถอนออกจากแปลงปลูก	11	22	50	100
ใช้พลาสติกสีดำคลุมแปลงหญ้าหวานเพื่อ กันไม่ให้หญ้าขึ้น	27	54	0	0.00
ใช้ยาหรือสารกำจัดวัชพืช	12	24	0	0.00
รวม	50	100	50	100

12. การใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 68 มีการใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโตทุกครั้งหลังจากตัด รองลงมา ร้อยละ 18 ใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโตก่อนปลูกในครั้งแรกเท่านั้นและร้อยละ 14 ไม่มีการใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต

ระยะต่อมาเมื่อเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีการรวมกลุ่มและเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แล้วพบว่า เกษตรกรร้อยละ

100 มีพฤติกรรมที่ไม่มีการใช้ฮอร์โมนในการเร่งการเจริญเติบโต จากข้อมูลดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการเข้าร่วมในกิจกรรมของโครงการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานที่มีการสะท้อนคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเองและระหว่างเกษตรกรกับปราชญ์พื้นบ้านที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ในการปลูกหญ้าหวานมาก่อน เกษตรกรได้เปรียบเทียบผลดีผลเสียของการใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโตของหญ้าหวานอีกทั้งได้รับองค์ความรู้ในเรื่องเกษตรอินทรีย์แล้วเกิดความตระหนักด้วยตนเอง จนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมเลิกใช้ฮอร์โมนในที่สุด และนอกจากนี้ผลจากการตีตัวอย่างของสมาชิกเกษตรกรที่เคยใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโตของพืชโดยไม่ระมัดระวังทำให้พืชในไร่เกิดอาการไหม้ ใบและเน่าเสียทั้งไร่ทำให้เกษตรกรเกิดความตระหนักอย่างมากจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ฮอร์โมนอย่างสิ้นเชิง (บัณฑิต ไชยานะ. สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2555) รายละเอียดดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 การใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต

การใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการศึกษาวิจัย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีการใช้ฮอร์โมนเร่งทุกครั้งหลังจากตัด	34	68	-	-
ใช้ฮอร์โมนเร่งก่อนปลูกในครั้งแรกเท่านั้น	9	18	0	0.00
ไม่มีการใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต	7	14	50	100
รวม	50	100	50	100

13. วิธีการให้น้ำหญ้าหวาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมพบว่า ก่อนการเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 78 ใช้แรงงานคนในครัวเรือนตักน้ำรดหรือฉีดผ่านสายยางเป็นวิธีการให้น้ำหญ้าหวาน รองลงมาใช้สปริงเกอร์เป็นวิธีให้น้ำหญ้าหวาน คิดเป็นร้อยละ 16 และเกษตรกรใช้แรงงานในครัวเรือนร่วมกับการใช้สปริงเกอร์ เป็นวิธีการให้น้ำหญ้าหวานร้อยละ 6 แต่หลังจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แล้วพบว่า เกษตรกรร้อยละ 74 ใช้วิธีผสมระหว่างใช้แรงงานคนในครัวเรือนตักน้ำรดหรือฉีดน้ำผ่านสายยางและสปริงเกอร์เป็นวิธีการให้น้ำหญ้าหวาน รองลงมา

ร้อยละ 28 ใช้สปริงเกอร์เป็นวิธีให้น้ำพื้หวานอย่างเดียว และ ร้อยละ 18 ใช้แรงงานคนในครัวเรือนตักน้ำรดหรือฉีดผ่านน้ำสายยางเป็นวิธีการให้น้ำพื้หวาน

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จึงสะท้อนให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกพื้หวานมีการพัฒนาพฤติกรรมการให้น้ำโดยใช้ทั้งแรงงานในครัวเรือนตักน้ำรดร่วมกับวิธีใช้สปริงเกอร์ นอกจากจะเป็นการประหยัดเวลาแล้วยังไม่ละเลยที่จะใช้แรงงานคนในครัวเรือนด้วยการอาศัยการจัดสรรงานหรือแบ่งหน้าที่อย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยของสมาชิกภายในครอบครัว ให้มีความรู้สึกรับผิดชอบอันเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน อีกทั้งการใช้แรงงานคนในครัวเรือนยังมีผลดีในการดูแลเอาใจใส่ให้น้ำอย่างสม่ำเสมอไม่ให้เกิดน้ำท่วมขัง สามารถควบคุมปริมาณน้ำไม่ให้มากเกินไปจนเกินไปในแปลงปลูกพื้หวาน (ภูสิทธิ์ อินเหล็กใส, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกพื้หวาน, สัมภาษณ์ 25 กรกฎาคม 2554) รายละเอียดดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 วิธีการให้น้ำพื้หวาน

วิธีการให้น้ำพื้หวาน	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการศึกษาวิจัย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ใช้แรงงานคนในครัวเรือนตักน้ำรดหรือฉีดผ่านน้ำสายยางเป็นวิธีการให้น้ำพื้หวาน	39	78	9	18
ใช้สปริงเกอร์เป็นวิธีให้น้ำพื้หวานอย่างเดียว	8	16	14	28
ใช้วิธีผสมระหว่างใช้แรงงานคนในครัวเรือนตักน้ำรดหรือฉีดน้ำผ่านสายยางและสปริงเกอร์เป็นวิธีการให้น้ำพื้หวาน	3	6	37	74
รวม	50	100	50	100

14. ช่วงเวลาในการให้น้ำ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ก่อนการรวมกลุ่มเพื่อเข้าร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเพิ่มมูลค่าพื้หวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 56 จะให้น้ำพื้หวานในช่วงเวลาบ่าย 3 โมง ถึง 6 โมงเย็นทุกวัน รองลงมาจะให้น้ำพื้หวานไม่กำหนดเวลาแล้วแต่ความสะดวกของเกษตรกร ร้อยละ 38 และที่เหลือร้อยละ 6 ให้น้ำพื้หวานในช่วงเวลา 8 โมง ถึง 10 โมง ทุกวัน และหลังจากการร่วมกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่าพื้หวาน

ตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แล้วพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเลือกช่วงเวลาการให้น้ำระหว่าง บ่าย 4 โมง ถึง 6 โมงเย็น เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 72 ไม่มีกำหนดเวลาร้อยละ 26 และให้น้ำในช่วงเวลา 8 โมงถึง 10 โมง เหลือเพียงร้อยละ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวข้างต้นพบว่า หลังจากเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานได้เข้าร่วมในกิจกรรมการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แล้วสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับเรื่อง ช่วงเวลาที่ให้น้ำหญ้าหวานซึ่งโดยธรรมชาติของหญ้านั้นเป็นพืชที่ไม่ชอบน้ำมาก การปลูกในพื้นที่ที่มีน้ำขังหรือชื้นแฉะจึงเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยงเพราะจะทำให้รากหญ้าน้ำเน่าได้ง่าย ในฤดูแล้ง การให้น้ำต้องให้ทุกวันในช่วงเช้าหรือบ่ายที่แดดไม่จัดมาก ส่วนในฤดูฝนไม่จำเป็นต้องให้น้ำมาก การเพาะปลูกควรปลูกในที่ดอนจะเหมาะสมกว่าปลูกในที่ลุ่ม ส่วนในฤดูหนาวในปีใดถ้าอากาศหนาวมาก ใบหญ้าน้ำเน่าจะร่วงหงอกเพราะอากาศหนาว การให้น้ำเหมือนในช่วงฤดูแล้งแต่ ราคาค่อนข้างสูงถึงประมาณ กิโลกรัมละ 900 บาท ในขณะที่ราคาปกติโลกรัมละ 200 บาท (บัวเขียว ตีวาทิน บัวคำ เจริญแก้ว เสาร์แก้ว คำมาลา สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานหมู่บ้านอมลอง, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2554) ซึ่งโดยการให้น้ำหญ้าหวานที่เหมาะสมในการดูดซับน้ำคือ เลือกช่วงเวลาย่ำ 4 โมงถึง 6 โมงเย็น รายละเอียดดังตารางที่ 2.16

ตารางที่ 4.16 ช่วงเวลาในการให้น้ำ

ช่วงเวลาในการให้น้ำ	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการศึกษาวิจัย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ช่วงเวลาย่ำ 4 โมง ถึง 6 โมงเย็น	11	22	36	72
ไม่กำหนดเวลาตามความสะดวกของเกษตรกร	29	58	13	26
ช่วงเวลา 8 โมง ถึง 10 โมง	10	20	1	2
รวม	50	100	50	100

15. ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิตหญ้าหวาน (ฤดูกาลในการเก็บที่ได้ผลผลิตสูง ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่หญ้าน้ำมีความหวานมากที่สุด รวมทั้งระยะเวลาในการงอกใหม่ ระยะเวลาของอายุต้นหญ้าน้ำในแต่ละรุ่นและวิธีการเก็บใบจากต้นหญ้าน้ำ)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ก่อนการรวมกลุ่มเพื่อเข้าร่วมในการจัดการเพิ่มมูลค่าเหู้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของเกษตรกรนั้น เกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวาน เก็บใบเหู้าหวานเดือนละ 1 ครั้งแต่หมุนเวียนกันไปมากที่สุดคือ ร้อยละ 58 รองลงมาคือระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิตเหู้าหวาน โดยเกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวานจะเก็บใบเหู้าหวานทั้งกอ ช่วงเวลา 3 เดือนต่อครั้ง ร้อยละ 14 และเก็บใบเหู้าหวานโดยตัดทั้งกอ ก่อนออกดอก ร้อยละ 7

และในระยะต่อมาหลังจากเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่าเหู้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พร้อมๆกับการได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการกับผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวเป็น จนสามารถรวบรวมขั้นตอนวิธีการจัดการต่อเหู้าหวานในขั้นตอนสุดท้ายในแปลงปลูก ซึ่งเป็นการจัดการเกี่ยวกับวิธีการเก็บใบของเหู้าหวานออกจากต้น จากแปลงปลูกเพื่อนำมาอบหรือตากแห้งเพื่อเพิ่มมูลค่า ยี่ระยะเวลาเก็บรักษาเพื่อนำไปบริโภค หรือจัดจำหน่ายต่อไป การปลูกพืชตั้งแต่ขั้นต้นผ่านการปฏิบัติ ดูแลรักษา มาจนถึงระยะของการเก็บเกี่ยวเหู้าหวานก็อาจเรียกว่าเป็นขั้นสุดท้ายของการผลิตดังนั้น เกษตรกรต้องรู้วิธีการเก็บเกี่ยวใบเหู้าหวานอย่างถูกต้องและรวดเร็วทันต่อเวลาและความต้องการของตลาด สำหรับเหู้าหวานนั้นข้อควรระวังในการเก็บเกี่ยวคือ เหู้าหวานเริ่มออกดอกแล้ว ความหวานของเหู้าหวานจะลดลง แต่หากต้องการดอกเหู้าหวานมาแปรรูปเป็นชาชงก็สามารถปล่อยให้ดอกออกได้แต่ความหวานจะน้อยกว่าใบ (ไมตรี สุทธจิตต์, ที่ปรึกษาด้านเหู้าหวาน, สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2554)

สำหรับเทคนิคพิเศษที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวนั้นเกษตรกรมีวิธีการเก็บเกี่ยวโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกเหู้าหวาน พบว่า ระยะเวลาในการงอกใหม่หลังจากการเก็บเกี่ยวแต่ละครั้งหลังปลูกเหู้าหวานหรือหลังเก็บเกี่ยวได้ประมาณ 3 เดือนหรือก่อนที่เหู้าหวานจะออกดอกจะเริ่มเก็บเกี่ยวอีกรอบ ฤดูกาลในการเก็บที่ได้ผลผลิตสูงคือช่วงฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้งหากอุณหภูมิต่ำ ใบจะเริ่มม้วน ผลผลิตต่ำกว่าฤดูกาลอื่น(บัวไหล จันทะกี, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวาน, สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2554) ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่เหู้าหวานมีความหวานมากที่สุดช่วงฤดูร้อน ระยะเวลาในการงอกใหม่ใช้เวลาประมาณ 1 เดือนเกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวานในชุมชนอมลอง มีวิธีการเก็บเกี่ยวที่แตกต่างจากแหล่งปลูกเหู้าหวานอื่น เช่นที่ อำเภอแม่แตง ที่ใช้วิธีตากให้แห้งทั้งต้นแล้วนำไปรูดใบออกภายหลังข้อดีคือใบร่วงง่ายบางครั้งใช้แค่การเคาะหรือนำมาตี ฟาดกับภาชนะใบเหู้าหวานก็ร่วงได้ง่ายๆ แต่ข้อเสียคือโอหวานและฝุ่นละอองจากการเคาะตีหรือเขย่าให้ใบร่วงจะฟุ้งเข้าปากและจมูก โดยเกษตรกรใช้การเคาะใบหลังจากล้างน้ำแล้วก่อนนำไปอบ เพราะมีข้อดีคือ ป้องกันไม่ให้มีกลิ่นและโอหวานจากเหู้าหวานเข้าจมูก (สุกฤษ จันทะกี,

สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน, สัมภาษณ์ 23 เมษายน 2554) สำหรับวิธีการตัดทุเรียนนั้น เกษตรกรจะใช้กรรไกรตัดทั้งกอให้ห่างจากพื้นดินประมาณ 5 เซนติเมตร ไม่จำกัดช่วงเวลาในการตัดแล้วนำไปล้างน้ำให้สะอาดก่อนนำไปเด็ดเอาเฉพาะใบเพื่อนำไปอบแห้ง ดังนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่คือร้อยละ 78 มีพฤติกรรมเลือกการเก็บเกี่ยวทุเรียนก่อนการออกดอกเพิ่มมากขึ้น รองลงมา ร้อยละ 22 เก็บใบทุเรียนเดือนละ 1 ครั้งแต่หมุนเวียนกันไป(สุวิทย์ สิงทร, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน, สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2554)

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่า จากประสบการณ์อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในการทำการเกษตรผนวกกับการได้รับความรู้เรื่อง ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเก็บเกี่ยวทุเรียนคือ ควรเก็บเกี่ยวก่อนการออกดอกจึงจะมีความหวานมาก เพราะหากเก็บเกี่ยวหลังการออกดอกความหวานของทุเรียนจะลดลง ดังนั้นใน 1 ปีเกษตรกรจะสามารถเก็บเกี่ยวใบทุเรียนได้ประมาณ 3-4 ครั้ง แต่ส่วนที่ยังคงมีการใช้วิธีเก็บเกี่ยวเดือนละ 1 ครั้งแต่หมุนเวียนไปเรื่อยๆ โดยเก็บและปลูกในระยะเวลาที่ต่างกัน และเนื่องจากการที่เกษตรกรใช้วิธีปลูกในเวลาต่างกันจึงทำให้เก็บเกี่ยวได้ในเวลาต่างกันเพราะต้องการผลผลิตทุเรียนออกมาจำหน่ายหรือส่งให้ลูกค้าประจำได้ทุกเดือนตลอดปี (แก้วพา ไชยานะ, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน, สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2554) รายละเอียดดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียน

ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียน	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการวิจัย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เก็บใบทุเรียนก่อนออกดอก	7	14	39	78
เก็บใบทุเรียนเดือนละ 1 ครั้งหมุนเวียนไป	29	58	11	22
เก็บใบทุเรียน ประมาณ 3 เดือนต่อครั้ง	14	28	-	-
รวม	50	100	50	100

16. อุณหภูมิ ความชื้น ผลการศึกษาพบว่า อุณหภูมิเฉลี่ยในพื้นที่ชุมชนอมลอง ประมาณ 17-20 องศา (ข้อมูลปริมาณน้ำฝน สถานีอุตุนิยมวิทยา อำเภอสะเมิง, 25 เมษายน 2555) จากข้อมูลดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่าพื้นที่อำเภอสะเมิง มีสภาพอากาศที่ค่อนข้างต่ำกว่าพื้นที่อื่นของจังหวัดเชียงใหม่

ประกอบกับชุมชนอมลองตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำของจังหวัดเชียงใหม่ สภาพแวดล้อมที่แวดล้อมด้วยป่าไม้ทำให้พื้นที่มีอุณหภูมิค่อนข้างต่ำตลอดปีจึงเหมาะกับการปลูกหญ้าหวาน

สำหรับในด้านความชื้นของดินนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจความชื้นของดินซึ่งโดยปกติแล้ว เป็นสัดส่วนระหว่างมวลของน้ำในดินกับมวลของดินแห้ง โดยมีวิธีการตามลำดับดังนี้

1. เก็บตัวอย่างดินเปียกในพื้นที่แปลงปลูกหญ้าหวานชูลึกลงไป 15 เซนติเมตร มาชั่งให้น้ำหนักตัวอย่างดิน 100 กรัม และชั่งน้ำหนักกระป๋อง ถ้วย หรือภาชนะสำหรับบรรจุดินบันทึกผล

2. บรรจุตัวอย่างดินเปียกลงในภาชนะถ้าเป็นก้อนใช้มีดหั่นเป็นชิ้นบางๆเพื่อให้แห้งง่าย

3. ชั่งน้ำหนักตัวอย่างดินเปียกรวมกระป๋อง (ห้กน้ำหนักกระป๋องออกหลังการอบ)

4. แล้วย้ายตัวอย่างดินไปอบไว้ข้ามคืน (ประมาณ 18-24 ชั่วโมง) จากนั้นนำมาชั่งน้ำหนักอีกครั้ง ดำเนินการจำนวน 3 รอบการทดลอง จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยแล้วคำนวณหาความชื้นตามสูตร ดังนี้

$$\text{ความชื้นในดิน (กรัม/กรัม)} = \frac{\text{มวลของดินเปียก} - \text{มวลของดินแห้ง}}{\text{มวลของดินแห้ง}}$$

ที่มา : การตรวจวัดความชื้นในดิน (Soil Moisture) – www.globethailand.ipst.ac.th/index.php?option=com_content เข้าถึงข้อมูล 21 ธันวาคม 2555.

จากผลการทดลองดังกล่าวพบว่า ดินในพื้นที่ปลูกหญ้าหวานของชุมชนอมลองมีค่าความชื้นประมาณ 0.45 กรัม/กรัม ซึ่งโดยทั่วไปความชื้นของดินที่เหมาะสมจะมีสัดส่วนค่าปกติระหว่าง 0.05 - 0.5 กรัม/กรัม (คำริ ถาวรมาศ และคณะ, 2525) ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวจึงประเมินได้ว่า ดินในพื้นที่ปลูกหญ้าหวานของชุมชนอมลองมีค่าความชื้นปานกลางจึงเหมาะกับการปลูกหญ้าหวานที่มีลักษณะธรรมชาติเป็นพืชที่ไม่ชอบขึ้นในพื้นที่ที่มีน้ำขังหรือแห้งแล้งเกินไป (จิรเดช มโนสร้อย, ผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรหญ้าหวาน คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สัมภาษณ์ 13 พฤษภาคม 2554) นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นความสามารถของดินในชุมชนที่สามารถอุ้มน้ำ คายน้ำและระบายของน้ำออกสู่บรรยากาศได้ดีรวมทั้งความสามารถของดินในการให้ธาตุอาหารและน้ำสู่ต้นพืชในพื้นที่ปลูกอีกด้วย ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตและการอยู่รอดของต้นหญ้าหวาน ผลการทดลองหาความชื้นในดินมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 การทดลองเพื่อหาความชื้นในดิน

การทดลองครั้งที่ 1			การทดลองครั้งที่ 2			การทดลองครั้งที่ 3			ค่า ความ ชื้น เฉลี่ย
น้ำหนัก ดิน เปียก	น้ำหนัก ดิน อบแห้ง	ค่า ความ ชื้น	น้ำหนัก ดิน เปียก	น้ำหนัก ดิน อบแห้ง	ค่า ความชื้น	น้ำหนัก ดิน เปียก	น้ำหนัก ดิน อบแห้ง	ค่า ความชื้น	
100	65	0.54	100	70	0.43	100	72	0.39	0.45

17. การทำให้แห้ง (การอบ การตากแดด ข้อดี-ข้อเสียของแต่ละวิธี วัสดุที่ใช้ในการทำเตาอบ อุณหภูมิเตาอบ ระยะเวลาในการอบ รวมทั้ง ข้อแตกต่างระหว่างการใช้พลังงานเชื้อเพลิงในการอบ จากไม้ จากแก๊ส และจากพลังงานแสงอาทิตย์) จากการสอบถามและสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานของหมู่บ้านอมลอง พบว่า มีวิธีการทำให้ใบหญ้าหวานสดให้แห้งทั้งหมด 3 วิธี ได้แก่

17.1 การอบด้วยเตาอบที่ใช้ฟืนจากไม้ธรรมชาติโดยหลังจากเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเก็บเกี่ยวใบหญ้าหวานแล้ว จึงนำมอบในเตาอบโดยปกติจากการสำรวจพบว่าร้อยละ 88 จากสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานของหมู่บ้านอมลอง 50 ครัวเรือน มีวิธีการอบใบหญ้าหวานด้วยเตาอบที่ใช้ฟืนจากไม้ธรรมชาติ เพราะจะทำให้หญ้าหวานมีคุณสมบัติทางกายภาพ เช่น สีและรูปใบจะสวยกว่าโดยให้สีเขียวจนวลสม่ำเสมอ แต่ครั้งของการอบด้วยฟืนจากไม้ธรรมชาตินี้ใช้เวลาอบประมาณ 6-12 ชั่วโมง อุณหภูมิเตาอบประมาณ 60-100 องศาเซลเซียส วิธีการอบจะใช้ตะแกรงไม้ไผ่สานใส่ใบหญ้าหวานที่ล้างสะอาดแล้วทิ้งให้สะเด็ดน้ำ ใส่บนตะแกรงในช่องเตาอบ ที่มี 3 ถึง 4 ชั้น ขึ้นอยู่กับขนาดของเตาอบที่เกษตรกรสร้างซึ่งไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวว่าเตาอบที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานสร้างนั้นต้องมีขนาดเท่าไร ด้านบนเตาอบมีปล่องสำหรับระบายอากาศ เมื่อครบ 12 ชั่วโมงแล้วราไฟ เอาหญ้าหวานออกจากตู้อบบรรจุถุงพลาสติกถุงละ 2 กิโลกรัม (สาย สาสุดจิตร, ที่ปรึกษากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานและสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 25 ธันวาคม 2554)

17.2 การอบด้วยเตาแก๊สผสมเตาอบฟืน ปัจจุบันมีหน่วยงานเอกชนคือ มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่ เข้ามานำเสนอการอบด้วยเตาแก๊สผสมกับเตาอบฟืน แต่ไม่เป็นที่นิยมสาเหตุเนื่องจากเกษตรกรต้องจ่ายค่าเตาอบครั้งหนึ่งคือประมาณ 5 หมื่นบาท อีกทั้งเห็นว่าเป็นการเพิ่มรายจ่ายค่าแก๊สด้วย หลักการทำงานใช้กลไกการทำงานเหมือนการทำงานของเตาอบทั่วไปแต่สามารถเปลี่ยนเป็นเตาอบไม้ฟืนได้ ข้อดีของเตาอบแก๊สผสมเตาอบฟืนคือลดการใช้พลังงานจากการเผาไม้ฟืน

ลดปัญหาหมอกมลภาวะควันพิษจากการเผา และสามารถใช้แทนเตาอบฟืนได้ดีในช่วงฤดูฝน (ทักษิณ ศรีวรรณะ ผู้ใหญ่บ้านอมลอง, สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2554)

17.3 การตากแดดให้แห้งด้วยแสงแดด เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานของหมู่บ้านอมลอง จะใช้การตากใบหญ้าหวานให้แห้งด้วยแสงแดดและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานพบว่า ในฤดูร้อนจะใช้การตากแดดให้แห้งแต่มีข้อเสียที่เกษตรกรนิยมการอบมากกว่าคือ สีของใบหญ้าหวาน บางส่วนจะคล้ำเป็นสีน้ำตาลบางส่วนสีเขียวอ่อน สีไม่สม่ำเสมอ หากแดดแรงจัดด้านบนที่ถูกแดดเผาไหม้จะเป็นสีน้ำตาลขณะที่ด้านล่างยังเป็นสีเขียว (บัวเขียว ดิชาดิน, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2554)

เมื่อเกษตรกรรวมกลุ่มกันและเข้าร่วมในกิจกรรมการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แล้วพบว่า มีการระดมสมอง เพื่อหาวิธีการอบหรือทำให้แห้งที่ปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อม นางอุ้น จันทะกี สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเสนอ ให้ใช้การตากในชามคาที่ร้อนหรือใช้ตากไม่ให้โดนแสงโดยตรงในพื้นที่ที่มีสแลนสีเขียวหรือสีดำนงหลังคาจำกัดพื้นที่ นายเสาร์แก้ว พรหมมาลา, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน เสนอให้สร้างเตาอบพลังงานแสงอาทิตย์ หลังจากการลงมติเลือกวิธีทำให้แห้งโดยการตากในชามคาบ้าน มากกว่าร้อยละ 50 และเสนอโครงการสร้างเตาอบพลังงานแสงอาทิตย์แก่องค์กรบริหารส่วนตำบลแม่สาต่อไป

จากผลการดำเนินการระดมสมองของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน สามารถถอดบทเรียนเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้ เทคนิคการอบแห้งหญ้าหวาน เทคนิคการตากแห้ง หลังจากเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสียและความเหมาะสมและเป็นไปได้ของแต่ละวิธีการแล้ว กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเลือกหญ้าหวานจากการอบแห้งมากกว่าตากแดด และสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานทุกคนให้เหตุผลตรงกันว่า การอบแห้งใบหญ้าหวานจะได้ใบหญ้าหวานสีเขียวนวลสวยกว่าการตากแดด ข้อเสียของการตากแดดคือ หลังจากแห้งแล้ว พบว่าใบหญ้าหวานมีสีน้ำตาลดูไม่สวย และต้องคอยพลิกใบระหว่างตากแห้งหากปล่อยทิ้งไว้นานใบจะไหม้เป็นสีน้ำตาลหรือสีดำทำให้มูลค่าลดลงไปด้วย จากข้อมูลดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานของหมู่บ้านอมลอง ยังคงใช้วิธีการอบด้วยฟืนจากไม้เนื่องจากมีข้อดีด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการอบและมีความสะดวกในการหาฟืนเนื่องจากอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์อย่างมาก ส่วนผลสรุปจากการเลือกการตากหญ้าหวานในชามคาบ้านถือเป็นตัวเลือกของเกษตรกรที่สามารถทำได้ เพราะมีความประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายและปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อมแต่มีข้อเสียที่ไม่สามารถใช้วิธีนี้ในช่วงฤดูฝน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการผลิตดังกล่าวข้างต้น พบว่าโครงสร้างใบหญ้าหวานที่ตลาดต้องการในปัจจุบันเป็นสายพันธุ์หญ้าหวานที่มีสาร รีบาดีโอไซด์เอ (Rebaudioside A) สูงถึง 8-12 % ส่วนสายพันธุ์หญ้าหวานในพื้นที่ชุมชนอมลองนั้น ไม่ได้เป็นพันธุ์ที่ตลาดทั่วโลกกำลังต้องการในปัจจุบันอย่างไรก็ตาม เกษตรกรเริ่มมีการคัดเลือกสายพันธุ์ในการปลูกเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานได้รับข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้เรื่องสายพันธุ์หญ้าหวานที่ตลาดต้องการคือ สายพันธุ์ก้านม่วง ใบเล็กและน้ำหนักน้อย วิธีการขยายพันธุ์เกษตรกรใช้การแยกก่อนมากกว่าวิธีอื่นเนื่องจาก มีความประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายอันเป็นต้นทุนในการดำเนินการ อีกทั้งมีความสะดวก รวดเร็ว ได้ต้นพันธุ์ที่แข็งแรงพร้อมจะแตกข้อได้ทันทีเมื่อมีน้ำและปุ๋ยพร้อม และการแยกก็ยังไม่ทำให้เกิดการกลายพันธุ์อีกด้วย

สำหรับการปรับสภาพดินเนื่องจากชุมชนอมลองมีแหล่งน้ำในพื้นที่ที่มีฟลูออไรด์เกินมาตรฐานไหลมาจากคอยผาสัมและคอยหลวงและมีรสเปรี้ยว เมื่อไหลผ่านดินทำให้ดินในบางพื้นที่ของชุมชนมีสภาพเป็นดินกรด ซึ่งมีค่า pH ต่ำกว่า 7 เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกวิธีแก้ไขดินเปรี้ยวหรือดินเป็นกรดโดยการเติมปูนขาวลงในดิน ลักษณะการเตรียมพื้นที่ปลูกหญ้าหวานนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกขึ้นแปลงปลูกก่อนใส่ปุ๋ยขุดปรับสภาพดินจนร่วนซุย ความกว้างความยาวตามสภาพพื้นที่ ระยะห่างระหว่างต้นหญ้าหวาน 20 ซม.มีร่องทางเดินระหว่างแปลงสำหรับปล่อยน้ำเข้าแต่ไม่ให้มีน้ำท่วมขัง และสูตรปุ๋ยที่ใช้ในการบำรุงต้นหญ้าหวานนั้นเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้ปุ๋ยคอกมากขึ้นเนื่องจากเกิดความรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับความรู้ใหม่เรื่อง เกษตรอินทรีย์และความต้องการฟิซอร์แกนิกใน อนาคตของตลาด AEC จึงเกิดความตระหนักถึงผลเสียของการใช้สารเคมีและมีแรงจูงใจจากแนวโน้มการตลาดในการยอมรับฟิซอร์แกนิกจากการทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้นและเกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยหญ้าหวานเมื่อเริ่มปลูกและหลังจากการตัดทุกครั้ง โดยมีค่าใช้จ่ายในการใส่ปุ๋ย ต่ำกว่า 500 บาท และไม่มีการใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต

นอกจากนี้การกำจัดวัชพืชของเกษตรกรนั้นเกษตรกรเลือกใช้วิธีดายหญ้าหรือถอนต้นหญ้าและวัชพืชต่างๆแทนการใช้พลาสดิกลด และไม่มีการใช้ยาฆ่าหญ้า ซึ่งมีผลดีต่อเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในเรื่องการประหยัดและสามารถลดรายจ่ายของเกษตรกรในขั้นตอนการปลูกหญ้าหวาน สำหรับการกำจัดแมลงศัตรูพืชนั้น จากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เกษตรกรและลงพื้นที่ในการสำรวจ สังเกตและสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในพื้นที่ปลูกหญ้าหวานผู้วิจัยพบว่าหญ้าหวานเป็นพืชที่แมลงไม่ชอบกัดกินเลย และ การที่แมลงไม่ชอบกัดกินหญ้าหวาน เนื่องจากกลิ่นจากขนเล็กที่ขึ้นบริเวณใบหญ้าหวาน อุณหภูมิเฉลี่ยในพื้นที่ชุมชนอมลอง ประมาณ 17-20 องศา แต่ช่วงเวลากลางวันแดดร้อนจัดมากจากการศึกษายังพบว่า ดินในพื้นที่ปลูกหญ้าหวานของ

ชุมชนอมลองมีค่าความชื้นประมาณ 0.45 กรัม/กรัม ซึ่งเหมาะกับการเจริญเติบโตของหญ้าหวาน ดังนั้นเกษตรกรจึงเลือกวิธีการให้น้ำหญ้าหวานโดยเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมในการให้น้ำหญ้าหวานคือระหว่างเวลา 16.00 น. ถึง 18.00 น. และใช้ทั้งแรงงานในครัวเรือนตักน้ำรดร่วมกับวิธีใช้สปริงเกอร์

ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิตหญ้าหวานนั้น โดยปกติ หญ้าหวานมีระยะเวลาในการออกดอกหลังการปลูกประมาณ 3 เดือน เกษตรกรเลือก เก็บเกี่ยวใบหญ้าหวานก่อนการออกดอก เนื่องจากได้รับองค์ความรู้ว่าหากเก็บเกี่ยวหลังการออกดอกความหวานของหญ้าหวานจะลดลง แต่เลือกเก็บเกี่ยวหมุนเวียนพื้นที่กันเดือนละ 1 ครั้งเพื่อให้มีผลผลิตหญ้าหวานทุกเดือน วิธีการเก็บเกี่ยวคือตัดทั้งต้นเว้นระยะห่างจากพื้นดินประมาณ 1-3 นิ้ว และเกษตรกรเลือกการอบด้วยไฟเนื่องจากคุณภาพหญ้าหวานหลังอบดีกว่าการตากแดด และเริ่มมีการผสมผสานระหว่างการตากแดดและการอบด้วยไฟผสมเตาแก๊ส

ตอนที่ 3 การจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานของชุมชนอมลอง

ผลการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมหรือวิถีปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในอดีต(ก่อนการวิจัย) และพฤติกรรมที่เกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตหลังจากที่ได้รับองค์ความรู้ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)(หลังการรวมกลุ่ม) โดยนำเสนอผลของการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ใน 2 ด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านการจัดการกลุ่มโดยศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม ทักษะคิดต่อการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม และปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

2. ด้านการจัดการองค์ความรู้ของเกษตรกรด้านการผลิต การแปรรูป การควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน การตลาด ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งข้อเสนอรูปแบบการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสม โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมก่อนการวิจัยและระหว่างการวิจัยของเกษตรกรเพื่อให้เห็นประเด็นหลักที่นำไปสู่การวิเคราะห์และจัดทำรูปแบบการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้

การจัดการกลุ่มโดยศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

1. ข้อมูลแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในกระบวนการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเกี่ยวกับการจัดการกลุ่มโดยศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม สามารถวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.38) โดยกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในแต่ละข้ออยู่ในระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง และเห็นด้วย ซึ่งส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วย ซึ่งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมที่อยู่ในระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ต้องการความรู้เกี่ยวกับการจัดการหญ้าหวาน(การผลิต แปรรูป การควบคุมมาตรฐานการตลาดและการสร้างเครือข่ายทางการค้า) เพื่อสามารถนำไปดำเนินการได้เองในอนาคต(ค่าเฉลี่ย 3.66) ต้องการความรู้เกี่ยวกับการตลาด การจัดจำหน่ายหญ้าหวาน(ค่าเฉลี่ย 3.60) ต้องการความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปหญ้าหวาน และต้องการความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานหญ้าหวาน(ค่าเฉลี่ย 3.54)

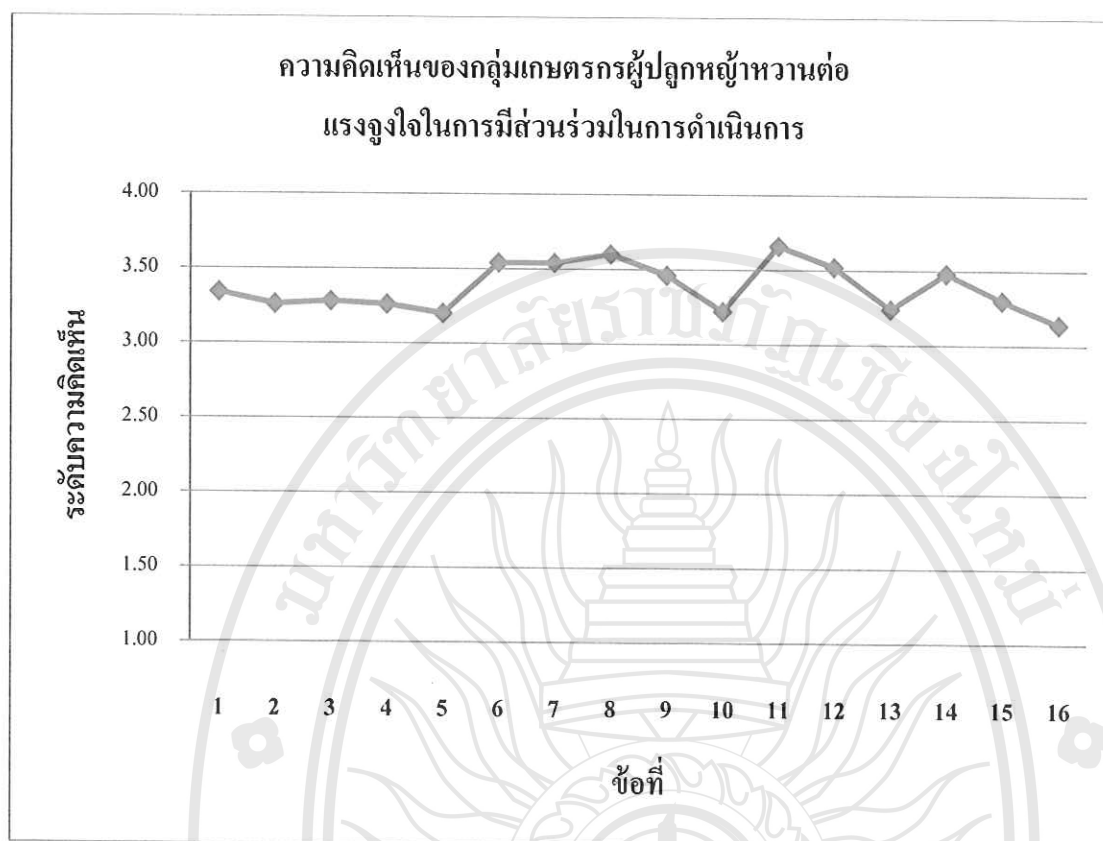
กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมที่อยู่ในระดับ เห็นด้วย เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกดังนี้เพื่อสามารถพบปะกับเครือข่ายทางการค้า รู้ตลาดในการจำหน่ายหญ้าหวาน(ค่าเฉลี่ย 3.48) ต้องการความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางการค้าหญ้าหวาน(ค่าเฉลี่ย 3.46) ต้องการเพิ่มความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย 3.34) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร
ผู้ปลูกหญ้าหวานในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิง
สร้างสรรค์ (n=50)

รายละเอียด	ความคิดเห็น				ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1.ต้องการเพิ่มความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	0 (0.00)	2 (4.00)	29 (58.00)	19 (38.00)	3.34	0.557	เห็นด้วย
2.เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ตัวเองและกลุ่ม	1 (2.00)	2 (4.00)	30 (60.00)	17 (34.00)	3.26	0.633	เห็นด้วย
3.เพื่อจะมีส่วนร่วมและทำงานกับเพื่อนๆคนอื่น ๆ ได้	0 (0.00)	5 (10.00)	26 (52.00)	19 (38.00)	3.28	0.640	เห็นด้วย
4.เพื่อจะมีโอกาสพบปะเจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่างๆของรัฐ	0 (0.00)	1 (2.00)	35 (70.00)	14 (28.00)	3.26	0.487	เห็นด้วย
5.ต้องการความรู้เกี่ยวกับการปลูกหญ้าหวาน	0 (0.00)	5 (10.00)	30 (60.00)	15 (30.00)	3.20	0.606	เห็นด้วย
6.ต้องการความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปหญ้าหวาน	0 (0.00)	2 (4.00)	19 (38.00)	29 (58.00)	3.54	0.579	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
7.ต้องการความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานหญ้าหวาน	0 (0.00)	1 (2.00)	21 (42.00)	28 (56.00)	3.54	0.542	เห็นด้วย

รายละเอียด	ความคิดเห็น				ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
8.ต้องการความรู้เกี่ยวกับการตลาดการจัดจำหน่ายหูกหวาน	0 (0.00)	0 (0.00)	20 (40.00)	30 (60.00)	3.60	0.495	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
9.ต้องการความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการค้าหูกหวาน	0 (0.00)	0 (0.00)	27 (54.00)	23 (46.00)	3.46	0.503	เห็นด้วย
10.เพื่อที่จะได้รับผลตอบแทนที่ดีกว่าหลังจากเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม	0 (0.00)	4 (8.00)	31 (62.00)	15 (30.00)	3.22	0.582	เห็นด้วย
11.ต้องการความรู้เกี่ยวกับการจัดการหูกหวาน(การผลิตแปรรูป การควบคุมมาตรฐาน การตลาด และการสร้างเครือข่ายทางการค้า) เพื่อสามารถนำไปดำเนินการได้เองในอนาคต	0 (0.00)	1 (2.00)	15 (30.00)	34 (68.00)	3.66	0.519	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
12.เพื่อที่จะสามารถเป็นครอบครัวที่มีฐานะดีขึ้น	0 (0.00)	2 (4.00)	20 (40.00)	28 (56.00)	3.52	0.580	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

รายละเอียด	ความคิดเห็น				ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
13.เพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากเจ้าหน้าที่และสมาชิกด้วยกัน	0 (0.00)	1 (2.00)	36 (72.00)	13 (26.00)	3.24	0.476	เห็นด้วย
14.เพื่อสามารถพบปะกับเครือข่ายทางการค้าในตลาดในการจำหน่ายหัวหวาน	0 (0.00)	0 (0.00)	26 (52.00)	24 (48.00)	3.48	0.505	เห็นด้วย
15.เพราะหัวหวานเป็นพืชผลทางการเกษตรที่ลงทุนไม่มากแต่ได้ผลตอบแทนมากกว่าพืชผลทางการเกษตรชนิดอื่น	0 (0.00)	4 (8.00)	27 (54.00)	19 (38.00)	3.30	0.614	เห็นด้วย
16.เพราะหัวหวานเป็นพืชผลทางการเกษตรที่ตลาดต้องการสม่ำเสมอ	0 (0.00)	4 (8.00)	35 (70.00)	11 (22.00)	3.14	0.535	เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ยรวม					3.38		เห็นด้วย

ภาพที่ 4.3 แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

2. ข้อมูล ทรรศนคติต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานในกระบวนการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเกี่ยวกับทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย 3.67) โดยกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการหญ้าหวานในแต่ละข้ออยู่ในระดับ เห็นด้วยน้อย ไม่แน่ใจ และเห็นด้วยซึ่งส่วนใหญ่มีทัศนคติอยู่ในระดับ เห็นด้วย

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการหญ้าหวานที่อยู่ในระดับ เห็นด้วยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 5 อันดับแรกดังนี้ กระบวนการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์สามารถสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชนได้เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.34) การแปรรูปหญ้าหวานทำให้ชุมชนมีผลิตภัณฑ์จำหน่ายตลอดปี (ค่าเฉลี่ย 4.32) เกษตรกรคิดว่าการรวมกลุ่มในการจัดการหญ้า

หวานเชิงสร้างสรรค์สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืนในอนาคต(ค่าเฉลี่ย 4.28) เกษตรกรเชื่อว่าการมีระบบการจัดการที่ดีของกลุ่มทำให้สามารถเพิ่มมูลค่าของหญ้าหวานได้และกระบวนการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวานทำให้เกิดความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์(ค่าเฉลี่ย 4.22) เกษตรกรมีความเชื่อว่ากระบวนการจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จะสามารถทำให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรในชุมชนได้ (ค่าเฉลี่ย 3.54)

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการหญ้าหวานที่อยู่ในระดับ มั่นใจ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 5 อันดับแรกดังนี้ การที่เกษตรกรเลือกเข้ากลุ่มในการจัดการหญ้าหวาน เพราะคิดว่าได้ผลตอบแทนดีกว่าผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่น(ค่าเฉลี่ย 3.48) เกษตรกรคิดว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องพยายามช่วยเหลือกลุ่มของเกษตรกรอยู่(ค่าเฉลี่ย 3.36) เกษตรกรคิดว่า การจัดการหญ้าหวานเชิงสร้างสรรค์ ก็ไม่ดีกว่าการขายหญ้าหวานอบแห้งอย่างที่เคยเป็นมา(ค่าเฉลี่ย 3.04)ในกระบวนการแปรรูป สถานที่จัดเก็บผลิตภัณฑ์ และห้องบรรจุ สามารถอยู่ในบริเวณเดียวกันได้(ค่าเฉลี่ย 2.98) เกษตรกรคิดว่าถึงไม่มีการรวมกลุ่มในการจัดการหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เกษตรกรก็สามารถหารายได้ให้กับครอบครัวไม่แพ้กัน(ค่าเฉลี่ย 2.94) และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการหญ้าหวานที่อยู่ในระดับ เห็นด้วยน้อย เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 5 อันดับแรกดังนี้การปลูกพืชเชิงซ้อนในแปลงหญ้าหวาน (สลับปลูกพืชชนิด) เป็นผลดีมากกว่าผลเสีย(ค่าเฉลี่ย 2.44) เกษตรกรคิดว่าการรวมกลุ่มในการจัดการหญ้าหวานเศรษฐกิจตามแนวทางเชิงสร้างสรรค์สามารถดำเนินการต่อไปได้เพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น(ค่าเฉลี่ย 2.38) เกษตรกรสามารถใช้สิ่งขับถ่ายจากคน มูลสัตว์และเศษอาหารและเศษเหลือจากการเกษตรเพื่อทำปุ๋ย โดยไม่ต้องได้รับการบำบัดหรือผ่านกระบวนการหมักก่อนนำไปใช้(ค่าเฉลี่ย 2.34) ระบบการจัดการของกลุ่มทำให้ระบบการปลูกหญ้าหวานยุ่งยากมากขึ้น(ค่าเฉลี่ย 2.32) เกษตรกรคิดว่าการเข้าร่วมกลุ่มในการจัดการหญ้าหวานทำให้เกษตรกรเสียเวลาทำมาหากินกับงานอื่น(ค่าเฉลี่ย 2.24) รายละเอียด ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 ทักษะต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการหญ้าหวานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูก
หญ้าหวานในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์
(n=50)

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1.การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานช่วยพัฒนาความรู้ของตนเอง	0 (0.00)	3 (6.00)	5 (10.00)	27 (54.00)	15 (30.00)	4.08	0.804	เห็นด้วย
2.การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มของตนเองทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น	0 (0.00)	0 (0.00)	8 (16.00)	32 (64.00)	10 (20.00)	4.04	0.605	เห็นด้วย
3.การตัดสินใจร่วมกันทำให้งานล่าช้าออกไป	7 (14.00)	10 (20.00)	17 (34.00)	14 (28.00)	2 (4.00)	2.88	1.100	ไม่แน่ใจ
4.การตัดสินใจร่วมกันทำให้สามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็ว	1 (2.00)	0 (0.00)	6 (12.00)	35 (70.00)	8 (16.00)	3.98	0.685	เห็นด้วย

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
5.เกษตรกรมีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของกลุ่มทุกครั้ง	0 (0.00)	1 (2.00)	5 (10.00)	39 (78.00)	5 (10.00)	3.96	0.533	เห็นด้วย
6.เกษตรกรสามารถใช้เวลาให้กับกิจกรรมของกลุ่มได้หากกลุ่มมีงานเร่งด่วน	1 (2.00)	1 (2.00)	11 (22.00)	30 (60.00)	7 (14.00)	3.82	0.774	เห็นด้วย
7. เกษตรกรเชื่อว่าการมีระบบการจัดการที่ดีของกลุ่มทำให้สามารถเพิ่มมูลค่าของหญ้าหวานได้	0 (0.00)	0 (0.00)	6 (12.00)	27 (54.00)	17 (34.00)	4.22	0.648	เห็นด้วย
8.เกษตรกรเชื่อว่าระบบการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานหญ้าหวานของกลุ่มสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์หญ้าหวานปราศจากสิ่งปนเปื้อนและสารพิษตกค้าง	1 (2.00)	2 (4.00)	5 (10.00)	22 (44.00)	20 (40.00)	4.16	0.912	เห็นด้วย

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
9.ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปหญ้าหวานเป็นที่ต้องการของตลาด	1 (2.00)	2 (4.00)	12 (24.00)	26 (52.00)	9 (18.00)	3.80	0.857	เห็นด้วย
10.เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานช่วยให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้นทั้งด้านการเงินและสุขภาพ	1 (2.00)	1 (2.00)	6 (12.00)	27 (54.00)	15 (30.00)	4.08	0.829	เห็นด้วย
11.การดำเนินงานของกลุ่มมีประโยชน์ทั้งต่อสมาชิกและชุมชน	2 (4.00)	4 (8.00)	3 (6.00)	26 (52.00)	15 (30.00)	3.96	1.029	เห็นด้วย
12.กระบวนการจัดการหญ้าหวานเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม	0 (0.00)	1 (2.00)	8 (16.00)	30 (60.00)	11 (22.00)	4.02	0.685	เห็นด้วย

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
13.การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานทำให้มีอำนาจในการดำเนินการและอำนาจในการต่อรองเพิ่มขึ้น	1 (2.00)	3 (6.00)	9 (18.00)	29 (58.00)	8 (16.00)	3.80	0.857	เห็นด้วย
14.ระบบการจัดการของกลุ่มทำให้ระบบการปลูกหญ้าหวานยุ่งยากมากขึ้น	16 (32.00)	10 (20.00)	16 (32.00)	8 (16.00)	0 (0.00)	2.32	1.096	เห็นด้วยน้อย
15.ระบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์หญ้าหวานเชิงสร้างสรรค์ทำได้ง่ายไม่ยุ่งยาก	1 (2.00)	3 (6.00)	11 (22.00)	30 (60.00)	5 (10.00)	3.70	0.814	เห็นด้วย
16.การใส่ปุ๋ยคอกในการบำรุงดินในการปลูกหญ้าหวานจะใช้เวลาที่เห็นผลนานกว่าการใช้ปุ๋ยเคมี	3 (6.00)	7 (14.00)	4 (8.00)	21 (42.00)	15 (30.00)	3.76	1.205	เห็นด้วย

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
17.เกษตรกรมีความพึงพอใจที่จะใช้ปุ๋ยเคมีมากกว่าปุ๋ยคอก	23 (46.00)	12 (24.00)	9 (18.00)	5 (10.00)	1 (2.00)	1.98	1.116	เห็นด้วยน้อย
18.การใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกหญ้าหวานสามารถให้ผลผลิตมากแต่ทำให้ดินเสียความอุดมสมบูรณ์เช่นกัน	5 (10.00)	1 (2.00)	6 (12.00)	29 (58.00)	9 (18.00)	3.72	1.107	เห็นด้วย
19.หญ้าหวานเป็นผลผลิตทางการเกษตรชนิดใหม่ที่ทำให้เกษตรกรในชุมชนมีการเปลี่ยนผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่นมาเป็นหญ้าหวาน	0 (0.00)	2 (4.00)	7 (14.00)	29 (58.00)	12 (24.00)	4.02	0.742	เห็นด้วย
20.การแปรรูปหญ้าหวานทำให้ชุมชนมีผลิตภัณฑ์จำหน่ายตลอดปี	0 (0.00)	1 (2.00)	2 (4.00)	27 (54.00)	20 (40.00)	4.32	0.653	เห็นด้วย

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
21.กระบวนการจัดการหมู่บ้านเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์สามารถรายได้และสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชนได้เพิ่มขึ้น	0 (0.00)	1 (2.00)	1 (2.00)	28 (56.00)	20 (40.00)	4.34	0.626	เห็นด้วย
22. เกษตรกรมีความเชื่อว่ากระบวนการจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จะสามารถทำให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรในชุมชนได้	0 (0.00)	0 (0.00)	8 (16.00)	24 (48.00)	18 (36.00)	4.20	0.700	เห็นด้วย
23.กระบวนการจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ทำให้สมาชิกของกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	0 (0.00)	2 (4.00)	5 (10.00)	26 (52.00)	17 (34.00)	4.16	0.766	เห็นด้วย

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
24.กระบวนการจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ช่วยเพิ่มคุณค่าและคุณภาพของผลผลิต	0 (0.00)	1 (2.00)	4 (8.00)	31 (62.00)	14 (28.00)	4.16	0.650	เห็นด้วย
25การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์	0 (0.00)	0 (0.00)	7 (14.00)	25 (50.00)	18 (36.00)	4.22	0.679	เห็นด้วย
26.เกษตรกรสามารถใช้สิ่งขบถ่ายจากคนมูลสัตว์และเศษอาหารและเศษเหลือจากการเกษตรเพื่อทำปุ๋ย โดยไม่ต้องได้รับการบำบัดหรือผ่านกระบวนการหมักก่อนนำไปใช้	21 (42.00)	7 (14.00)	8 (16.00)	12 (24.00)	2 (4.00)	2.34	1.349	เห็นด้วยน้อย

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
27.ในกระบวนการแปรรูป สถานที่จัดเก็บผลิตภัณฑ์และห้องบรรจุสามารถอยู่ในบริเวณเดียวกันได้	12 (24.00)	7 (14.00)	7 (14.00)	18 (36.00)	6 (12.00)	2.98	1.407	ไม่แน่ใจ
28.การปลูกพืชเชิงซ้อนในแปลงหญ้าหวาน (สลับปลูกพืชชนิด) เป็นผลดีมากกว่าผลเสีย	17 (34.00)	8 (16.00)	13 (26.00)	10 (20.00)	2 (4.00)	2.44	1.264	เห็นด้วยน้อย
29.การดำเนินงานการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มีส่วนช่วยให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตโดยทั่วไปในปัจจุบันดีขึ้น	0 (0.00)	1 (2.00)	6 (12.00)	33 (66.00)	10 (20.00)	4.04	0.638	เห็นด้วย

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
30.การที่เกษตรกร เข้ามีส่วนร่วมใน การดำเนินการ จัดการหญ้าหวาน เพื่อเพิ่มมูลค่าของ กลุ่มในการลดการ ใช้ยาฆ่าแมลงลง	1 (2.00)	2 (4.00)	1 (2.00)	33 (66.00)	13 (26.00)	4.10	0.789	เห็นด้วย
31.เกษตรกรมีความ พอใจ สบายใจใน การเข้าร่วมเป็น สมาชิกกลุ่มในการ จัดการหญ้าหวาน เพื่อเพิ่มมูลค่าทาง เศรษฐกิจเชิง สร้างสรรค์เพราะมี รายได้เพิ่มขึ้นจาก ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูป และได้ช่วยป้องกัน สิ่งแวดล้อม	0 (0.00)	1 (2.00)	8 (16.00)	27 (54.00)	14 (28.00)	4.08	0.724	เห็นด้วย

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
32.เกษตรกรพอใจกับการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	0 (0.00)	2 (4.00)	7 (14.00)	32 (64.00)	9 (18.00)	3.96	0.699	เห็นด้วย
33.เกษตรกรเชื่อว่าการจัดการหญ้าหวานเชิงสร้างสรรค์ทำให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อม	0 (0.00)	1 (2.00)	5 (10.00)	32 (64.00)	12 (24.00)	4.10	0.647	เห็นด้วย
34.เกษตรกรเชื่อว่าการจัดการหญ้าหวานเชิงสร้างสรรค์ไม่มีผลเสียต่อส่วนรวม	1 (2.00)	1 (2.00)	8 (16.00)	33 (66.00)	7 (14.00)	3.88	0.746	เห็นด้วย
35.เกษตรกรคิดว่าการเข้าร่วมกลุ่มในการจัดการหญ้าหวานทำให้เสียเวลาทำมาหากิน	22 (44.00)	8 (16.00)	7 (14.00)	12 (24.00)	1 (2.00)	2.24	1.302	เห็นด้วยน้อย

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
36.เกษตรกรคิดว่าถึงไม่มีการรวมกลุ่มในการจัดการหญ้าหวานเชิงสร้างสรรค์ ท่านก็สามารถหารายได้ให้กับครอบครัวไม่แพ้กัน	3 (6.00)	17 (34.00)	11 (22.00)	18 (36.00)	1 (2.00)	2.94	1.018	ไม่แน่ใจ
37.เกษตรกรคิดว่า การรวมกลุ่มในการจัดการหญ้าหวานเชิงสร้างสรรค์ สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืนในอนาคต	0 (0.00)	0 (0.00)	7 (14.00)	22 (44.00)	21 (42.00)	4.28	0.701	เห็นด้วย
38.เกษตรกรคิดว่า การรวมกลุ่มในการจัดการหญ้าหวานเชิงสร้างสรรค์ สามารถดำเนินการต่อไปได้เพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น	13 (26.00)	10 (20.00)	22 (44.00)	5 (10.00)	0 (0.00)	2.38	0.987	เห็นด้วยน้อย

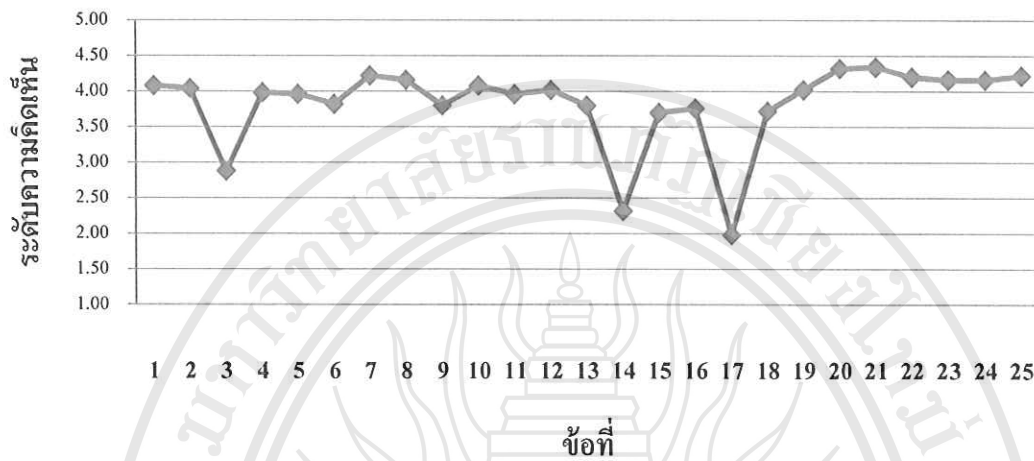
ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
39.ถ้าเกษตรกรมี ปัญหาในการดำเนินงาน ท่านต้องการผู้รู้ หรือเจ้าหน้าที่ของ รัฐในการให้คำปรึกษา	0 (0.00)	2 (4.00)	3 (6.00)	34 (68.00)	11 (22.00)	4.08	0.665	เห็นด้วย
40.เกษตรกรคิดว่า การขาดแคลนในการ จำหน่ายสินค้าหรือ ผลิตภัณฑ์จากหญ้า หวานเป็นปัญหา ใหญ่ที่สุดของ กระบวนการจัดการ	2 (4.00)	1 (2.00)	11 (22.00)	13 (26.00)	23 (46.00)	4.08	1.066	เห็นด้วย
41.เกษตรกรคิดว่า การติดต่อเจ้าหน้าที่ ของรัฐในการขอ ความช่วยเหลือด้าน การตลาดเป็นสิ่ง ยากที่สุด	0 (0.00)	5 (10.00)	19 (38.00)	13 (26.00)	13 (26.00)	3.68	0.978	เห็นด้วย
42.เกษตรกรคิดว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ เกี่ยวข้องพยายาม ช่วยเหลือกลุ่มของ ท่านอยู่	1 (2.00)	8 (16.00)	19 (38.00)	16 (32.00)	6 (12.00)	3.36	0.964	ไม่แน่ใจ

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
43.การที่เกษตรกรเลือกเข้ากลุ่มในการจัดการหญ้าหวานเพราะคิดว่าได้ผลตอบแทนดีกว่าผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่น	2 (4.00)	7 (14.00)	12 (24.00)	23 (46.00)	6 (12.00)	3.48	1.015	ไม่แน่ใจ
44.เกษตรกรเชื่อว่าหญ้าหวานและผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวานมีอนาคตทางการค้าที่สดใส	0 (0.00)	1 (2.00)	12 (24.00)	26 (52.00)	11 (22.00)	3.94	0.740	เห็นด้วย
45.เกษตรกรคิดว่าการจัดการหญ้าหวานเชิงสร้างสรรค์ ก็ไม่ดีไปกว่าการขายหญ้าหวานอบแห้ง	5 (10.00)	11 (22.00)	12 (24.00)	21 (42.00)	1 (2.00)	3.04	1.068	ไม่แน่ใจ
46.เกษตรกรคิดว่าการแปรรูปหญ้าหวานมีความยุ่งยากในแต่ละขั้นตอน	10 (20.00)	10 (20.00)	16 (32.00)	13 (26.00)	1 (2.00)	2.70	1.129	ไม่แน่ใจ

ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
47.เกษตรกรเชื่อว่า ห้วยหวนไม่มีพิษ ต่อร่างกาย	0 (0.00)	1 (2.00)	8 (16.00)	26 (52.00)	15 (30.00)	4.10	0.735	เห็นด้วย
48.เกษตรกรคิดว่า จะเพิ่มพื้นที่การ ปลูกห้วยหวน แทนผลผลิต ทางการเกษตรชนิด อื่นแน่นอน	1 (2.00)	0 (0.00)	15 (30.00)	23 (46.00)	11 (22.00)	3.86	0.833	เห็นด้วย
49.เกษตรกรคิดว่า สามารถใช้ห้วย หวนแทนน้ำตาล สำหรับการ ประกอบอาหาร ขนม หรือกิจกรรม อื่นที่ต้องการสาร หวานที่ปราศจาก แคลอรีในการ ดำเนินชีวิต	0 (0.00)	1 (2.00)	7 (14.00)	26 (52.00)	16 (32.00)	4.14	0.729	เห็นด้วย

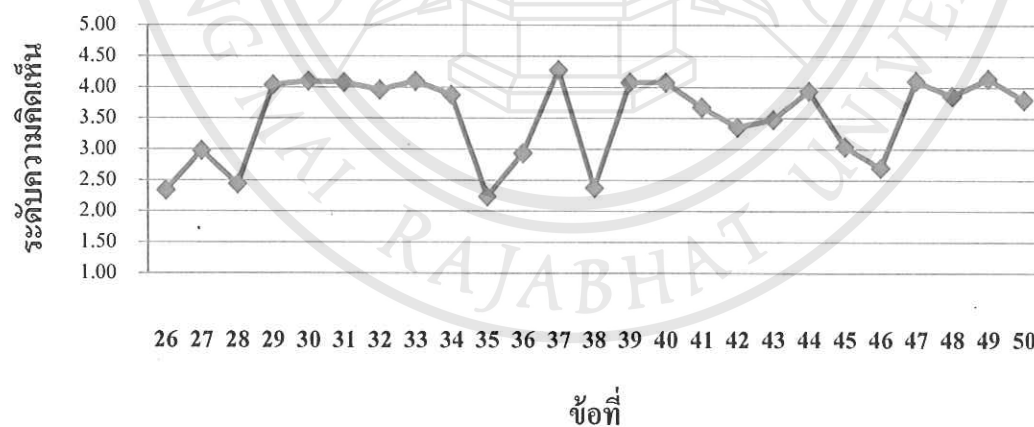
ทัศนคติ	ความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความเห็น
	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
50.แม้ไม่มีประเด็นปัญหาอื่นในชุมชนที่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของกลุ่มเกษตรกรสามารถดำเนินการกลุ่มในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ต่อไปได้	1 (2.00)	2 (4.00)	12 (24.00)	26 (52.00)	9 (18.00)	3.80	0.857	เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ยรวม						3.67		เห็นด้วย

ทัศนคติของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการ
จัดการหญ้าหวาน (1)

ภาพที่ 4.4 ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการหญ้าหวานของกลุ่มเกษตรกร
ผู้ปลูกหญ้าหวานในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ทัศนคติของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการ
จัดการหญ้าหวาน (2)

ภาพที่ 4.5 ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการหญ้าหวานของกลุ่มเกษตรกร
ผู้ปลูกหญ้าหวานในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (ต่อ)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.99) โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนในทุกข้ออยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ เกษตรกรลงทุนหรือออมทรัพย์ไว้กับกลุ่ม(ค่าเฉลี่ย 3.32) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกรรมการกลุ่มและมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (ค่าเฉลี่ย 3.26) มีการประชาสัมพันธ์ชักจูงเพื่อนเกษตรกรเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม(ค่าเฉลี่ย 3.18) รายละเอียด ดังตารางที่ 4.21

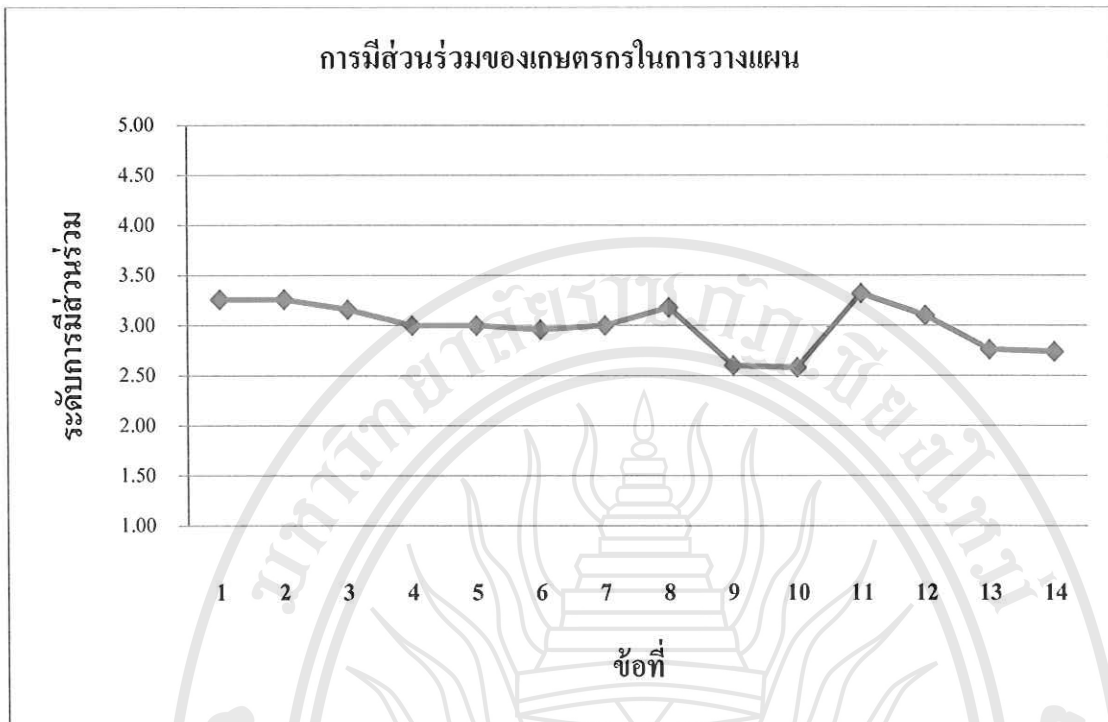
ตารางที่ 4.21 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการวางแผนในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (n=50)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	3 (6.00)	6 (12.00)	22 (44.00)	13 (26.00)	6 (12.00)	3.26	1.026	ปานกลาง
2.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกรรมการกลุ่ม	2 (4.00)	9 (18.00)	19 (38.00)	14 (28.00)	6 (12.00)	3.26	1.026	ปานกลาง

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
3.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประชุมและปรึกษาหารือกับสมาชิกของกลุ่ม	3 (6.00)	12 (24.00)	16 (32.00)	12 (24.00)	7 (14.00)	3.16	1.131	ปานกลาง
4.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบและปฏิบัติในการร่วมดำเนินการในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	3 (6.00)	13 (26.00)	20 (40.00)	9 (18.00)	5 (10.00)	3.00	1.050	ปานกลาง
5.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของกลุ่ม	3 (6.00)	16 (32.00)	15 (30.00)	10 (20.00)	6 (12.00)	3.00	1.125	ปานกลาง
6.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลกำไรของกลุ่ม	3 (6.00)	15 (30.00)	19 (38.00)	7 (14.00)	6 (12.00)	2.96	1.087	ปานกลาง
7.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อการพัฒนา	4 (8.00)	14 (28.00)	13 (26.00)	16 (32.00)	3 (6.00)	3.00	1.088	ปานกลาง

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
8.เกษตรกรมีการประชาสัมพันธ์ชักจูงเพื่อนเกษตรกรเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม	4 (8.00)	9 (18.00)	15 (30.00)	18 (36.00)	4 (8.00)	3.18	1.082	ปานกลาง
9.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการแบ่งงานหรือหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม	7 (14.00)	19 (38.00)	12 (24.00)	11 (22.00)	1 (2.00)	2.60	1.050	ปานกลาง
10.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการผลิต แปรรูป ควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน และการสร้างเครือข่ายทางการตลาด ทุกขั้นตอน	9 (18.00)	17 (34.00)	12 (24.00)	10 (20.00)	2 (4.00)	2.58	1.126	ปานกลาง
11.เกษตรกรลงทุนหรือออมทรัพย์ไว้กับกลุ่ม	4 (8.00)	6 (12.00)	15 (30.00)	20 (40.00)	5 (10.00)	3.32	1.077	ปานกลาง
12.เกษตรกรรับทราบว่ากลุ่มมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	5 (10.00)	11 (22.00)	13 (26.00)	16 (32.00)	5 (10.00)	3.10	1.165	ปานกลาง
13.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ปัญหาของกลุ่ม	3 (6.00)	17 (34.00)	20 (40.00)	9 (18.00)	1 (2.00)	2.76	0.894	ปานกลาง

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
14.เกษตรกรเข้าร่วมในการเข้ารับการอบรมหรือรับความรู้เกี่ยวกับหญ้าหวาน เช่น การทำหีบห่อ การดูงาน เป็นต้น	11 (22.00)	11 (22.00)	13 (26.00)	10 (20.00)	5 (10.00)	2.74	1.291	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม						2.99		ปานกลาง

ภาพที่ 4.6 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการวางแผนในการจัดการเพิ่มมูลค่าห้วยหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า เกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของกลุ่มในการจัดการห้วยหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.51) โดยเกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของกลุ่มในแต่ละข้ออยู่ในระดับ ปานกลาง และน้อย ซึ่งส่วนใหญ่ให้ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งเกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของกลุ่มที่อยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกดังนี้ เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการผลิตแปรรูปควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน และการสร้างเครือข่ายทางการตลาด ในบางขั้นตอน (ค่าเฉลี่ย 2.74) เกษตรกรได้ช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆของกลุ่มทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ย 2.70) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดใหม่ๆ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ๆและเกษตรกรมีส่วนร่วมบางเรื่องในการจัดการห้วยหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (ค่าเฉลี่ย 2.64) และเกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของกลุ่มที่อยู่ในระดับ น้อยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ เกษตรกรรับทราบเรื่องการติดต่อสร้างเครือข่ายทางการค้าทุกเครือข่ายของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.48) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการคิดส่วนแบ่งในการปันผลเงินของสมาชิกกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.42) เกษตรกรทราบบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.34) รายละเอียด ตามตารางที่ 4.22

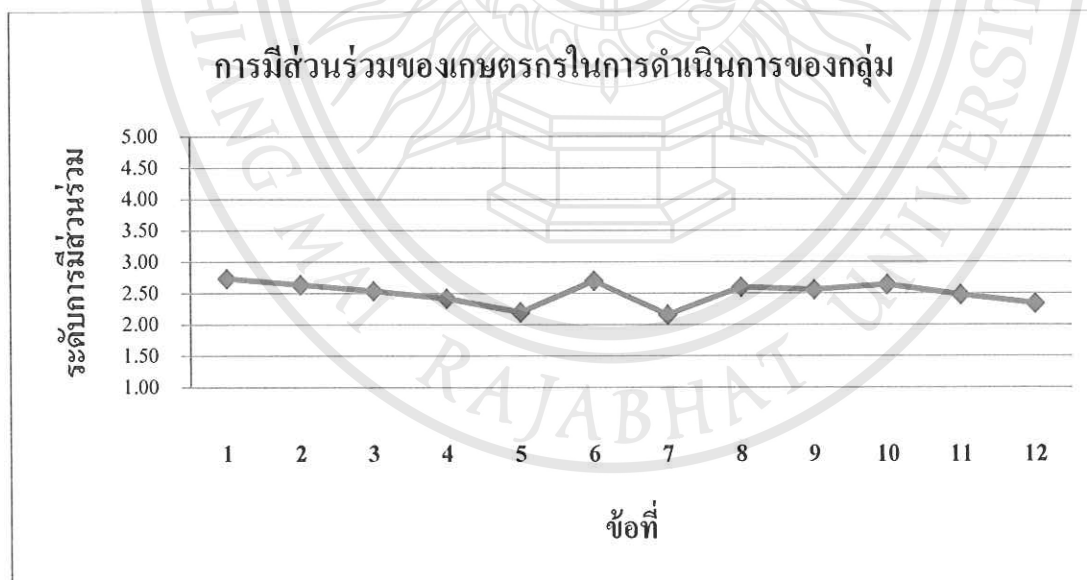
ตารางที่ 4.22 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินการของกลุ่มในการจัดการเพิ่มมูลค่าหูก้าว
หวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (n=50)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการผลิตแปรรูป ควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน และการสร้างเครือข่ายทางการตลาด ในบางขั้นตอน	4 (8.00)	15 (30.00)	22 (44.00)	8 (16.00)	1 (2.00)	2.74	0.899	ปานกลาง
2.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดใหม่ๆ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ	6 (12.00)	17 (34.00)	18 (36.00)	7 (14.00)	2 (4.00)	2.64	1.005	ปานกลาง
3.เกษตรกรเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกสถานที่สำหรับขอ อย.ผลิตภัณฑ์หูก้าวหวาน	6 (12.00)	23 (46.00)	12 (24.00)	6 (12.00)	3 (6.00)	2.54	1.054	ปานกลาง

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
4.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการคิดส่วนแบ่งในการปันผลเงินของสมาชิกกลุ่ม	7 (14.00)	24 (48.00)	11 (22.00)	7 (14.00)	1 (2.00)	2.42	0.971	น้อย
5.เกษตรกรมีส่วนร่วมการดำเนินงานทุกระยะของกลุ่มเช่นการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ๆจากหญ้าหวาน (ชาชง สบู่ น้ำยาบ้วนปาก ขนมหลดี ทอผ้าฝ้ายก้นมดและแมลง)	13 (26.00)	19 (38.00)	14 (28.00)	3 (6.00)	1 (2.00)	2.20	0.969	น้อย
6.เกษตรกรได้ช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆของกลุ่มทุกครั้ง	8 (16.00)	14 (28.00)	15 (30.00)	11 (22.00)	2 (4.00)	2.70	1.111	ปานกลาง
7.เกษตรกรมีส่วนในการบริหารเงินของกลุ่มเช่น การให้เงินปันผล การออกเงินกู้ การจัดซื้ออุปกรณ์วัสดุ สิ่งของเพื่อดำเนินการกลุ่ม	17 (34.00)	17 (34.00)	9 (18.00)	5 (10.00)	2 (4.00)	2.16	1.131	น้อย

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
8.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหญ้าหวานมาแปรรูปเพื่อควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน	10 (20.00)	13 (26.00)	15 (30.00)	11 (22.00)	1 (2.00)	2.60	1.107	ปานกลาง
9.เกษตรกรมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เช่น ร่วมในขั้นตอนการผลิต การแปรรูป การควบคุมคุณภาพ การตลาดของกลุ่ม	7 (14.00)	18 (36.00)	17 (34.00)	6 (12.00)	2 (4.00)	2.56	1.013	ปานกลาง
10.เกษตรกรมีส่วนร่วมบางเรื่องในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	5 (10.00)	15 (30.00)	25 (50.00)	3 (6.00)	2 (4.00)	2.64	0.898	ปานกลาง

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
11.เกษตรกรรับทราบเรื่องการติดต่อสร้างเครือข่ายทางการค้าทุกเครือข่ายของกลุ่ม	8 (16.00)	18 (36.00)	16 (32.00)	8 (16.00)	0 (0.00)	2.48	0.953	น้อย
12.เกษตรกรทราบบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	11 (22.00)	20 (40.00)	12 (24.00)	5 (10.00)	2 (4.00)	2.34	1.062	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม						2.51		ปานกลาง

ภาพที่ 4.7 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินการของกลุ่มในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

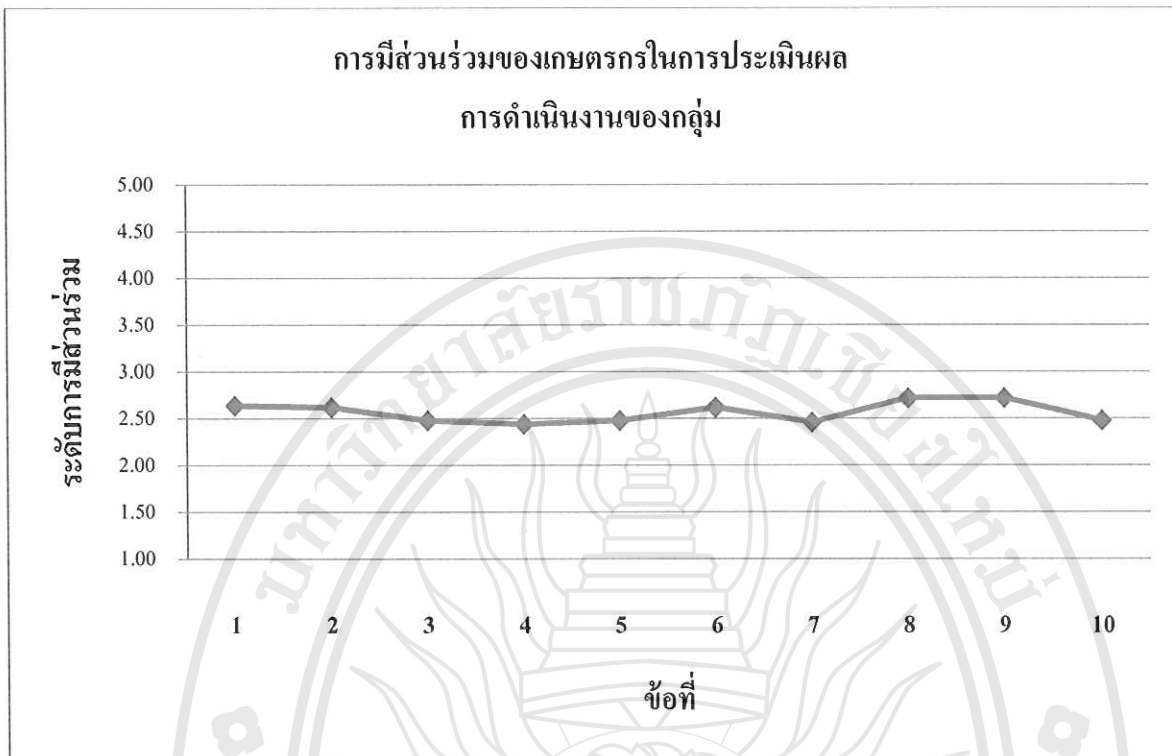
จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า เกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.57) โดยเกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มในแต่ละข้ออยู่ในระดับ ปานกลาง และน้อย ซึ่งเกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 2 ระดับ ในสัดส่วนที่เท่ากันซึ่งเกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มที่อยู่ในระดับ ปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ เกษตรกรมีส่วนร่วมหรือรับทราบในการแบ่งปันผลกำไรอย่างยุติธรรมและ โปร่งใส และเกษตรกรเคยให้ข้อมูลในการประเมินผลการฝึกอบรมหรือรับความรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.72) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินการดำเนินงานของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.64) มีส่วนในการประเมินคุณภาพสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มและมีส่วนร่วมในการประเมินผลความพึงพอใจในคุณภาพสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.62) และเกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มที่อยู่ในระดับ น้อย เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกดังนี้ เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านการตลาดของกลุ่ม มีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพ หรือคัดเลือกผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่าย และรับทราบว่ากลุ่มมีการแลกเปลี่ยนการดำเนินงานกับกลุ่มอื่น (ค่าเฉลี่ย 2.48) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มการออกเงินกู้ การจัดซื้ออุปกรณ์ วัสดุ สิ่งของเพื่อดำเนินการกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.46) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินสรุปผลกำไรหรือขาดทุนของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.44)

ตารางที่ 4.23 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (n=50)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินการดำเนินงานของกลุ่ม	6 (12.00)	16 (32.00)	20 (40.00)	6 (12.00)	2 (4.00)	2.64	0.985	ปานกลาง

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
2.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	7 (14.00)	16 (32.00)	18 (36.00)	7 (14.00)	2 (4.00)	2.62	1.028	ปานกลาง
3.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านการตลาดของกลุ่ม	5 (10.00)	23 (46.00)	15 (30.00)	7 (14.00)	0 (0.00)	2.48	0.863	น้อย
4.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินสรุปผลกำไรหรือขาดทุนของกลุ่ม	8 (16.00)	20 (40.00)	16 (32.00)	4 (8.00)	2 (4.00)	2.44	0.993	น้อย
5.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพ หรือ คัดเลือกผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่าย	7 (14.00)	22 (44.00)	13 (26.00)	6 (12.00)	2 (4.00)	2.48	1.015	น้อย
6.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินผลความพึงพอใจในคุณภาพสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	4 (8.00)	22 (44.00)	16 (32.00)	5 (10.00)	3 (6.00)	2.62	0.987	ปานกลาง

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
7.เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มการออกเงินกู้ การจัดซื้ออุปกรณ์ วัสดุสิ่งของเพื่อดำเนินการกลุ่ม	7 (14.00)	22 (44.00)	13 (26.00)	7 (14.00)	1 (2.00)	2.46	0.973	น้อย
8.เกษตรกรมีส่วนร่วมหรือรับทราบในการแบ่งปันผลกำไรอย่างยุติธรรมและโปร่งใส	7 (14.00)	18 (36.00)	13 (26.00)	6 (12.00)	6 (12.00)	2.72	1.213	ปานกลาง
9.เกษตรกรเคยให้ข้อมูลในการประเมินผลการฝึกอบรมหรือรับความรู้	6 (12.00)	15 (30.00)	19 (38.00)	7 (14.00)	3 (6.00)	2.72	1.051	ปานกลาง
10.เกษตรกรรับทราบว่ากลุ่มมีการแลกเปลี่ยนการดำเนินงานกับกลุ่มอื่น	8 (16.00)	19 (38.00)	15 (30.00)	7 (14.00)	1 (2.00)	2.48	0.995	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม						2.57		ปานกลาง

ภาพที่ 4.8 การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มในการจัดการเพิ่มมูลค่าทุเรียนตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน การจัดการองค์ความรู้ด้านการผลิต

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความรู้ในด้านการจัดการผลิตโดยเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนส่วนใหญ่ (จำนวน 25 คนขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ 50) สามารถตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจำนวนข้อที่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนส่วนใหญ่ตอบถูกคือ 13 ข้อ ซึ่งคำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนสามารถตอบคำถามได้ร้อยละสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ ข้อ 8 การปลูกทุเรียนต้องใช้ยาฆ่าแมลงเหมือนผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆ (ร้อยละ 94) ข้อ 10 สภาพดินที่ปลูกทุเรียนควรเป็นดินร่วน (ร้อยละ 88) และข้อ 19 ในชุมชนมีพันธุ์ทุเรียนทั้งหมด 3 พันธุ์ คือ ใบเล็กก้านม่วง ใบใหญ่หนา ใบเรียวยาว (ร้อยละ 82)

คำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนตอบผิดในร้อยละที่ค่อนข้างสูง คือ ข้อ 1 ทุเรียนเป็นพืชเชิงเดี่ยวไม่สามารถปลูกร่วมกับพืชชนิดอื่นได้ (ร้อยละ 66) ข้อ 2 การใช้พลาสติกคลุมดินมีผลดีในการกำจัดหญ้าในแปลงปลูกมากกว่าการถางหญ้า แม้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 52) ข้อ 5 วิธีการตัดที่ถูกต้องต้องตัดทิ้งก้นให้ห่างจากพื้นประมาณ 1 นิ้ว (ร้อยละ 54) ข้อ 9 การใช้ปุ๋ยคอก

ในการบำรุงดินทำให้ได้ผลผลิตต่ำกว่าการใช้ปุ๋ยเคมี(ร้อยละ 48)และข้อ17 การเก็บใบหญ้าหวานจะเก็บเวลาใดก็ได้ตามความสะดวก(ร้อยละ 56)

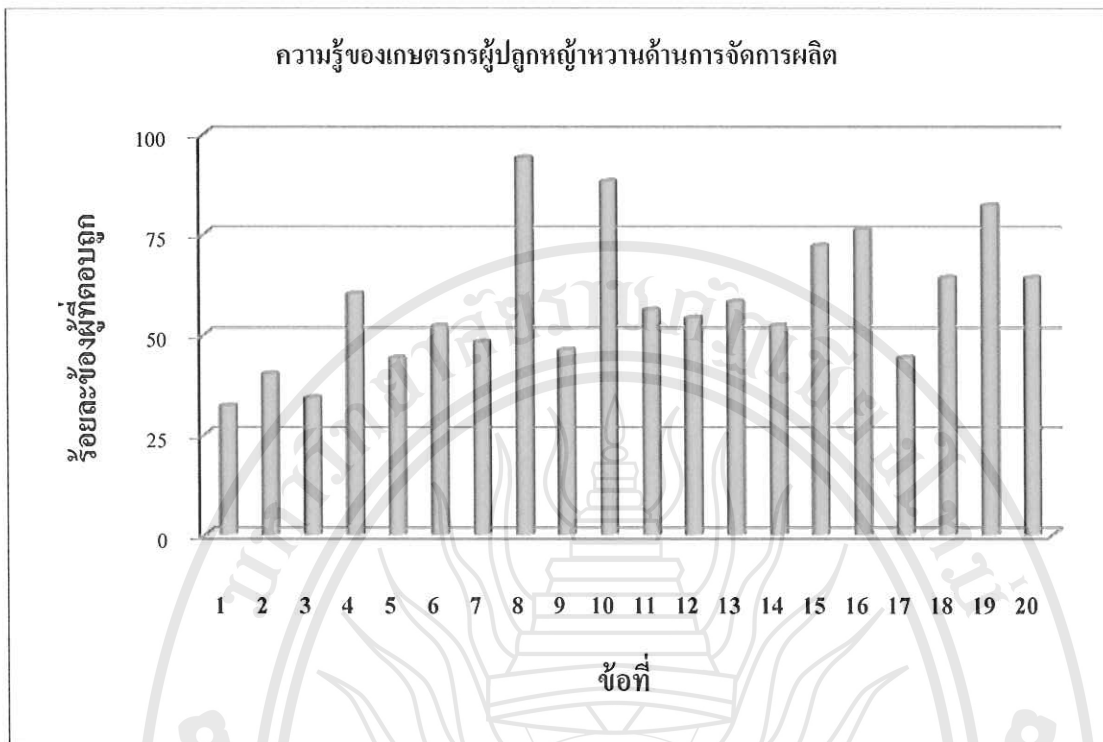
คำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานตอบว่า ไม่ทราบ ในร้อยละที่ค่อนข้างสูง คือ ข้อ3 ใบหญ้าหวานสดให้ความหวานมากกว่าน้ำตาลประมาณ 30 เท่า (ร้อยละ 60)และข้อ 7 หญ้าหวานชนิดก้านสีม่วงใบเล็กให้ความหวานมากกว่าก้านสีเขียวใบหนาใหญ่(ร้อยละ 46) รายละเอียด ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 ความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานด้านการจัดการผลิต (n=50)

ความรู้ด้านการจัดการผลิต	ถูก	ผิด	ไม่ทราบ	คำตอบที่ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
1.หญ้าหวานเป็นพืชเชิงเดี่ยวไม่สามารถปลูกร่วมกับพืชชนิดอื่นได้	33 (66.00)	16 (32.00)	1 (2.00)	ผิด	16	32.00
2.การใช้พลาสติกคลุมดินมีผลดีในการกำจัดหญ้าในแปลงปลูกมากกว่าการถางหญ้า แม่นต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น	26 (52.00)	20 (40.00)	4 (8.00)	ผิด	20	40.00
3.ใบหญ้าหวานสดให้ความหวานมากกว่าน้ำตาลประมาณ 30 เท่า	17 (34.00)	3 (6.00)	30 (60.00)	ถูก	17	34.00
4.ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวควรเก็บใบหญ้าหวานก่อนออกดอกหรือใช้เวลาประมาณ 3 เดือนหลังปลูก	39 (78.00)	11 (22.00)	4 (8.00)	ถูก	39	78.00
5.วิธีการตัดที่ถูกต้องต้องตัดทิ้งกอให้ห่างจากพื้นประมาณ 1 นิ้ว	22 (44.00)	27 (54.00)	1 (2.00)	ถูก	22	44.00
6.หลังการเก็บเกี่ยวต้องใส่ปุ๋ยให้กับต้นหญ้าหวานทุกครั้ง	26 (52.00)	21 (42.00)	3 (6.00)	ถูก	26	52.00

ความรู้ด้านการจัดการผลิต	ถูก	ผิด	ไม่ทราบ	คำตอบ ที่ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
7.หญ้าหวานชนิดก้านสีม่วงใบเล็กให้ความหวานมากกว่าก้านสีเขียวใบหนาใหญ่	24 (48.00)	3 (6.00)	23 (46.00)	ถูก	24	48.00
8.ลักษณะการเตรียมพื้นที่ปลูกหญ้าหวาน(ขึ้นแปลงปลูกก่อนใส่ปุ๋ยชุดปรับสภาพดินจนร่วนซุย ความกว้างความยาวตามสภาพพื้นที่ ระยะห่างระหว่างต้นหญ้าหวาน 20 ซม.มีร่องทางเดินระหว่างแปลงสำหรับปล่อยน้ำเข้าแต่ไม่ให้มีน้ำท่วมขัง,ใส่ปุ๋ยชุดปรับสภาพดินจนร่วนซุยก่อนขึ้นแปลงปลูก ความกว้าง 1 ม.ยาวตามสภาพพื้นที่ ระยะห่างระหว่างต้นหญ้าหวานประมาณ 10 ซม.มีร่องทางเดินระหว่างแปลงกักน้ำไว้ในแปลงให้ชุ่ม1-2 วัน)	0 (0.00)	47 (94.00)	3 (6.00)	ถูก	47	94.00
9.การใช้ปุ๋ยคอกในการบำรุงดินทำให้มีผลดีกว่าการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์เคมี	40 (80.00)	7 (14.00)	3 (6.00)	ถูก	40	80.00
10.สภาพดินที่ปลูกหญ้าหวานควรเป็นดินร่วน	44 (88.00)	6 (12.00)	0 (0.00)	ถูก	44	88.00
11. วิธีการใส่ปุ๋ยในการปลูกหญ้าหวาน คือ ใส่ปุ๋ยหญ้าหวานเมื่อเริ่มปลูกและหลังจากการตัดทุกครั้ง หรือใส่ปุ๋ยทุก 3 เดือนดีกว่าการใส่ปุ๋ยครั้งแรกที่เริ่มปลูกเท่านั้น	39 (78.00)	5 (10.00)	2 (4.00)	ถูก	28	78.00

ความรู้ด้านการจัดการผลิต	ถูก	ผิด	ไม่ทราบ	คำตอบที่ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
12.เกษตรกรมีการใช้ฮอร์โมนในการเร่งการเจริญเติบโต	50 (100.00)	- (0.00)	- (0.00)	ถูก	50	100.00
13.การให้น้ำเหี่ยวหวานต้องให้ทุกวัน เวลาใดก็ได้	19 (38.00)	29 (58.00)	2 (4.00)	ผิด	29	58.00
14.วิธีให้น้ำเหี่ยวหวานใช้วิธีผสมระหว่างให้แรงงานคนในครัวเรือนตักน้ำรดหรือฉีดน้ำผ่านสายยางและสปริงเกอร์เป็นวิธีการให้น้ำเหี่ยวหวาน	37 (74.00)	14 (28.00)	9 (18.00)	ถูก	37	52.00
15.ช่วงเวลาให้น้ำตอนบ่าย 4 โมง ถึง 6 โมงเย็นเป็นผลดีกับเหี่ยวหวานมากกว่า ช่วงเวลา 8 โมง ถึง 10 โมง หรือไม่กำหนดเวลาแล้วแต่ความสะดวกของเกษตรกร	36 (72.00)	13 (26.00)	1 (2.00)	ถูก	36	72.00
16.กำจัดวัชพืชโดยการถอนออกจากแปลงปลูก	50 (100.00)	- (00.00)	- (0.00)	ถูก	50	100.00
17.การเก็บใบเหี่ยวหวานจะเก็บเวลาใดก็ได้ตามความสะดวก	28 (56.00)	22 (44.00)	0 (0.00)	ผิด	22	44.00
18.ความหวานของใบเหี่ยวหวานจะลดลงเมื่อเหี่ยวหวานเริ่มออกดอก	32 (64.00)	6 (12.00)	12 (24.00)	ถูก	32	64.00
19.ลักษณะการขยายพันธุ์เหี่ยวหวาน (ขยายพันธุ์ด้วยการแยกกอจากต้นพันธุ์เก่า,ขยายพันธุ์ด้วยการใช้เมล็ดหวาน)	41 (82.00)	2 (4.00)	7 (14.00)	ถูก	41	82.00
20.รอบอายุในการปลูก(หรือออกปลูกใหม่) แต่ละครึ่งประมาณ 3 ปี	32 (64.00)	10 (20.00)	8 (16.00)	ถูก	32	64.00

ภาพที่ 4.9 ความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานด้านการจัดการผลิต

การจัดการองค์ความรู้ด้านแปรรูป

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้ด้านการแปรรูป พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีความรู้ในด้านการจัดการแปรรูปโดยเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานส่วนใหญ่ (จำนวน 25 คนขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ 50) สามารถตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจำนวนข้อที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานส่วนใหญ่ตอบถูก คือ 12 ข้อ ซึ่งคำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานสามารถตอบคำถามได้ร้อยละสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ ข้อ 3 วิธีการที่ดีควรเด็ดใบหญ้าหวานออกจากก้านก่อนนำไปอบ (ร้อยละ 100) ข้อ 20 ห้องที่ใช้ในการผลิต บรรจุ ควรแยกจากห้องเก็บวัสดุอย่างชัดเจน (ร้อยละ 92) ข้อ 5 หญ้าหวานอบแห้งของชุมชนก่อนบรรจุถุงจำหน่ายยังไม่มีมีการคัดแยกตามชนิดของใบ เช่น ใบเล็ก ก้านม่วง ใบใหญ่หนา ใบเรียวยาว และข้อ 10 ในการแปรรูปทุกขั้นตอนต้องสวมถุงมือ หมวก แต่งกายให้สะอาดรัดกุมทุกครั้ง (ร้อยละ 88) คำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานตอบผิดในร้อยละที่ค่อนข้างสูง คือ ข้อ 2 การอบหญ้าหวานใช้เวลา 1 วัน หรือ 24 ชั่วโมง (ร้อยละ 76) และคำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานตอบว่า ไม่ทราบ ในร้อยละที่ค่อนข้างสูง คือ ข้อ 6 อัตราส่วนในการผสมหญ้าหวานกับสมุนไพรในท้องถิ่นคือ 1:1 (ร้อยละ 44) ข้อ 9 การทำน้ำยาบ้วนปากจากใบหญ้าหวานเพราะมีคุณสมบัติในการฆ่าเชื้อซ้ำกว่าการใช้ปูนเคี้ยว (ร้อยละ 52) ข้อ 11 ในกระบวนการแปรรูปหญ้าหวานเป็นยากันมด

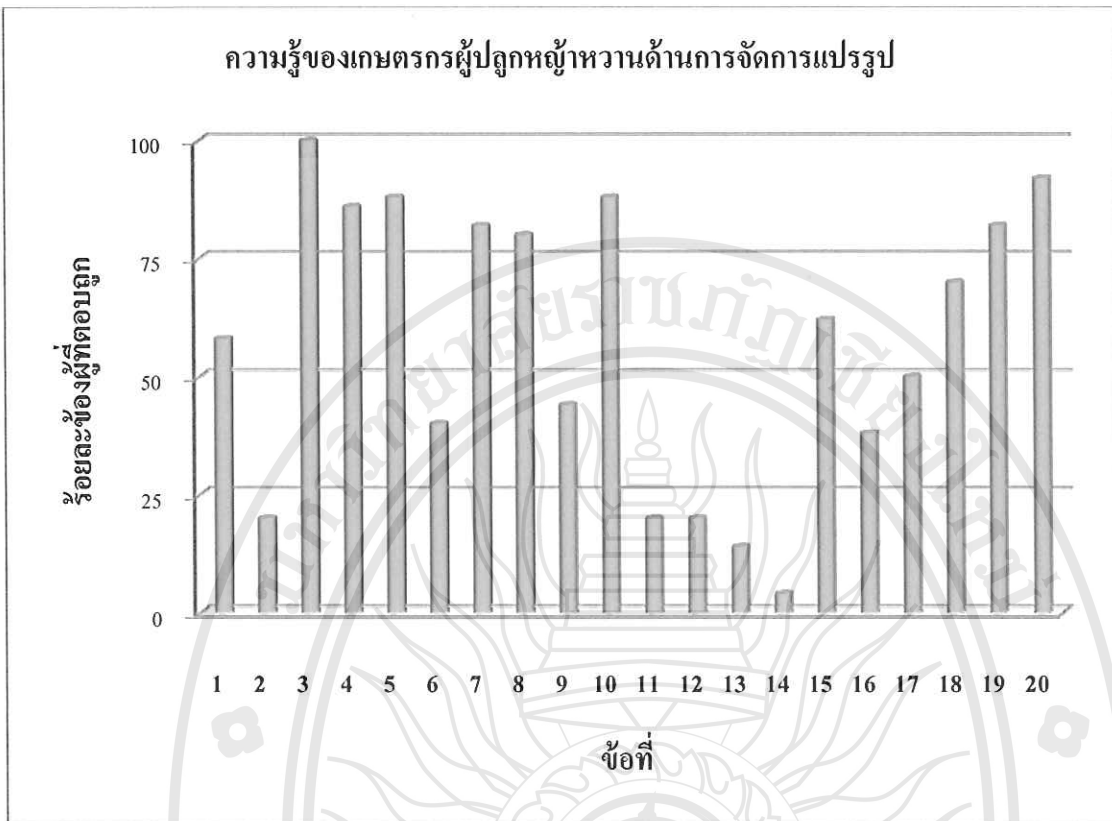
แมลง ใช้เฉพาะกากหญาหวานก็เพียงพอและข้อ 12 น้ำยาบ้วนปากจากหญาหวานสามารถเก็บรักษาได้นาน 1 ปี(ร้อยละ 78)ข้อ 13 ความเข้มข้นของหญาหวานกับน้ำมันปาล์มมีผลต่อคุณภาพของน้ำยาบ้วนปาก(ร้อยละ 80)ข้อ 14 สามารถกำจัดกลิ่นหญาหวานโดยใช้ถ่านหุงต้มสำหรับกรองน้ำหญาหวานให้ปราศจากกลิ่นก่อนนำไปใช้(ร้อยละ 68)และข้อ 16 อาหารและขนมที่ทำจากหญาหวานจะบูดเน่าได้ช้ากว่าขนมหรืออาหารที่ทำจากน้ำตาล(ร้อยละ 58) รายละเอียด ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 ความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกหญาหวานด้านการจัดการแปรรูป (n=50)

ความรู้ด้านการจัดการแปรรูป	ถูก	ผิด	ไม่ทราบ	คำตอบที่ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
1.การตากแดดทำให้ได้ใบหญาหวานที่สีสวยกว่าการอบด้วยไฟ	19 (38.00)	29 (58.00)	2 (4.00)	ผิด	29	58.00
2.การอบหญาหวานใช้เวลา 1 วันหรือ 24 ชั่วโมง	38 (76.00)	10 (20.00)	2 (4.00)	ผิด	10	20.00
3.วิธีการที่ดีควรเด็ดใบหญาหวานออกจากก้านก่อนนำไปอบ	50 (100.00)	0 (0.00)	0 (00.00)	ถูก	50	100.00
4.ข้อเสียของการอบทั้งต้นแล้วจึงนำมาเด็ดใบภายหลังคือ จะทำให้รู้สึกคอแห้งสากคอ และมีรสหวานติดตามร่างกาย	43 (86.00)	2 (4.00)	5 (10.00)	ถูก	43	86.00
5.หญาหวานอบแห้งของชุมชนก่อนบรรจุถุงจำหน่ายยังไม่มีกััดแยกตามชนิดของใบ เช่น ใบเล็กก้านม่วง ใบใหญ่หนา ใบเรียวยาว	44 (88.00)	4 (8.00)	2 (4.00)	ถูก	44	88.00
6.อัตราส่วนในการผสมหญาหวานกับสมุนไพรในท้องถิ่นคือ 1:1	8 (16.00)	20 (40.00)	22 (44.00)	ผิด	20	40.00

ความรู้ด้านการจัดการแปรรูป	ถูก	ผิด	ไม่ทราบ	คำตอบที่ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
7.ขั้นตอนในการจัดการแปรรูปเหู้าหวานเป็นชาขงผสมสมุนไพร ควรเริ่มตั้งแต่การจัดการบุคลากรในการรับผิดชอบแต่ละขั้นตอน	41 (82.00)	0 (0.00)	9 (18.00)	ถูก	41	82.00
8.ขั้นตอนที่ต้องควบคุมมากที่สุดของการแปรรูปเหู้าหวานผสมคือขั้นตอนการบรรจุ	40 (80.00)	3 (6.00)	7 (14.00)	ถูก	40	80.00
9.การทำน้าขบ้วนปากจากใบเหู้าหวานเพราะมีคุณสมบัติในการฆ่าเชื้อช้ากว่าการใช้ปูนเคมี	22 (44.00)	2 (4.00)	26 (52.00)	ถูก	22	44.00
10.ในการแปรรูปทุกขั้นตอนต้องสวมถุงมือ หมวก แต่งกายให้สะอาด รัดกุมทุกครั้ง	44 (88.00)	2 (4.00)	4 (8.00)	ถูก	44	88.00
11.ในกระบวนการแปรรูปเหู้าหวานเป็นยาแก้นมดแมลง ใช้เฉพาะกากเหู้าหวานก็เพียงพอ	10 (20.00)	1 (2.00)	39 (78.00)	ถูก	10	20.00
12.น้าขบ้วนปากจากเหู้าหวานสามารถเก็บรักษาได้นาน 1 ปี	10 (20.00)	1 (2.00)	39 (78.00)	ถูก	10	20.00
13.ความเข้มข้นของเหู้าหวานกับน้ามันปาล์มมีผลต่อคุณภาพของน้าขบ้วนปาก	7 (14.00)	3 (6.00)	40 (80.00)	ถูก	7	14.00
14.เราสามารถกำจัดกลิ่นเหู้าหวานโดยใช้ถ่านหุงต้มสำหรับกรองน้าเหู้าหวานให้ปราศจากกลิ่นก่อนนำไปใช้	14 (28.00)	2 (4.00)	34 (68.00)	ผิด	2	4.00

ความรู้ด้านการจัดการแปรรูป	ถูก	ผิด	ไม่ทราบ	คำตอบ ที่ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
15.ขนมที่ใช้หญ้าหวานแทนน้ำตาลจะช่วยลดปัญหาฟันผุได้เพราะสารหวานจากหญ้าหวานไม่ทำให้แบคทีเรียเจริญเติบโตเหมือนน้ำตาล	31 (62.00)	0 (0.00)	19 (38.00)	ถูก	31	62.00
16.อาหารและขนมที่ทำจากหญ้าหวานจะบดนำเข้าดีกว่าขนมหรืออาหารที่ทำจากน้ำตาล	19 (38.00)	2 (4.00)	29 (58.00)	ถูก	19	38.00
17.หญ้าหวานสามารถนำมาทำสบู์เหลวอาบน้ำได้	25 (50.00)	2 (4.00)	23 (46.00)	ถูก	25	50.00
18.หญ้าหวานสามารถนำมาทำลูกกวาดสมุนไพร, ลูกอม, ทอฟฟี่ได้	35 (70.00)	2 (4.00)	13 (26.00)	ถูก	35	70.00
19.หญ้าหวานเป็นสมุนไพรที่สามารถนำมาใส่ในอาหารเพื่อเพิ่มรสหวานโดยตรงได้โดยไม่ต้องสกัดก่อน	41 (82.00)	0 (0.00)	9 (18.00)	ถูก	41	82.00
20.ห้องที่ใช้ในการผลิต บรรจุ ควรแยกจากห้องเก็บวัสดุอย่างชัดเจน	46 (92.00)	0 (0.00)	4 (8.00)	ถูก	46	92.00

ภาพที่ 4.10 ความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานด้านการจัดการแปรรูป

การจัดการด้านการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีความรู้ในการจัดการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน โดยเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานส่วนใหญ่ (จำนวน 25 คนขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ 50) สามารถตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจำนวนข้อที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานส่วนใหญ่ตอบถูก คือ 14 ข้อ ซึ่งคำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานสามารถตอบคำถามได้ร้อยละสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ ข้อ 16 ต้องระบุวันเดือนปีที่ผลิตและหมดอายุบนผลิตภัณฑ์ทุกชนิด (ร้อยละ 90) ข้อ 10 ในขั้นตอนการแปรรูปผู้ดำเนินการต้องสวมถุงมือและหมวกทุกครั้งเพื่อป้องกันความชื้น เชื้อโรค และสารเคมีที่มีฤทธิ์กัดกร่อนและข้อ 15 ผลิตภัณฑ์ทุกอย่างที่ทำจากหญ้าหวานจำเป็นต้องตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน (ร้อยละ 84) และข้อ 2 หญ้าหวานที่แปรรูปเป็นชาชงถือเป็นชาไม่หมักเหมือนชาเขียว (ร้อยละ 80) คำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานตอบผิดในร้อยละที่ค่อนข้างสูง คือ ข้อ 6 สามารถเจือสีในผลิตภัณฑ์ให้สวยงาม ดึงดูดผู้บริโภคได้เพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 54) และคำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานตอบว่า ไม่ทราบ ในร้อยละที่ค่อนข้างสูง คือ

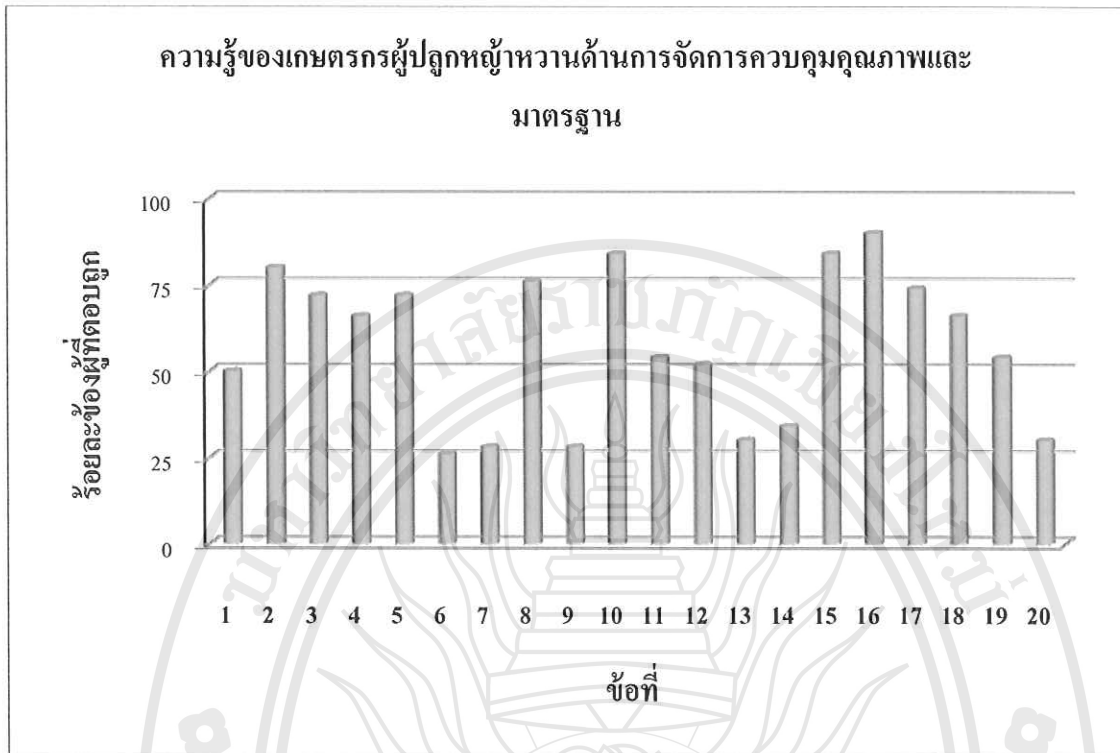
ข้อ 7 ความชื้นในชาชงต้องไม่เกินร้อยละ 8 โดยน้ำหนัก(ร้อยละ 68) ข้อ 9 การนำหญาหวานมาทำ
 สบู่ สามารถใช้น้ำมันถั่วเหลืองและ โซดาไฟ ผสมได้(ร้อยละ 54) รายละเอียด ดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 ความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานด้านการจัดการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน
 (n=50)

ความรู้ด้านการจัดการควบคุม คุณภาพและมาตรฐาน	ถูก	ผิด	ไม่ทราบ	คำตอบ ที่ ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
1.หญ้าหวานที่อบแห้งแล้วสามารถ นำมาบรรจุถุงขายได้โดยโดยไม่ ต้องตรวจคุณภาพ	22 (44.00)	25 (50.00)	3 (6.00)	ผิด	25	50.00
2.หญ้าหวานที่แปรรูปเป็นชาชงถือเป็น ชาไม่หมักเหมือนชาเขียว	40 (80.00)	2 (4.00)	8 (16.00)	ถูก	40	80.00
3.สิ่งที่ต้องตรวจสอบคุณภาพชาชง ได้แก่ สิ่งแปลกปลอม การเจือสี ความชื้น กาเฟอีน จุลินทรีย์ ยีสต์ และรา	36 (72.00)	1 (2.00)	13 (26.00)	ถูก	36	72.00
4.ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สิ่งแปลกปลอมที่ไม่ใช่ ส่วนประกอบชาชงเช่น พลาสติก โฟม เศษไม้ เศษขยะ	33 (66.00)	4 (8.00)	13 (26.00)	ถูก	33	66.00
5.ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สิ่งแปลกปลอมที่ไม่ใช่ส่วนประกอบ ชาชงเช่น เส้นผม ดิน ทราย กรวด ชิ้นส่วนสิ่งปฏิกูลจากสัตว์	36 (72.00)	3 (6.00)	11 (22.00)	ถูก	36	72.00
6.สามารถเจือสีในผลิตภัณฑ์ให้ สวยงาม ดึงดูดผู้บริโภคได้เพียง เล็กน้อย	13 (26.00)	27 (54.00)	10 (20.00)	ถูก	13	26.00

ความรู้ด้านการจัดการควบคุม คุณภาพและมาตรฐาน	ถูก	ผิด	ไม่ทราบ	คำตอบ ที่ ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
7.ความชื้นในชาชงต้องไม่เกินร้อยละ 8 โดยน้ำหนัก	14 (28.00)	2 (4.00)	34 (68.00)	ถูก	14	28.00
8.ควรมีการตรวจสอบปนเปื้อนโลหะหนัก และยาฆ่าแมลงในผลิตภัณฑ์ทุกชนิด	38 (76.00)	4 (8.00)	8 (16.00)	ถูก	38	76.00
9.การนำหญ้าหวานมาทำสบู่อสามารถใช้น้ำมันถั่วเหลืองและโซดาไฟ ผสมได้	9 (18.00)	14 (28.00)	27 (54.00)	ผิด	14	28.00
10.ในขั้นตอนการแปรรูปผู้ดำเนินการต้องสวมถุงมือและหมวกทุกครั้งเพื่อป้องกันความชื้น,เชื้อโรค,และสารเคมีที่มีฤทธิ์กัดกร่อน	42 (84.00)	1 (2.00)	7 (14.00)	ถูก	42	84.00
11.สบู่อ่อนเป็นผลิตภัณฑ์ส่วนผสมของไขมันชนิดต่างๆเมื่อผสมสมุนไพรหญ้าหวานสามารถจัดสิ่งสกปรกออกจากผิวหนังได้ดีขึ้น	27 (54.00)	2 (4.00)	21 (42.00)	ถูก	27	54.00
12.สบู่เหลวเป็นของเหลวที่มีสารลดความตึงผิว มีส่วนผสมของหญ้าหวานเพื่อช่วยให้กำจัดสิ่งสกปรกออกจากผิวหนังได้ดีขึ้น	26 (52.00)	0 (0.00)	24 (48.00)	ถูก	26	52.00
13.เจลล้างมือผสมหญ้าหวานมีส่วนผสมของแอลกอฮอล์	15 (30.00)	6 (12.00)	29 (58.00)	ถูก	15	30.00
14.เมื่อใช้เจลล้างมือแล้วไม่ต้องล้างมือด้วยน้ำอีกครั้ง	17 (34.00)	10 (20.00)	23 (46.00)	ถูก	17	34.00

ความรู้ด้านการจัดการควบคุม คุณภาพและมาตรฐาน	ถูก	ผิด	ไม่ทราบ	คำตอบ ที่ ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
15.ผลิตภัณฑ์ทุกอย่างที่ทำจากหญ้า หวานจำเป็นอย่างยิ่งต้องตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐาน	42 (84.00)	1 (2.00)	7 (14.00)	ถูก	42	84.00
16.ต้องระบุวันเดือนปีที่ผลิตและ หมดอายุบนผลิตภัณฑ์ทุกชนิด	45 (90.00)	0 (0.00)	5 (10.00)	ถูก	45	90.00
17.มผช. เป็นเครื่องหมายควบคุม คุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ชุมชน	37 (74.00)	1 (2.00)	12 (24.00)	ถูก	37	74.00
18.เมื่อกลุ่มมีผลิตภัณฑ์ที่แปรรูป แล้วต้องขอ อย.เพื่อรับรองคุณภาพ จึงจะจำหน่ายสินค้าได้	33 (66.00)	11 (22.00)	6 (12.00)	ถูก	33	66.00
19.การผลิตขนมหรืออาหารที่ผลิต ขายวันต่อวันไม่จำเป็นต้องขอ อย.	27 (54.00)	14 (28.00)	9 (18.00)	ถูก	27	54.00
20.เมื่อขออย.สำหรับผลิตภัณฑ์ ชนิดหนึ่งแล้วไม่ต้องขอซ้ำอีก	15 (30.00)	17 (34.00)	18 (36.00)	ถูก	15	30.00

ภาพที่ 4.11 ความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานด้านการจัดการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน

การจัดการองค์ความรู้ด้านการตลาดและการสร้างเครือข่ายทางการตลาด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีความรู้ในด้านการจัดการตลาดและเครือข่ายทางการค้าโดยเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานส่วนใหญ่ (จำนวน 25 คนขึ้นไป หรือคิดเป็นร้อยละ 50) สามารถตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจำนวนข้อที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานส่วนใหญ่ตอบถูก คือ 10 ข้อ

คำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานสามารถตอบคำถามได้ร้อยละสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ ข้อ 11 ในปัจจุบันในชุมชนมีกลุ่มและดำเนินการแปรรูปหญ้าหวาน(ร้อยละ 100) ข้อ 18 ปัญหาในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่พบบ่อยคือ ถูกกดราคา(ร้อยละ 94) ข้อ 9 ปัญหาใหญ่ของชุมชนคือหารหาแหล่งรับซื้อผลิตภัณฑ์ และข้อ 14 ลักษณะการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวานปัจจุบันมีหลากหลายทาง(ร้อยละ 92)

คำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานตอบผิดในร้อยละที่ค่อนข้างสูง คือ ข้อ 2 เครือข่ายต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามาดำเนินการช่วยเหลือจึงจะประสบความสำเร็จ(ร้อยละ 80) ข้อ 5 หญ้าหวานพันธุ์ที่ตลาดต้องการคือ ใบใหญ่หนา เพราะได้น้ำหนักดี(ร้อยละ 42) ข้อ 15 ลักษณะการติดต่อ

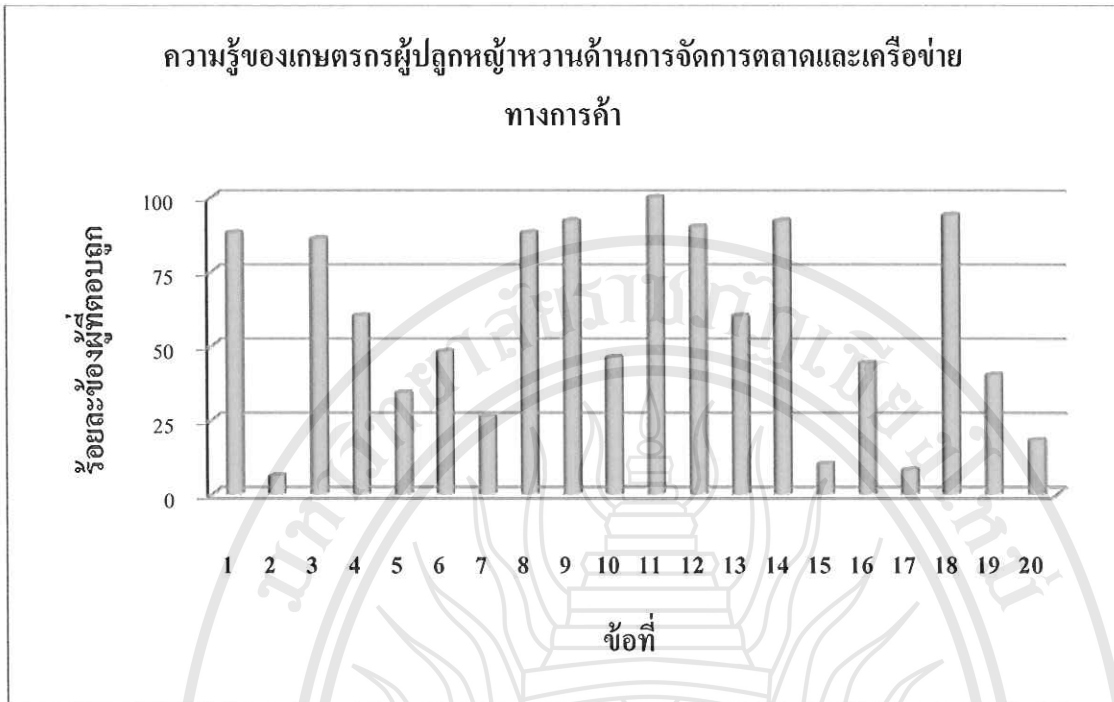
กับผู้รับซื้อโดยผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและผ่านโทรศัพท์มือถือ(ร้อยละ 70)ข้อ 16ผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวานของชุมชนมีร้านค้าและตัวแทนจำหน่ายประจำ(ร้อยละ 42)ข้อ 17ลักษณะการขนส่งผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ใช้วิธีฝากส่งไปกับรถประจำทาง(ร้อยละ 82)และข้อ 20การรวมกลุ่มแปรรูปหญ้าหวานของชุมชนมีการดำเนินการต่อเนื่อง(ร้อยละ 70) และคำถามที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานตอบว่า ไม่ทราบ ในร้อยละที่ค่อนข้างสูง คือ ข้อ 7 เมื่อผลิตภัณฑ์ขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ราคาของผลิตภัณฑ์จะสูงขึ้นถึง 150 % (ร้อยละ 46) รายละเอียด ดังตารางที่ 4.27

ตารางที่ 4.27 ความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานด้านการจัดการตลาดและเครือข่ายทางการค้า (n=50)

ความรู้ด้านการจัดการตลาดและ เครือข่ายทางการค้า	ถูก	ผิด	ไม่ ทราบ	คำตอบ ที่ ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
1.การสร้างเครือข่ายทางการค้ามีความจำเป็นสำหรับการจำหน่ายผลิตภัณฑ์	44 (88.00)	0 (0.00)	6 (12.00)	ถูก	44	88.00
2.เครือข่ายต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามาดำเนินการช่วยเหลือจึงจะประสบความสำเร็จ	40 (80.00)	3 (6.00)	7 (14.00)	ผิด	3	6.00
3.พ่อค้าคนกลางถือเป็นเครือข่ายทางการค้าอย่างหนึ่ง	43 (86.00)	4 (8.00)	3 (6.00)	ถูก	43	86.00
4.ผู้บริโภคต้องซื้อสินค้าในราคาสูงกว่าต้นทุนถึง 100 เท่า	7 (14.00)	30 (60.00)	13 (26.00)	ผิด	30	60.00
5.หญ้าหวานพันธุ์ที่ตลาดต้องการคือใบใหญ่หนา เพราะได้น้ำหนักดี	21 (42.00)	17 (34.00)	12 (24.00)	ผิด	17	34.00
6.หญ้าหวานพันธุ์ที่ตลาดต้องการคือใบเล็กก้านม่วง เพราะให้ความหวานมาก	24 (48.00)	8 (16.00)	18 (36.00)	ถูก	24	48.00

ความรู้ด้านการจัดการตลาดและ เครือข่ายทางการค้า	ถูก	ผิด	ไม่ ทราบ	คำตอบ ที่ ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
7.เมื่อผลิตภัณฑ์ขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ราคาของผลิตภัณฑ์จะสูงขึ้นถึง 150 %	14 (28.00)	13 (26.00)	23 (46.00)	ผิด	13	26.00
8.ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมเครือข่ายทางการค้า	44 (88.00)	3 (6.00)	3 (6.00)	ถูก	44	88.00
9.ปัญหาใหญ่ของชุมชนคือหารหาแหล่งรับซื้อผลิตภัณฑ์	46 (92.00)	2 (4.00)	2 (4.00)	ถูก	46	92.00
10.การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เริ่มมาจากภาคเอกชนก่อนภาครัฐ	23 (46.00)	14 (28.00)	13 (26.00)	ถูก	23	46.00
11.ในปัจจุบันในชุมชนอมลองมีการก่อตั้งกลุ่มและดำเนินการแปรรูปหญาหวาน	50 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	ถูก	50	100.00
12.ลักษณะการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากหญาหวานปัจจุบันมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อในชุมชน	45 (90.00)	1 (2.00)	4 (8.00)	ถูก	45	90.00
13.ลักษณะการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากหญาหวานปัจจุบันโดยนำไปส่งแหล่งรับซื้อเอง	30 (60.00)	16 (32.00)	4 (8.00)	ถูก	30	60.00
14.ลักษณะการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากหญาหวานปัจจุบันมีหลากหลายทาง	46 (92.00)	2 (4.00)	2 (4.00)	ถูก	46	92.00
15.ลักษณะการติดต่อกับผู้รับซื้อโดยผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและผ่านโทรศัพท์มือถือ	35 (70.00)	5 (10.00)	10 (20.00)	ผิด	5	10.00

ความรู้ด้านการจัดการตลาดและ เครือข่ายทางการค้า	ถูก	ผิด	ไม่ ทราบ	คำตอบ ที่ ถูกต้อง	ผู้ที่ตอบถูก	
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน	ร้อยละ
16.ผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวานของ ชุมชนมีร้านค้าและตัวแทนจำหน่าย ประจำ	21 (42.00)	22 (44.00)	7 (14.00)	ผิด	22	44.00
17.ลักษณะการขนส่งผลิตภัณฑ์ส่วน ใหญ่ใช้วิธีฝากส่งไปกับรถประจำทาง	41 (82.00)	4 (8.00)	5 (10.00)	ผิด	4	8.00
18.ปัญหาในการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ที่พบบ่อยคือ ถูกกดราคา	47 (94.00)	0 (0.00)	3 (6.00)	ถูก	47	94.00
19.ปัจจุบันกลุ่มแปรรูปหญ้าหวานไม่ สามารถผลิตได้ทันความต้องการของ ตลาด	16 (32.00)	20 (40.00)	14 (28.00)	ผิด	20	40.00
20.การรวมกลุ่มแปรรูปหญ้าหวาน ของชุมชนมีการดำเนินการต่อเนื่อง	35 (70.00)	9 (18.00)	6 (12.00)	ผิด	9	18.00

ภาพที่ 4.12 ความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานด้านการจัดการตลาดและเครือข่ายทางการค้า

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า เกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมในปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.02) โดยเกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมของปัญหาและอุปสรรคในแต่ละข้ออยู่ในระดับมาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งส่วนใหญ่ให้ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ ปานกลางซึ่งเกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมของปัญหาและอุปสรรคที่อยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ในการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรยังขาดการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ จากหน่วยงานของรัฐ (ค่าเฉลี่ย 3.96) เกษตรกรขาดความรู้เข้าใจ เรื่องความเคลื่อนไหวของการเปลี่ยนแปลงด้านหญ้าหวานของประเทศไทย (ค่าเฉลี่ย 3.68) เกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมของปัญหาและอุปสรรคที่อยู่ในระดับ ปานกลางเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย3 อันดับแรก ดังนี้ ท่านยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (ค่าเฉลี่ย 3.40) แม้มีประเด็นปัญหาอื่นในชุมชนที่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของกลุ่ม ท่านก็สามารถดำเนินการกลุ่มต่อไปได้

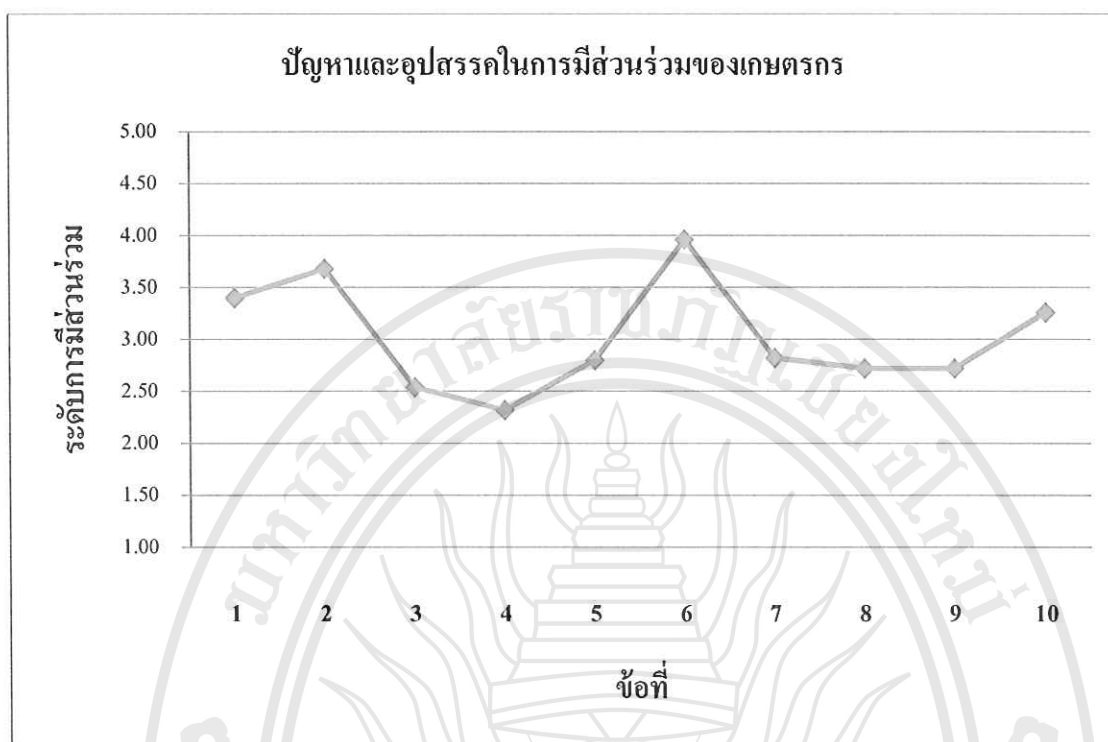
(ค่าเฉลี่ย 3.26) สมาชิกของกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการหมู่บ้านเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (ค่าเฉลี่ย 2.82) และเกษตรกรให้ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มที่อยู่ในระดับน้อย คือเกษตรกรได้รับผลตอบแทนจากเงินปันผลของสมาชิกกลุ่มไม่คุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย 2.32) รายละเอียด ดังตารางที่ 4.28

ตารางที่ 4.28 ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการเพิ่มมูลค่าหมู่บ้านตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (n=50)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1.เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการหมู่บ้านเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	1 (2.00)	8 (16.00)	15 (30.00)	22 (44.00)	4 (8.00)	3.40	0.926	ปานกลาง
2.เกษตรกรขาดความรู้เข้าใจ เรื่องความเคลื่อนไหวของการเปลี่ยนแปลงด้านหมู่บ้านของประเทศไทย	6 (12.00)	2 (4.00)	14 (28.00)	8 (16.00)	20 (40.00)	3.68	1.362	มาก
3.เกษตรกรขาดความเชื่อจากเพื่อนบ้านหรือสมาชิกอื่นในชุมชน	5 (10.00)	19 (38.00)	21 (42.00)	4 (8.00)	1 (2.00)	2.54	0.862	ปานกลาง

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
4.เกษตรกรได้รับผลตอบแทนจากเงินปันผลของสมาชิกกลุ่มไม่คุ้มค่า	15 (30.00)	8 (16.00)	23 (46.00)	4 (8.00)	0 (0.00)	2.32	0.999	น้อย
5.การจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร	3 (6.00)	20 (40.00)	15 (30.00)	8 (16.00)	4 (8.00)	2.80	1.050	ปานกลาง
6.ในการดำเนินการของกลุ่มยังขาดการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานของรัฐ	2 (4.00)	4 (8.00)	8 (16.00)	16 (32.00)	20 (40.00)	3.96	1.124	มาก
7.สมาชิกของกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	6 (12.00)	15 (30.00)	17 (34.00)	6 (12.00)	6 (12.00)	2.82	1.173	ปานกลาง

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
8.การปฏิบัติงานของกลุ่มในการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์งานทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ มีขั้นตอนยุ่งยาก ไม่คล่องตัว	8 (16.00)	15 (30.00)	11 (22.00)	15 (30.00)	1 (2.00)	2.72	1.126	ปานกลาง
9.มีประเด็นปัญหาอื่นที่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของกลุ่ม	5 (10.00)	17 (34.00)	17 (34.00)	9 (18.00)	2 (4.00)	2.72	1.011	ปานกลาง
10.แม้มีประเด็นปัญหาอื่นในชุมชนที่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของ กลุ่ม ท่านก็สามารถดำเนินการกลุ่มต่อไป	5 (10.00)	5 (10.00)	15 (30.00)	22 (44.00)	3 (6.00)	3.26	1.065	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม						3.02		ปานกลาง

ภาพที่ 4.13 ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

การจัดการด้านการแปรรูป

ข้อเสนอแผนงานของโครงการในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ผลการประชุมในหัวข้อ “การจัดการแปรรูปหญ้าหวานเป็นผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์”

จากการจัดประชุมในหัวข้อ “การจัดการแปรรูปหญ้าหวานเป็นผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่าหญ้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์” ในวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2553 ณ ศาลาเอนกประสงค์ของวัดอมลอง การร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการจัดโครงการต่างๆ โดยเน้นการนำองค์ความรู้ในท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีฐานทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของชุมชนมาใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์หญ้าหวาน จากการประชุมผ่านกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) การระดมสมอง (Brain Storming) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion - FDG) ซึ่งเป็นการร่วมกันเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนการระดมสมองเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการเลือกผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรต้องการแปรรูปซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรในชุมชน ที่ไม่เกินความสามารถ

ของเกษตรกรที่จะดำเนินการแปรรูป ดังนั้นการเลือกผลิตภัณฑ์รูปแบบใดจะพิจารณาจากความนิยมหรือตลาดต้องการของตลาดเป็นสำคัญ เพื่อกำหนดรูปแบบการแปรรูปที่เหมาะสมในการนำมาแปรรูปเหู้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เกษตรกรจึงได้ระดมสมองโดยการนำประสบการณ์และภูมิปัญญาพื้นบ้านมาผสมผสานกับองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการเข้าร่วมในกระบวนการวิจัยแล้ว กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวานจึงได้ร่วมแสดงความคิดเห็นจนได้ข้อสรุปเป็นแผนงาน 2 แผนงานและ โครงการต่างๆ ในแผนการจัดการเพิ่มมูลค่าเหู้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 5 โครงการ ตามแผนงานดังต่อไปนี้

1. แผนงานแปรรูปเหู้าหวานเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร ประกอบด้วยโครงการย่อย 2 โครงการ ดังนี้

1.1 โครงการผลิตภัณฑ์ชาขงสมุนไพรผสมเหู้าหวาน

1.2 โครงการผลิตภัณฑ์น้ำเชื่อมจากเหู้าหวาน

โครงการนี้เป็นโครงการที่นำจุดเด่นของเหู้าหวานด้านการเป็นพืชสมุนไพรที่ให้ความหวานแต่ไม่มีแคลอรีมาใช้ในการแก้ปัญหาสำหรับบุคคลหรือผู้ป่วยที่ต้องการควบคุมน้ำตาลและต้องการควบคุมน้ำหนัก โดยนำมาทำเป็นขนมอ่อนหวาน ผู้รับผิดชอบโครงการนี้คือ ประธานกลุ่มและแกนนำกลุ่มงานซึ่งคัดเลือกจากสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวาน

2. แผนงานแปรรูปเหู้าหวานเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทสิ่งของเครื่องใช้ 3 โครงการ ดังนี้

2.1 โครงการผลิตภัณฑ์ก้นมด จากเหู้าหวาน (ซอลัก,สเปรย์,น้ำยาป้ายและผงโรย) ซึ่งเป็นโครงการที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถทำผลิตภัณฑ์ก้นมดและแมลงจากเหู้าหวานโดยอาศัยองค์ความรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่ของเกษตรกรที่พบว่าแมลงไม่ชอบกัดกินเหู้าหวานและไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับสารกำจัดแมลง เกษตรกรสามารถผลิตไว้ใช้ในครัวเรือนและผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนได้ ผู้รับผิดชอบหลักในโครงการนี้ได้แก่ ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวานและหรือแกนนำกลุ่มงาน

2.2 โครงการผลิตภัณฑ์กระดาษจากต้นเหู้าหวาน (Stevia paper) ซึ่งเป็นโครงการที่นำส่วนของลำต้นเหู้าหวานที่ไม่ใช้แล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการสร้างผลิตภัณฑ์จากเหู้าหวานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะความเหนียวของเส้นใยและความใสของเส้นใยมาใช้ประโยชน์ ผู้รับผิดชอบหลักโครงการนี้คือ ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวานและหัวหน้าแผนกหรือแกนนำกลุ่ม

2.3 โครงการผลิตภัณฑ์น้ำยาย้อมผ้าไตรจีวรและสเปรย์กันยุงและแมลง ซึ่งเป็นโครงการที่ช่วยแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของยุงและแมลงที่มารบกวนพระภิกษุและบุคคลทั่วไป

โดยสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ได้มาใช้ย้อมเสื้อผ้า มุง ในชีวิตประจำวันและผลิตเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านได้ โครงการนี้มีผู้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ ประธานกลุ่มและแกนนำกลุ่มงาน

การปฏิบัติตามโครงการ

หลังจากที่ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน ได้ร่วมกันระดมความคิด และสรุปผลการระดมความคิดออกมาในรูปของโครงการที่สามารถดำเนินการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวาน โดยพิจารณาข้อจำกัดของทรัพยากรในพื้นที่ มีการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐานของโครงการ มีการดำเนินโครงการระหว่างวันที่ 21 มีนาคม 2553 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2556 ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการบันทึกการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยในระหว่างดำเนินการทั้ง 5 โครงการ พบว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในโครงการ โดยเฉพาะประธานกลุ่ม รองประธานและหัวหน้าแผนกหรือแกนนำกลุ่มซึ่งมีทั้งหมด 7 คน ทำให้สามารถปฏิบัติตามแผนการจัดการเพิ่มมูลค่า สำเร็จลุล่วงได้ทุกโครงการ โดยผู้วิจัยทำการกระตุ้นและให้การสนับสนุนทรัพยากรและเครื่องมือหรืออุปกรณ์บางส่วน ผลการดำเนินโครงการมีดังนี้

1. แผนงานแปรรูปหญ้าหวานเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร

1.1 โครงการชาสมุนไพรผสมหญ้าหวาน โครงการนี้เป็นโครงการที่เกิดจากการระดมสมองของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเรื่อง การแปรรูปหญ้าหวานเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่า โดยสมาชิกเกษตรกรร่วมกันระดมสมองและสรุปได้ว่า แต่เดิมในหมู่บ้านอมลองมีการแปรรูปหญ้าหวานเป็นชาขงมาแล้ว แต่มีปัญหาด้านการจัดการ การดำเนินงานจึงขาดความต่อเนื่องไม่ประสบความสำเร็จ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่าควรจะมีการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติขั้นตอนและวิธีการจัดการแปรรูปหญ้าหวานเป็นชาขงสมุนไพรผสมหญ้าหวาน ผลการดำเนินงานพบว่า การจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานเป็นผลิตภัณฑ์ชาขงสมุนไพรผสมหญ้าหวานนั้นสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ได้ทั้งหมด 5 ชนิดได้แก่ ชาขงสมุนไพรแก้หวัดผสมหญ้าหวาน ชาขงสมุนไพรใบบัวบกผสมหญ้าหวาน ชาขงสมุนไพรมะตูมผสมหญ้าหวาน ชาขงสมุนไพรกระเจี๊ยบผสมหญ้าหวาน และชาขงสมุนไพรใบเตยผสมหญ้าหวาน โดยมีมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์หลังการแปรรูปดังนี้

1.1.1 โครงการชาสมุนไพรแก้หวัดผสมหญ้าหวาน (รายละเอียดโครงการภาคผนวก ค) โครงการชาสมุนไพรแก้หวัดผสมหญ้าหวาน มีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบ ดังนี้ หญ้าหวานอบแห้ง 1 กิโลกรัม แก้หวัดอบแห้ง 6 กิโลกรัม กล่องบรรจุ 100 กล่อง ถุงบรรจุ 2,500 ถุง รวมต้นทุนค่าแรงงาน วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน รวมต้นทุนการผลิตเท่ากับ 3,600 บาทมูลค่า

ผลิตภัณฑ์หลังแปรรูปเท่ากับ 10,000 บาท ดังนั้นผลิตภัณฑ์ชาขงสมุนไพรมสเก็ชวยเมื่อผลิตจำนวน 100 กล่ง ขยได้กำไร 6,400 บาท รยละเอียด ดังตารางที่ 4.29

ตารางที่ 4.29 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ชาขงสมุนไพรมสเก็ชวยสมหญ้าหวาน จำนวน 100 กล่ง

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์หลังการแปรรูป
วัตถุดิบ	ก.ก.	มูลค่าต่อหน่วย (บาท)	มูลค่ารวม (บาท)	มูลค่ารวม (บาท) (ราคา X จำนวนชิ้น)
หญ้าหวานอบแห้ง	1	50	50	100 บาท X 100 กล่ง
เก็ชวย	6	300	1,800	
กล่ง	100 กล่ง	15	1,500	
ถุงบรรจุ (100ถุง30บาท)	1 กล่งบรรจุ 25 ถุง	7.50	750 (100กล่ง)	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
			3,600	10,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อ} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 10,000 - 3,600 \\
 &= 6,400 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

1.1.2 โครงการชาสมุนไพรมสเก็ชวยสมหญ้าหวาน (รายละเอียดโครงการภาคผนวก ค)โครงการชาสมุนไพรมสเก็ชวยสมหญ้าหวาน มีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบ ดังนี้หญ้าหวานอบแห้ง 1 กิโลกรัม กระเจ็บบอบแห้ง 2 กิโลกรัม กล่งบรรจุ 100 กล่ง ถุงบรรจุ 2,500 ถุง รวมต้นทุนค่าแรงงาน วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน รวมต้นทุนการผลิตเท่ากับ 4,000 บาทมูลค่าผลิตภัณฑ์หลังแปรรูปเท่ากับ 10,000 บาท ดังนั้นผลิตภัณฑ์ชาขงสมุนไพรมสเก็ชวยเมื่อผลิตจำนวน 100 กล่ง ขยได้กำไร 6,000 บาท รยละเอียด ดังตารางที่ 4.30

ตารางที่ 4.30 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ชาชงสมุนไพรกระเจี๊ยบผสมหญ้าหวาน จำนวน 100กล่อง

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์ หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	ก.ก.	มูลค่าต่อ หน่วย(บาท)	มูลค่ารวม(บาท)	มูลค่ารวม (บาท) (ราคา X จำนวนชิ้น)
หญ้าหวาน อบแห้ง	1	50	50	100 บาท X 100 กล่อง
กระเจี๊ยบ	2	350	700	
กล่อง	100 กล่อง	15	1,500	
ถุงบรรจุ (100ถุง30บาท)	1 กล่องบรรจุ 25 ถุง	7.50	750 (100กล่อง)	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
			4,000	10,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อ} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 10,000 - 4,000 \\
 &= 6,000 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

1.1.3 โครงการชาสมุนไพรใบเตยผสมหญ้าหวาน (รายละเอียดโครงการภาคผนวก ค)โครงการชาสมุนไพรกระเจี๊ยบผสมหญ้าหวาน มีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบ ดังนี้
 หญ้าหวานอบแห้ง 1 กิโลกรัม ใบเตยอบแห้ง 6 กิโลกรัม กล่องบรรจุ 100 กล่อง ถุงบรรจุ 2,500 ถุง
 รวมต้นทุนค่าแรงงาน วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน รวมต้นทุนการผลิตเท่ากับ 3,780 บาทมูลค่า
 ผลิตภัณฑ์หลังแปรรูปเท่ากับ 10,000 บาท ดังนั้นผลิตภัณฑ์ชาชงสมุนไพรผสมใบเตยเมื่อผลิต
 จำนวน 100 กล่อง ขายได้กำไร 6,220 บาทรายละเอียด ดังตารางที่ 4.31

ตารางที่ 4.31 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ชาขงสมุนไพรใบเตยผสมหญ้าหวาน จำนวน 100กล่อง

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์ หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	ก.ก.	มูลค่าต่อหน่วย (บาท)	มูลค่ารวม (บาท)	มูลค่ารวม (บาท) (ราคา X จำนวนชิ้น)
หญ้าหวานอบแห้ง	1	50	50	100บาท X กล่อง
ใบเตย	6	80	480	
กล่อง	100 กล่อง	15	1500	
ถุงบรรจุ (100ถุง30บาท)	1 กล่องบรรจุ 25 ถุง	7.50	750 (100กล่อง)	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
			3,780	10,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อ} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 10,000 - 3,780 \\
 &= 6,220 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

1.1.4 โครงการชาสมุนไพรใบชาขงผสมหญ้าหวาน (รายละเอียดโครงการ
ภาคผนวก ค)โครงการชาสมุนไพรใบชาขงผสมหญ้าหวาน มีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบ ดังนี้
หญ้าหวานอบแห้ง 1 กิโลกรัม ใบชาขงอบแห้ง 2 กิโลกรัม กล่องบรรจุ 100 กล่อง ถุงบรรจุ 2,500
ถุง รวมต้นทุนค่าแรงงาน วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน รวมต้นทุนการผลิตเท่ากับ 4,020 บาทมูลค่า
ผลิตภัณฑ์หลังแปรรูปเท่ากับ 10,000 บาท ดังนั้นผลิตภัณฑ์ชาขงสมุนไพรใบชาขง เมื่อผลิต
จำนวน 100 กล่อง ขายได้กำไร 5,980 บาท รายละเอียด ดังตารางที่ 4.32

ตารางที่ 4.32 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ชาชงสมุนไพรใบบัวบกผสมหญ้าหวาน จำนวน 100กล่อง

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์ หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	ก.ก.	มูลค่าต่อ หน่วย(บาท)	มูลค่ารวม(บาท)	มูลค่ารวม (ราคา X จำนวนชิ้น)
หญ้าหวานอบแห้ง	1	50	50	100 บาท X กล่อง
ใบบัวบก	6	120	720	
กล่อง	100 กล่อง	15	1,500	
ถุงบรรจุ (100ถุง30บาท)	1 กล่อง บรรจุ 25 ถุง	7.50	750 (100กล่อง)	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
			4,020	10,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อมา} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 10,000 - 4,020 \\
 &= 5,980 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

1.1.5 โครงการชาสมุนไพรมะตูมผสมหญ้าหวาน (รายละเอียดโครงการภาคผนวก ก) โครงการชาสมุนไพรมะตูมผสมหญ้าหวาน มีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบ ดังนี้ หญ้าหวานอบแห้ง 1 กิโลกรัม มะตูมอบแห้ง 6 กิโลกรัม กล่องบรรจุ 100 กล่อง ถุงบรรจุ 2,500 ถุง รวมต้นทุนค่าแรงงาน วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน รวมต้นทุนการผลิตเท่ากับ 4,200 บาทมูลค่าผลิตภัณฑ์หลังแปรรูปเท่ากับ 10,000 บาท ดังนั้นผลิตภัณฑ์ชาชงสมุนไพรผสมมะตูมเมื่อผลิตจำนวน 100 กล่อง ขายได้กำไร 5,800 บาท รายละเอียด ดังตารางที่ 4.33

ตารางที่ 4.33 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ชาขงสมุนไพรผสมหญ้าหวาน จำนวน 100 กล่อง

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	ก.ก.	มูลค่าต่อหน่วย(บาท)	มูลค่ารวม (บาท)	มูลค่ารวม (บาท) (ราคา X จำนวนชิ้น)
หญ้าหวานอบแห้ง	1	50	50	100 บาท/กล่อง
มะตูม	6	150	900	
กล่อง	100 กล่อง	15	1500	
ถุงบรรจุ (100ถุง30บาท)	1 กล่อง บรรจุ 25 ถุง	7.50	750 (100กล่อง)	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
			4,200	10,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อ} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 10,000 - 4,200 \\
 &= 5,800 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

จากข้อมูลการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชาขงสมุนไพรผสมหญ้าหวานทั้ง 5 ชนิด พบว่ามูลค่าวัตถุดิบทั้ง 5 ชนิด เท่ากับ 15,400 บาท และมูลค่าผลิตภัณฑ์หลังแปรรูป เท่ากับ 50,000 บาท เพราะฉะนั้นผลิตภัณฑ์ชาขงสมุนไพรผสมหญ้าหวานมีมูลค่าเพิ่มหรือกำไรเท่ากับ 30,400บาทหรือกำไรร้อยละ 64.67 รายละเอียดดังตารางที่ 4.34

ตารางที่ 4.34 สรุปเปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชาขงสมุนไพร จำนวน 100 กล่อง

ผลิตภัณฑ์	มูลค่าวัตถุดิบ	มูลค่าผลิตภัณฑ์	มูลค่าเพิ่ม	ร้อยละ
เก็กฮวยผสมหญ้าหวาน	3,600	10,000	6,400	56.25
กระเจี๊ยบผสมหญ้าหวาน	4,000	10,000	6,000	66.67
ใบเตยผสมหญ้าหวาน	3,780	10,000	6,220	60.77
ใบบัวบกผสมหญ้าหวาน	4,020	10,000	5,980	67.22
มะตูมผสมหญ้าหวาน	4,200	10,000	5,800	72.41
รวม	15,584	50,000	30,400	323.32
เฉลี่ยร้อยละ				64.67

ภาพที่ 4.14 เกษตรกรผู้ปลูกเห็ดหลินจือร่วมกิจกรรมในโครงการชาวมุสลิมโพธิ์พนมเห็ดหลินจือแผ่นกึ่งห่อ (ซ้าย) และเกษตรกรในแผนกบรรจุ (ขวา)

1.2 โครงการผลิตก้อนน้ำเชื่อมเห็ดหลินจือ (รายละเอียด ภาคผนวก ก)

1.2.1 โครงการผลิตก้อนน้ำเชื่อมเห็ดหลินจือ (สูตรที่ 1 ผสมกลูโคสไซรัป)

โครงการน้ำเชื่อมเห็ดหลินจือ มีการดำเนินการในระดับชุมชนดังนี้ ต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบดังนี้ เห็ดหลินจือสด 10 กิโลกรัม กลูโคสไซรัป 1 กิโลกรัม น้ำเปล่า ขวดบรรจุ 100 กล่อง รวมต้นทุนค่าแรงงาน วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน รวมต้นทุนการผลิตเท่ากับ 4,200 บาทมูลค่าผลิตภัณฑ์หลังแปรรูปเท่ากับ 10,000 บาท ดังนั้นผลิตภัณฑ์น้ำเชื่อมเห็ดหลินจือ (สูตรที่ 1 ผสมกลูโคสไซรัป) เมื่อผลิตจำนวน 100 ขวด ขายได้กำไร 5,800 บาท รายละเอียด ดังตารางที่ 4.35

ตารางที่ 4.35 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์น้ำเชื่อมเห็ดหลินจือ (สูตรที่ 1 ผสมกลูโคสไซรัป) จำนวน 100 ขวด

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	ก.ก.	มูลค่าต่อหน่วย(บาท)	มูลค่ารวม(บาท)	มูลค่ารวม (บาท) (ราคา X จำนวนชิ้น)
เห็ดหลินจือสด	1	20	20	100 บาทx100ขวด
กลูโคสไซรัป	10	33	330	
ขวดบรรจุ	200 ขวด	15	3,000	
ค่าแก๊ส ไฟฟ้า	50 บาท	50	150	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
			4,500	10,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อ} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 10,000 - 4,500 \\
 &= 5,500 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

1.2.2 โครงการผลิตภัณฑน้ำเชื่อมหญ้าหวาน (สูตรที่ 2 ผสมน้ำตาลปีบ)

โครงการน้ำเชื่อมหญ้าหวาน มีการดำเนินการในระดับชุมชนดังนี้ ต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบ ดังนี้ หญ้าหวานสด 10 กิโลกรัม น้ำตาลปีบ 1 กิโลกรัม น้ำเปล่า ขวดบรรจุ 100 กล่อง รวมต้นทุนค่าแรงงาน วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน รวมต้นทุนการผลิตเท่ากับ 4,200 บาทมูลค่าผลิตภัณฑ์หลังแปรรูปเท่ากับ 10,000 บาท ดังนั้นผลิตภัณฑน้ำเชื่อมหญ้าหวาน (สูตรที่ 2 ผสมน้ำตาลปีบ) เมื่อผลิตจำนวน 100 ขวด ขายได้กำไร 5,800 บาท รายละเอียด ดังตารางที่ 4.36

ตารางที่ 4.36 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑน้ำเชื่อมหญ้าหวาน (สูตรที่ 2 ผสมน้ำตาลปีบ) จำนวน 100 ขวด

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์ หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	ก.ก.	มูลค่าต่อ หน่วย(บาท)	มูลค่ารวม (บาท)	มูลค่ารวม (บาท) (ราคา x จำนวนชิ้น)
หญ้าหวานสด	1	20	20	100 บาท x 100 ขวด
น้ำตาลปีบ	10	30	300	
ขวดบรรจุ	200 ขวด	15	3,000	
ค่าแก๊ส ไฟฟ้า	50 บาท	50	150	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
			4,470	10,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อ} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 10,000 - 4,470 \\
 &= 5,530 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

หมายเหตุ : น้ำเปล่าไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับต้นทุนการผลิต

2. โครงการผลิตภัณฑ์กัณมด จากหญ้าหวาน (ชอลัก สเปรย์ น้ายาป้ายและผงโรย)

2.1 โครงการผลิตภัณฑ์ชอลักกัณมดจากหญ้าหวาน (รายละเอียดโครงการ ภาคผนวก ค)

โครงการนี้เป็นโครงการที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถทำผลิตภัณฑ์กัณมดและแมลงจากหญ้าหวานโดยอาศัยองค์ความรู้จากประสบการณ์จริงในพื้นที่ของเกษตรกรที่พบว่าแมลงไม่ชอบกัดกินหญ้าหวาน และไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับสารกำจัดแมลง เกษตรกรสามารถผลิตไว้ใช้ในครัวเรือนและผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนได้ โดยมีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์ 5,000 ชิ้น ดังนี้ ดินสอพอง 10 กิโลกรัม ปูนพลาสเตอร์ 20 กิโลกรัม หญ้าหวาน 1 กิโลกรัม กล่องบรรจุ 5,000 กล่อง ค่าไฟฟ้า 50 บาท รวมต้นทุนด้านค่าแรง วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน เมื่อรวมแล้วมีต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น 39,892 บาท รายละเอียดตามตารางที่ 4.37

ตารางที่ 4.37 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ชอลักกัณมดจากหญ้าหวาน จำนวน 5,000 กล่อง

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	น้ำหนัก	มูลค่าต่อหน่วย (บาท)	มูลค่ารวม (บาท)	มูลค่ารวม (บาท) (ราคาXจำนวนชิ้น)
ดินสอพอง	2,500 ก.ก.	10	250	30 บาท x 5,000
ปูนพลาสเตอร์	5,000 ก.ก. (25ก.ก.120 บ.)	4.8	1,042	
หญ้าหวาน	1 ก.ก.	50	50	
กล่องบรรจุ (100กล่อง750บ.)	1 กล่องบรรจุ 24 ชิ้น	7.5	37,500	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
ค่าไฟฟ้า,แก๊ส	1 วัน	50	50	
			39,892	150,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อ} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 150,000 - 39,892 \\
 &= 110,108 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

2.2 โครงการสเปรย์ก้นมด (รายละเอียดโครงการ ภาคผนวก ค) โครงการนี้เป็นโครงการที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถทำผลิตภัณฑ์สเปรย์ก้นมดและแมลงจากหญ้าหวาน โดยอาศัยการดัดแปลงให้เป็นผลิตภัณฑ์แบบสเปรย์ ซึ่งสะดวกในการใช้เป็นการเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์แก่ผู้บริโภค อีกทั้งเกษตรกรสามารถผลิตไว้ใช้ในครัวเรือนและผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนได้ โดยมีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์ 5,000 ชิ้น ดังนี้ หญ้าหวาน 10 กิโลกรัม แอลกอฮอล์ 95% สำหรับทำสารสกัดหญ้าหวาน จำนวน 10 แกลลอน ขวดบรรจุ 5,000 ขวด ค่าไฟฟ้า ค่าแก๊ส ค่าแรง วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน เมื่อรวมแล้วมีต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น 65,450 บาท รายละเอียดตามตารางที่ 4.38

ตารางที่ 4.38 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์สเปรย์ก้นมดจากหญ้าหวาน จำนวน 5,000 ชิ้น

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	น้ำหนัก	มูลค่าต่อหน่วย (บาท)	มูลค่ารวม (บาท)	มูลค่ารวม (ราคาXจำนวนชิ้น)
หญ้าหวาน	10 ก.ก.	50	500	50x5,000
แอลกอฮอล์	4,000 ml (4,000x10)	390	3,900	
น้ำสะอาด	500,000 ml	10,000	10,000	
ขวดสเปรย์ (12ขวด120บาท)	50 ml	10	5,000ชิ้น =50,000 บาท	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
ค่าไฟฟ้า,แก๊ส	1 วัน	50	50	
			65,450	250,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อมา} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 250,000 - 65,450 \\
 &= 184,550 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

2.3 โครงการนำยาป้ายก้นมด (รายละเอียด ภาคผนวก ค) โครงการนี้เป็นโครงการที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถทำผลิตภัณฑ์ก้นมดและแมลงจากสารสกัดหูก้าน โดยอาศัยการดัดแปลงให้เป็นผลิตภัณฑ์แบบนำยาป้ายก้นมด ซึ่งสะดวกในการใช้เป็นการเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ก้นมดและแมลงแก่ผู้บริโภค อีกทั้งเกษตรกรสามารถผลิตไว้ใช้ในครัวเรือนและผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนได้ โดยมีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์ 5,000 ชิ้น ดังนี้ หูก้าน 10 กิโลกรัม แอลกอฮอล์ 95% สำหรับทำสารสกัดหูก้าน จำนวน 10 แกลอน ขวดบรรจุ 5,000 ขวด ค่าไฟฟ้า ค่าแก๊ส ค่าแรง วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน เมื่อรวมแล้ว มีต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น 90,450 บาท รายละเอียดตามตารางที่ 4.39

ตารางที่ 4.39 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์นำยาป้ายก้นมดจากหูก้าน จำนวน 5,000 ชิ้น

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์ หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	น้ำหนัก	มูลค่าต่อหน่วย (บาท)	มูลค่ารวม (บาท)	มูลค่ารวม (ราคาXจำนวนชิ้น)
หูก้าน	10 ก.ก.	50	500	80x5,000
แอลกอฮอล์ 95%	4,000 ml X 10	390	3,900	
น้ำสะอาด	500,000 ml	10,000	10,000	
ขวดยาป้าย (12ขวด180บาท)	50 ml	15	75,000	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
ค่าไฟฟ้า,แก๊ส	1 วัน	50	50	
รวม			90,450	400,000

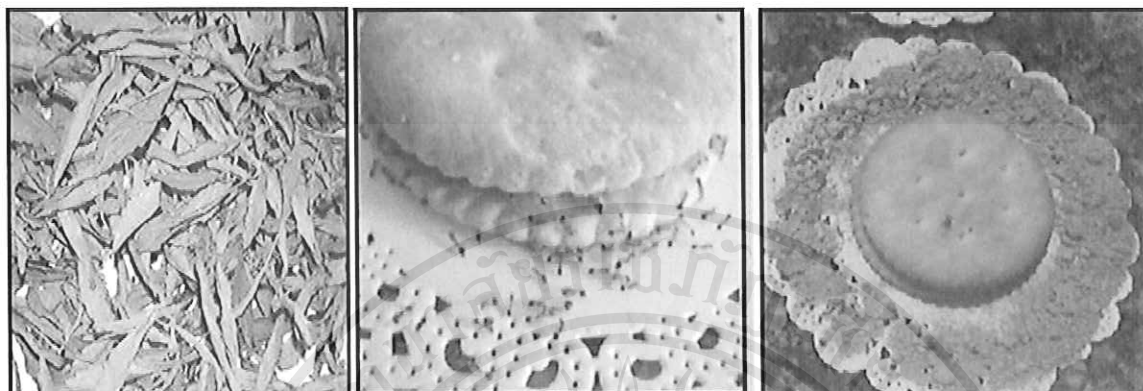
$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อ} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 400,000 - 90,450 \\
 &= 309,550 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

2.4 โครงการผงบรียกันมด (รายละเอียดโครงการ ภาคผนวก ก) โครงการนี้เป็นโครงการที่ทำให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถทำผลิตภัณฑ์กันมดและแมลงจากหญ้าหวาน โดยอาศัยองค์ความรู้จากการทำชอล์กกันมด แล้วดัดแปลงเป็นแบบผงบรียสำหรับกันมด เพื่อเพิ่มทางเลือกที่หลากหลายของผลิตภัณฑ์กันมดจากสารสกัดธรรมชาติและเพื่อความสะดวกแก่ผู้ใช้ เกษตรกรสามารถผลิตไว้ใช้ในครัวเรือนและผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนได้ โดยมีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์ 5,000 ชิ้น ดังนี้ ดินสอพอง 10 กิโลกรัม ปูนพลาสเตอร์ 20 กิโลกรัม หญ้าหวาน 10 กิโลกรัม ถุง ชองบรรจุ 5,000 ชิ้น ค่าไฟฟ้า 50 บาท รวมต้นทุนด้านค่าแรง วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน เมื่อรวมแล้วมีต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น 34,070 บาท รายละเอียดตามตารางที่ 4.40

ตารางที่ 4.40 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผงบรียกันมดจากหญ้าหวาน จำนวน 5,000 ชิ้น

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์ หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	น้ำหนัก	มูลค่าต่อหน่วย (บาท)	มูลค่ารวม(บาท)	มูลค่ารวม (บาท)
ดินสอพอง	20 ก.ก.	40	800	25x5,000
ปูนพลาสเตอร์	50 ก.ก.	65	320	
หญ้าหวาน	10	50	500	
แอลกอฮอล์95%	4,000ml 4000mlX10	390	3,900	
ถุง,ชอง	(100ชอง550บ.)	5.5	27,500	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
ค่าไฟฟ้า,แก๊ส	1 วัน	50	50	
			34,070	125,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อ} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 125,000 - 34,070 \\
 &= 90,930 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

ภาพที่ 4.15 การทดสอบประสิทธิภาพของรวงโรยกันมดจากหญ้าหวาน (ภาพซ้าย : หญ้าหวานอบแห้ง ภาพกลาง : ขนมที่ไม่ได้โรยหญ้าหวาน ภาพขวา : ขนมที่ใช้รวงโรยกันมด)

ตารางที่ 4.41 เปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์กันมดจากหญ้าหวาน

ผลิตภัณฑ์	มูลค่าวัตถุดิบ (บาท)	มูลค่าผลิตภัณฑ์ (บาท)	มูลค่าเพิ่ม (บาท)
ชอล์กกันมด	39,892	150,000	110,108
สเปรย์กันมด	65,450	250,000	184,550
น้ำยาป้ายกันมด	90,450	400,000	309,550
รวงโรยกันมด	34,070	125,000	90,930
รวม	229,862	925,000	685,138

3. โครงการผลิตกระดาษจากต้นหญ้าหวาน (Stevia paper) (รายละเอียดโครงการภาคผนวก ก)

โครงการนี้เป็นโครงการที่นำส่วนของลำต้นหญ้าหวานที่ไม่ใช้แล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการสร้างผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะความเหนียวของเส้นใยและความใสของเส้นใยมาใช้ประโยชน์ โดยมีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์ 5,000 ชิ้น ดังนี้ ต้นหญ้าหวาน 50 กิโลกรัม โซดาไฟ 10 กิโลกรัม เพรมร้อนกระดาษ 100 แผ่น วัสดุ/อุปกรณ์อื่น ค่าไฟฟ้า ค่าแก๊ส ค่าน้ำค่าแรง วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน เมื่อรวมแล้วมีต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น 15,800 บาท รายละเอียดตามตารางที่ 4.42

ตารางที่ 4.42 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์กระดาษจากหญ้าหวาน (จำนวน 5,000 ชิ้น)

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์ หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	น้ำหนัก	มูลค่าต่อ หน่วย(บาท)	มูลค่ารวม (บาท)	มูลค่ารวม (บาท) (ราคาXจำนวน)
ต้นหญ้าหวาน	50 ก.ก.	-	-	10x5,000
โซดาไฟ/ขี้เถ้า	10 ก.ก.	80	800	
แผ่นเฟรม	100 แผ่น	80	8000	
วัสดุ/อุปกรณ์อื่น (ครก, คีม, ถังน้ำ, กะละมัง)		5,500	5,500	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
ค่าแก๊ส ไฟ	5 วัน	100	500	
รวม			15,800	50,000

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อมา} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 50,000 - 15,800 \\
 &= 34,200 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

4. โครงการผลิตภัณฑ์น้ำยาข้อมผ้าไตรจักรและสปรอยกันยุงและแมลง (รายละเอียดโครงการ ภาคผนวก ค)

โครงการนี้เป็นโครงการที่ช่วยแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของยุงและแมลงที่มารบกวนพระภิกษุและบุคคลทั่วไป โดยสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ได้มาใช้อยู่หมัดเสื้อผ้า มุ้ง ในชีวิตประจำวันและผลิตเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านได้โดยมีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์ 100 ชิ้น ดังนี้ สมุนไพรหญ้าหวาน 10 กิโลกรัม สมุนไพรรางจืด 10 กิโลกรัมแอลกอฮอล์ 95% สำหรับทำสารสกัดหญ้าหวาน จำนวน 10 แกลลอน ขวดบรรจุ 5,000 ขวด ค่าไฟฟ้า ค่าแก๊ส ค่าแรง วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน เมื่อรวมแล้วมีต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น 111,480 บาท รายละเอียดตามตารางที่ 4.43

ตารางที่ 4.43 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผ้าไตรจีวรกันมดและยุง (จำนวน 100 ชิ้น)

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์ หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	น้ำหนัก	มูลค่าต่อ หน่วย(บาท)	มูลค่ารวม (บาท)	มูลค่ารวม (บาท)
ผ้าไตรจีวร	100 ชุด	1,100	110,000	107,000 + (50%) =160,000
หญ้ําหวาน	10 ก.ก.	50	500	
รางจืด	10 ก.ก.	150	1500	
แอลกอฮอล์ 95%	40,000 ml (4,000x10)	390	3,600 (390x10)	
วัสดุอุปกรณ์		3,500	3,500	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
ค่าแก๊ส	5 วัน	100	500	
รวม			107,880	160,000

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อมา} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 160,000 - 107,880 \\
 &= 52,620 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

5. โครงการผลิตภัณฑ์สเปรย์กันยุงและแมลง (รายละเอียดโครงการ ภาคผนวก ค)

โครงการนี้เป็นโครงการที่ช่วยแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของยุงและแมลงที่มารบกวนพระภิกษุและบุคคลทั่วไป โดยสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้ําหวานสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ได้มาใช้ย้อมเสื้อผ้า มุ้งในชีวิตประจำวันและผลิตเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านได้โดยมีต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์ 10,000 ชิ้น ดังนี้ สมุนไพรหญ้ําหวาน 10 กิโลกรัม สมุนไพรรางจืด 10 กิโลกรัม แอลกอฮอล์ 95% สำหรับทำสารสกัดหญ้ําหวาน จำนวน 10 แกลลอน ขวดบรรจุ 5,000 ขวด ค่าไฟฟ้า ค่าแก๊ส ค่าแรง วันละ 200 บาทจำนวน 5 วัน เมื่อรวมแล้วมีต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น 116,050 บาท รายละเอียดตามตารางที่ 4.44

ตารางที่ 4.44 เปรียบเทียบมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์สเปรย์กันยุงและแมลง จำนวน 10,000 ชิ้น

มูลค่าวัตถุดิบ				มูลค่าผลิตภัณฑ์หลังแปรรูป
วัตถุดิบ	น้ำหนัก	มูลค่าต่อหน่วย(บาท)	มูลค่ารวม(บาท)	มูลค่ารวม(บาท)
หญ้าหวาน	10 ก.ก.	50	500	50x10,000
รางจืด	10 ก.ก.	150	1500	
แอลกอฮอล์ 95%	4,000 ml (4,000x20)	390	7800 (390x20)	
ขวดสเปรย์ (12ขวด120บาท)	50 ml	10	10,000ชิ้น =100,000 บาท	
แรงงาน	5 วัน	200	1,000	
น้ำสะอาด	5000 ลิตร	1	5000	
ค่าไฟฟ้า, แก๊ส	1 วัน	50	250 (50x5)	
			116,050	500,000 บาท

$$\begin{aligned}
 \text{มูลค่าเพิ่ม} &= \text{ยอดขาย} - \text{วัตถุดิบซื้อมา} - (\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ}) \\
 &= 500000 - 116,050 \\
 &= 383,950 \text{ บาท}
 \end{aligned}$$

ภาพที่ 4.16 ลักษณะใบรังจืดที่นำมาผสมกับสมุนไพรหญ้าหวานเพื่อทำผลิตภัณฑ์กันยุงและแมลง

จากข้อมูลผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากหญ้าหวานดังกล่าวข้างต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เมื่อมีการร่วมกิจกรรมในโครงการเพิ่มมูลค่าจากหญ้าหวานแล้ว พบว่า มูลค่าวัตถุดิบของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดเมื่อนำมาทำผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มแล้วสามารถเพิ่มมูลค่าโดยเฉลี่ยทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 251.78 แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้ปัจจัยนำเข้าต่างๆ ผ่านการแปรรูป เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าใหม่สามารถก่อให้เกิดกำไร โดยใช้วัตถุดิบอย่างคุ้มค่า และการที่เกษตรกรใช้วิธีการแปรรูปหญ้าหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ มาใช้ในการจัดการจึงมีส่วนทำให้สมาชิกเกษตรกรในกลุ่มมุ่งเน้นในการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรมีความตระหนักว่าผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดมีต้นทุนและมูลค่าอยู่ในตัวของมันเอง ด้วยเหตุนี้ชุมชนที่ได้นำเอารูปแบบการเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ไปใช้จึงมีแนวโน้มในการได้ประโยชน์จากมูลค่าผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากหญ้าหวาน ที่เกิดจากการผสมผสานหลอมรวมองค์ความรู้ใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ลงทุนไปได้เพิ่มขึ้น มากกว่าก่อนการวิจัยที่ไม่ได้ใช้การจัดการเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์อย่างชัดเจน แต่ทั้งนี้หากชุมชนได้นำรูปแบบการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานนี้ไปดำเนินการควรมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และภูมิสังคมที่คล้ายคลึงกันด้วยจึงจะสามารถดำเนินการเพิ่มมูลค่าตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างประสบความสำเร็จ โดยเมื่อเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวานกับต้นทุนการผลิตพบว่า ผลิตภัณฑ์ทั้ง 5 ชนิด ใช้หญ้าหวานทั้งแบบสดและแบบอบแห้งทั้งหมดเพียง 56 กิโลกรัม ราคาหญ้าหวานรวมทั้งหมด 2,770 บาท ต้นทุนวัตถุดิบและอุปกรณ์ 474,671 บาท รวมต้นทุนการผลิตทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์เท่ากับ 477,426 บาท เมื่อจำหน่ายมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งหมด เท่ากับ 2,195,000 บาท มูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวาน หลังการแปรรูปทั้ง 5 ชนิด เท่ากับ 1,202,074 บาทหรือมีมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 251.78 ดังข้อมูลการเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวานตามตารางที่ 4.45

ตารางที่ 4.45 การเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวาน

ผลิตภัณฑ์	หญ้าหวาน (ก.ก.Xราคา)	ต้นทุน วัตถุดิบ+ วัสดุ (บ.)	รวม	มูลค่า ผลิตภัณฑ์ (บ.)	มูลค่าเพิ่ม (บาท)	เพิ่มร้อยละ
ผลิตภัณฑ์ ชาชงสมุนไพร	(4X50) 200 บาท	15,384	15,584	50,000	34,416	220.84
ผลิตภัณฑ์ น้ำเชื่อมหญ้า หวาน	1 X 20 20 บาท (ใช้หญ้า หวานสด)	4,500	4,500	10,000	5,500	122.22
ผลิตภัณฑ์ กัมมด	31 X 50 1,550	228,321	229,862	925,000	685,138	298.10
ผลิตภัณฑ์ กระดาดจาก หญ้าหวาน	-	9,550	9,550	50,000	40,450	423.56
ผลิตภัณฑ์ผ้าไตร จีวรกัมมดและยุง	(10X50) 500 บาท	107,380	107,880	160,000	52,620	48.78
ผลิตภัณฑ์สเปรย์ กัมมดและยุง	(10X50) 500 บาท	109,550	110,050	500,000	383,950	348.89
รวม	2,770 บาท	474,681	477,426	2,195,000	1,202,074	เฉลี่ยเพิ่ม ร้อยละ 51.78

การจัดการด้านการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน

1. การคัดเกรดผลผลิตหญ้าหวาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีเพียงการการคัดและแบ่งเกรดผลผลิตหญ้าหวานโดยใช้เกณฑ์ระยะเวลาในการเก็บนานเกิน 1 ปีร้อยละ 44 เท่านั้น และที่เหลืออีกร้อยละ 56 ไม่มีการแยกเกรดผลผลิตหญ้าหวานเลยระยะต่อมาหลังจากที่เกษตรกรได้ร่วมกิจกรรมในโครงการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวาน เกษตรกรเริ่มมีการสร้างเกณฑ์การคัดเกรดเพิ่มขึ้นและจากการระดมสมองเกี่ยวกับผลดีผลเสียของการแยกเกรดต่อความต้องการ

ของตลาด พบว่า เกษตรกรเลือกการแยกเกรดผลผลิตหูก้าหวานที่เก็บไว้นานเกิน 1 ปี ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 16 และมีการแยกเกรดจากลักษณะใบหูก้าหวานที่มีลักษณะมีสีเขียวคล้ำหรือสีเขียวจาง ร้อยละ 16 แยกเกรดจากการเกิดเชื้อรา ร้อยละ 18 และแยกเกรดโดยดูจากลักษณะรวมทั้ง 3 ประการ คือ ระยะเวลาการเก็บ สี และการเกิดเชื้อรา เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 50

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่า หูก้าหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่มีการสะท้อนคิด ระดมสมองแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างสมาชิกเกษตรกรเอง มีการสรุปรายละเอียดเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์การคัดเกรด ผลผลิตหูก้าหวานแล้วนำมาสร้างกฎเกณฑ์ในการแยกเกรดเพิ่มมากขึ้น และการที่เกษตรกรได้รับ องค์ความรู้จากวิทยากรซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง การคัดเลือกคุณภาพและกำหนดราคาผลผลิตหูก้า หวานจากการแบ่งเกรดจะเป็นผลดีต่อการกำหนดราคาหูก้าหวานที่เหมาะสม (สัมภาษณ์นายสุจิต พรหมสาขา ณ สกลนคร, พัฒนาการอำเภอสะเมิง, วันที่ 23 พฤษภาคม 2553) เกษตรกรจึงเกิดความ ตระหนักถึงความสำคัญของการคัดแยกเกรดผลผลิตที่จะทำให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภครู้สึกมั่นใจใน สินค้าและไม่รู้สึกว่าถูกเอาเปรียบ ดังตารางที่ 4.46

ตารางที่ 4.46 การคัดเกรดผลผลิตหูก้าหวาน

การคัดเกรดผลผลิตหูก้าหวาน	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แยกคุณภาพหรือเกรดของหูก้าหวานจาก ระยะเวลาการเก็บเกินหรือไม่เกิน 1 ปี	22	44	8	16
แยกคุณภาพหรือแยกเกรดของหูก้าหวานจาก สีของใบเขียวคล้ำหรือเขียวจาง	-	-	-	-
แยกคุณภาพหรือคัดแยกเกรดหูก้าหวานจาก การเกิดเชื้อรา	-	-	-	-
แยกคุณภาพหรือแยกเกรดหูก้าหวานโดยดู จากลักษณะรวมทั้ง 3 ประการคือ ระยะเวลา การเก็บ สี และการเกิดเชื้อรา	-	-	42	84
ไม่มีการแยกคุณภาพหรือคัดแยกเกรดหูก้าหวาน	28	56	-	-
รวม	50	100	50	100

2. ปริมาณผลผลิตเห็ดหลินฮั้วทั้งหมด (กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์พบว่า จากการที่เกษตรกรส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 76 ได้รับผลผลิตเห็ดหลินฮั้วระหว่าง 101-300 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 14 ได้รับผลผลิตเห็ดหลินฮั้วระหว่าง 301-500 กิโลกรัมต่อไร่ และที่เหลือคิดเป็นร้อยละ 10 ได้รับผลผลิตเห็ดหลินฮั้วระหว่าง มากกว่าหรือเท่ากับ 500 กิโลกรัมต่อไร่ แต่หลังจากเกษตรกรได้รับองค์ความรู้เรื่อง สายพันธุ์เห็ดหลินฮั้วที่ตลาดต้องการในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ร้อยละ 70 มีปริมาณการผลิตมากที่สุดคือ 101-300 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมา 50-100 กิโลกรัมต่อไร่ ในกรณีนี้จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การที่ผลผลิตเห็ดหลินฮั้วต่อไร่ลดลง เนื่องจากเมื่อเกษตรกรเลือกปลูกสายพันธุ์ที่ตลาดต้องการคือ สายพันธุ์ใบเล็กก้านสีม่วง (สัมภาษณ์นายเจอแมน เกอเจอร์อน (Germain Bergeron) ผู้เชี่ยวชาญ และที่ปรึกษาทีม“เพียวร์ ลิท” (Pure Lite) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วันที่ 15 ตุลาคม 2554) ซึ่งมีน้ำหนักน้อยเมื่อเทียบกับสายพันธุ์อื่นจึงทำให้ผลผลิตต่อไร่ลดลงด้วยเช่นกันแต่ด้วยความตระหนักเรื่องผลดีในระยะยาวต่อการตลาดเห็ดหลินฮั้วของหมู่บ้าน เกษตรกรจึงเลือกปลูกเห็ดหลินฮั้วพันธุ์ใบเล็กก้านม่วงมากขึ้น ดังตารางที่ 4.47

ตารางที่ 4.47 ปริมาณผลผลิตเห็ดหลินฮั้วทั้งหมด (กิโลกรัมต่อไร่)

ปริมาณผลผลิตเห็ดหลินฮั้วทั้งหมด (กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี)	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการศึกษาวิจัย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
50-100	7	14	15	30
101 – 300	38	76	35	70
301 – 500	5	10	-	-
≥ 500	-	-	-	-
รวม	50	100	50	100

3. การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์จากเห็ดหลินฮั้ว ผลการศึกษาพบว่า หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการเพิ่มมูลค่าเห็ดหลินฮั้วตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และได้ผลิตภัณฑ์จากเห็ดหลินฮั้วที่หลากหลายชนิด เกษตรกรผู้ปลูกเห็ดหลินฮั้วมีการระดมสมองเพื่อแบ่งเกรดผลิตภัณฑ์ใหม่จากลักษณะทางกายภาพดังนี้ ตารางที่ 4.48

ตารางที่ 4.48 การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวาน

ผลิตภัณฑ์จาก หญ้าหวาน	การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวาน	
	ลักษณะคุณภาพมาตรฐาน ของผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวาน	ลักษณะคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ของผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวาน
1. ชาสมุนไพร ผสมหญ้าหวาน	ตรวจคุณภาพและมาตรฐานจาก สถาบันรับรองคุณภาพและมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้	ไม่มีการตรวจคุณภาพและมาตรฐาน
2. ผลิตภัณฑ์ กัมมด	1.ประสิทธิภาพการกัมมดมากกว่า 1 เดือน 2.ไม่ทำให้เกิดความระคายเคืองเมื่อ สัมผัส	1.ประสิทธิภาพการกัมมดไม่เกิน 24 ชั่วโมง 2.ไม่ทำให้เกิดความระคายเคืองเมื่อ สัมผัส
3.กระดาดจาก ต้นหญ้าหวาน	1.เส้นใยมีทั้งแบบหยาบ ปานกลางและ ละเอียด 2. สีเหลืองใส 3. มีความเหนียว(จากการทดสอบแรงดึง) 4. อัตราการลามไฟต่ำ	1. เส้นใยเปื่อยฉีกขาดง่าย 2. สีคล้ำ 3. เส้นใยบาง หรือหนาเกินไป 4. เส้นใยกรอบ 5. อัตราการลามไฟสูง
4. ผ้าไตรจีวรกัน ยุงและแมลง	1.ความคงทนของคุณภาพการกันยุง และแมลงนานเกิน 1 สัปดาห์ 2.สีของไตรจีวร อ่อนหรือเข้มกว่าเดิม แต่ไม่ผิดจากหลักบัญญัติในพระธรรม วินัย	1.ความคงทนของคุณภาพการกันยุง และแมลงนานไม่เกิน 1 สัปดาห์ 2.สีของ ไตรจีวร อ่อนหรือเข้ม กว่าเดิมผิดจากหลักบัญญัติในพระ ธรรมวินัย

4. การจัดการด้านการตลาด

การผลิตแบบพื้นบ้านที่ไม่เร่งรีบผลงามีคุณภาพและมีคุณค่าจึงมีจุดขายตรงที่เป็น
สินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในการนำสมุนไพรท้องถิ่นมาผสมผสานและสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรม
จึงเป็นที่ยอมรับของตลาดการค้ากับสังคมภายนอก และการที่ชุมชนมีลักษณะเป็นสังคมพื้นบ้านมี
วิถีชีวิตเรียบง่าย คนในชุมชนเป็นคนดั้งเดิมที่รวมกันเพื่อจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวาน จึงสามารถ
ควบคุมราคาผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสมไม่ทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าถูกเอาเปรียบ จึงเกิดสมดุลและ
จริยธรรมทางการค้า

1. ข้อมูลการจัดจำหน่ายเหู้าหวานและราคาที่เกษตรกรได้รับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมพบว่า ก่อนการพัฒนาเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ขายให้พ่อค้าในเมือง รองลงมาร้อยละ 10 ขายให้พ่อค้าในท้องถิ่นและฝากขายที่ร้าน OTOP ของอำเภอสะเมิง และหลังจากเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการพบดังนี้ เกษตรกรร้อยละ 70 ขายให้พ่อค้าในเมือง รองลงมาร้อยละ 20 ขายให้พ่อค้าในท้องถิ่นและฝากขายที่ร้าน OTOP ของอำเภอสะเมิง และร้อยละ 10 ขายให้พ่อค้าต่างจังหวัด จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของเกษตรกรจากการนำผลผลิตเหู้าหวานไปจำหน่ายในแหล่งรับซื้อที่ต่างกันได้นำมาสรุปในกิจกรรมระดมสมองของโครงการเพิ่มมูลค่าเหู้าหวานจนสามารถสร้างองค์ความรู้เรื่องวิธีการตลาดและการกำหนดราคาเหู้าหวาน เกษตรกรได้ตระหนักถึงข้อดีข้อเสียของวิธีการกระจายผลผลิตแก่กลุ่มเป้าหมายแต่ละแหล่งเพื่อลดปัญหาการถูกกดราคา การถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าหรือแหล่งรับซื้ออย่างที่เคยเป็นมาในอดีต (สัมภาษณ์นางบัวคำ เจริญแก้ว, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกเหู้าหวาน, วันที่ 28 มกราคม 2555) จึงมีการปรับเปลี่ยนวิธีการกระจายผลผลิตเหู้าหวานดังกล่าว ตารางที่ 4.49

ตารางที่ 4.49 วิธีการกระจายผลผลิตเหู้าหวาน

วิธีการกระจายผลผลิตเหู้าหวาน	ก่อนวิจัย		ระหว่างการวิจัย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ขายให้พ่อค้าในเมือง	45	90	35	70
ขายให้พ่อค้าในท้องถิ่นและฝากขายที่ร้าน OTOP ของอำเภอสะเมิง	-	-	10	20
ขายให้พ่อค้าต่างจังหวัด	5	10	5	10
รวม	50	100	50	100

2. การกำหนดราคาซื้อผลผลิตเหู้าหวาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่ผู้กำหนดราคาเหู้าหวานคือ เกษตรกรเองร้อยละ 74 รองลงมา ร้อยละ 26 พ่อค้าเป็นผู้กำหนดราคา แต่หลังจากเกษตรกรได้เข้าร่วมในกิจกรรมในโครงการเพิ่มมูลค่าเหู้าหวานพบว่า มีการกำหนดราคาโดยการตกลงร่วมกันเพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 68 และเกษตรกรเป็นผู้กำหนดราคาเองร้อยละ 32 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงว่า เมื่อเกษตรกรได้ระดมสมองเรื่องข้อได้เปรียบเสียเปรียบของการกำหนดราคาโดยเกษตรกร พ่อค้า หรือตกลงร่วมกัน จนสามารถ

ตั้งเคราะห์ทางเลือกที่ต่างฝ่ายต่างสามารถดำเนินการค้าขายได้อย่างไม่รู้สึกรู้หาเปรียบ ไม่ถูกกดราคาผลผลิตอย่างที่ผ่านมา (สัมภาษณ์นางจุฑาทิพย์ สิงห์ทอง, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, วันที่ 12 เมษายน 2555) การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างพ่อค้ากับเกษตรกรผู้ขายผลิตภัณฑ์ และเมื่อมีการตกลงจนเกิดความพอใจทั้งสองฝ่ายแล้วก็จะเกิดความยั่งยืนของตลาดตามไปด้วย ตารางที่ 4.50

ตารางที่ 4.50 ผู้กำหนดราคาซื้อขายผลผลิตหญ้าหวาน

ผู้กำหนดราคาซื้อขายผลผลิตหญ้าหวาน	ก่อนการวิจัย		ระหว่างการวิจัย	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	37	74	16	32
ตกลงราคาร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้า	-	-	34	68
พ่อค้า	13	26	-	-
รวม	50	100	50	100

3. การโฆษณา/การส่งเสริมการขาย ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเรื่อง การตลาดด้านการโฆษณาและการส่งเสริมการขายนั้นพบว่า การสร้างจุดขายและความต่างโดยเน้นผลผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากหญ้าหวานที่ปลอดภัยด้วยการใช้การผสมผสานภูมิปัญญาพื้นบ้านกับพืชสมุนไพรในท้องถิ่นอย่างเป็นธรรมชาติ โดยมีกระบวนการผลิตที่ลดการใช้สารเคมี ถือเป็นจุดแข็งของกระบวนการที่สอดคล้องกับความตื่นตัวและแนวโน้มในการรักษาสุขภาพของคนในสังคมโลกที่เริ่มมีความตระหนักในการดูแลสุขภาพ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความเชื่อถือในคุณภาพ อีกทั้งบ้านอมตองเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงเรื่อง การเป็นพื้นที่ที่ปลูกหญ้าหวานมากที่สุดของจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเกษตรกรเน้นการผลิตแบบออร์แกนิกก่อนนำมาทำการแปรรูปหญ้าหวานเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่า จึงเป็นจุดเด่นที่ไม่เหมือนใคร กลยุทธ์ทางการตลาดอีกอย่างหนึ่งที่ทางกลุ่มเกษตรกรคือการเลือกใช้การโฆษณาทางเว็บไซต์ ที่บุตรหลานของเกษตรกรสร้าง พร้อมทั้งเผยแพร่โฆษณาขายผลิตภัณฑ์หรือฝากขายในเว็บเพจต่างๆซึ่งเป็นการกระจายข่าวและการนำเสนอผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าชนิดใหม่ของชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้มีการส่งแผ่นพับตัวอย่างสินค้าใหม่ไปตามร้านที่สร้างเครือข่ายทางการค้าร่วมกัน

4. แรงงาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า แรงงานที่ใช้ในการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หยาบ ส่วนใหญ่คือแรงงานจากสมาชิกเกษตรกรทั้งหมดจำนวน 50 คน แต่มีบางขั้นตอนที่สามารถนำกลับไปทำที่บ้านโดยอาศัยแรงงานบุตรหลานบางส่วนและเนื่องจากกิจกรรมในโครงการการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หยาบทุกกิจกรรมเป็นงานฝีมือที่ต้องอาศัยทักษะใช้ฝีมือคนเป็นหลัก ซึ่งเครื่องจักรไม่สามารถทดแทนได้ แต่บางขั้นตอนจะใช้เครื่องจักรและใช้เทคโนโลยีอย่างง่ายดัดแปลงจากสิ่งรอบตัว ที่ต้องใช้แรงงานคนร่วมด้วย โดยเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นปลอดภัยกับแรงงานหรือเกษตรกรและไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

การประเมินผลและการสรุปผลการดำเนินงานการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หยาบ

หลังจากที่ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัยและกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหัตถ์หยาบ จำนวน 50 คน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมดำเนินการปฏิบัติงานตามแผนการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หยาบตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ทั้ง 9 โครงการเสร็จสิ้นตามกำหนดแล้ว ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัยและกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหัตถ์หยาบ ได้ดำเนินการจัดประชุมในหัวข้อ “การประเมินและสรุปผลการปฏิบัติงานตามแผนการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หยาบตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์” ในวันที่ 25 มกราคม 2556 ณ ศาลาเอนกประสงค์ ซึ่งได้มีการกำหนดวาระการประชุม 4 วาระ ได้แก่ วาระที่ 1 การร่วมกันกำหนดระดับการตัดสินใจในการประเมินโครงการ วาระที่ 2 การร่วมกันสรุปและประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละโครงการที่ผ่านมา วาระที่ 3 สรุปผลการดำเนินงานการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หยาบตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และวาระที่ 4 วาระอื่นๆ โดยเริ่มประชุมเวลา 18.30 น. และเลิกประชุมเวลา 22.30 น. ซึ่งมีผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้จัดบันทึก

1. การร่วมกันกำหนดระดับการตัดสินใจในการประเมินโครงการ จากการดำเนินการประชุมผ่านกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) การระดมสมอง (Brain storming) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion-FGD) ซึ่งเป็นการร่วมเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้ข้อสรุปคือการกำหนดระดับความพึงพอใจแบ่งได้เป็น 5 ระดับคือ 1) ไม่ดี 2) ควรปรับปรุง 3) น่าพอใจ 4) ดี และ 5) ดีมาก (รายละเอียดภาคผนวก จ)

2. การร่วมกันสรุป และประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละโครงการที่ผ่านมาจากการดำเนินการประชุมผ่านกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) การระดมสมอง (Brain storming) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion-FGD) ซึ่งเป็นการร่วมเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการสรุปและประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละโครงการ สามารถสรุปผลการดำเนินการประชุมเพื่อประเมินและสรุปข้อค้นพบตามรายละเอียดแต่ละโครงการดังนี้

2.1 โครงการผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรผสมหัตถ์หยาบ กลุ่มเกษตรกรมีความเห็นว่าโครงการชาสมุนไพรผสมหัตถ์หยาบ เป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากหัตถ์หยาบนี้จะสร้างรายได้แก่

เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานได้อย่างต่อเนื่องและถาวร ถือเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานและสมาชิกของหมู่บ้านเห็นประโยชน์ขององค์ความรู้ และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ รวมทั้งวัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาเรื่อง สมุนไพรพื้นบ้านซึ่งเป็นองค์ความรู้ของบรรพบุรุษมาใช้อย่างผสมกลมกลืนจนสามารถสร้างสรรค์ให้เกิดผลิตภัณฑ์ชาชงสมุนไพรผสมหญ้าหวานถึง 5 ชนิด โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อโครงการนี้ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 84 มีความคิดเห็นว่าประสบความสำเร็จอยู่ในระดับดี รองลงมาร้อยละ 10 อยู่ในระดับดีมาก และระดับน่าพอใจร้อยละ 6 เนื่องจากยังมีปัญหาเรื่องการหาตลาด และได้มีข้อตกลงร่วมกันในการหาตลาดของผลิตภัณฑ์รวมทั้งการแบ่งปันผลกำไรจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

2.2 โครงการผลิตภัณฑ์น้ำเชื่อมหญ้าหวาน กลุ่มเกษตรกรมีความเห็นว่า โครงการชาสมุนไพรผสมหญ้าหวาน เป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากหญ้าหวานนี้สามารถสร้างรายได้แก่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานได้อย่างต่อเนื่องและถาวร ถือเป็นผู้ผลิตที่มีประโยชน์เพราะสามารถนำมาใช้ในการทำอาหารและขนมหรือเครื่องดื่มได้หลากหลาย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนใช้ประโยชน์จากหญ้าหวานให้มากขึ้น จากการใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อโครงการนี้ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 100 มีความคิดเห็นว่าประสบความสำเร็จอยู่ในระดับดีมาก และได้มีข้อตกลงร่วมกันในการหาตลาดของผลิตภัณฑ์รวมทั้งการแบ่งปันผลกำไรจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

2.3 โครงการผลิตภัณฑ์กระดาษจากต้นหญ้าหวาน (Stevia paper) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน สรุปความคิด เห็นว่าโครงการทำกระดาษจากต้นหญ้าหวานเป็นโครงการที่มีประโยชน์ เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานทุกคนได้รับองค์ความรู้เรื่องการทำกระดาษจากต้นหญ้าหวานที่คิดว่าไม่มีประโยชน์แล้ว และก็ไม่เคยคิดว่าจะเอามาทำเป็นผลิตภัณฑ์อะไรได้กลับสามารถนำมาทำให้มีราคาขึ้นมาได้ อย่างเป็นรูปธรรมอย่างนี้มาก่อน การได้ร่วมกันทำผลิตภัณฑ์กระดาษจากต้นหญ้าหวาน เป็นกิจกรรมที่ทุกคนได้รับความรู้ และได้ฝึกปฏิบัติจริงจึงสนใจในผลที่ได้ในแต่ละขั้นตอน ดังนั้นข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกร พบว่า ว่าโครงการนี้ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับดีร้อยละ 78 รองลงมาอยู่ในระดับดีมากร้อยละ 18 และน่าพึงพอใจร้อยละ 4 นอกจากนี้ได้มีข้อตกลงร่วมกันให้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์กระดาษหญ้าหวานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

2.4 โครงการผลิตภัณฑ์โล่หมัดและแมลงจากหญ้าหวาน (ชอล์กกันมด สเปรย์กันมด ผงโรยกันมด และน้ำยาป้ายกันมด) กลุ่มเกษตรกรมีความเห็นว่า โครงการทำผลิตภัณฑ์โล่หมัดและแมลงจากหญ้าหวาน เป็นโครงการที่แปลกใหม่ มีประโยชน์มาก เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานทุกคนจะมีข้อมูลความรู้เรื่อง หญ้าหวานเป็นพืชที่มดและแมลงไม่ชอบกัดกิน แต่ก็ไม่เคยคิดว่าจะเอามาทำ

เป็นผลิตภัณฑ์กันมดอย่างเป็นรูปธรรมอย่างนี้มาก่อน การได้ร่วมกันทำผลิตภัณฑ์กันมดเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน และได้พิสูจน์องค์ความรู้ในท้องถิ่นว่าสามารถนำมาใช้ได้จริงซึ่งเป็นประโยชน์ต่อคนในครอบครัว แจกจ่ายให้แก่เพื่อนบ้านและจำหน่ายในชุมชนและจำหน่ายในท้องตลาดได้อีกด้วย ดังนั้นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานทุกคนมีความเห็นบ่งชี้ชัดเจนไปในทิศทางเดียวกันว่าโครงการนี้ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับดีมาก ถึงร้อยละ 100 และได้มีข้อตกลงร่วมกันให้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

2.5 โครงการผลิตภัณฑ์ผ้าไตรจีวรกันยุงและแมลง กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีความคิดเห็นว่า โครงการนี้เป็นโครงการที่เกษตรกรให้ความสนใจมาก จากการเก็บข้อมูลโดยใช้การสอบถามความพึงพอใจ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีความเห็นว่า โครงการนี้โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าประสบความสำเร็จอยู่ในระดับดีมาก ถึงร้อยละ 90 รองลงมาอยู่ในระดับดีร้อยละ 10 เนื่องจากในหมู่บ้านมีการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดจากยุงเป็นพาหะทุกปี ดังนั้นเกษตรกรจึงมีความเห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์ในการช่วยป้องกันก่อนการเกิดโรคและมีผลทางด้านจิตใจของผู้คนในชุมชนมาก เนื่องจากสมาชิกของชุมชนอมลองร้อยละ 100 นับถือศาสนาพุทธ พระสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ กิจกรรมใดที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของพระสงฆ์ พุทธศาสนิกชนจะถือว่าได้ทำบุญที่ยิ่งใหญ่อีกทั้งมีประโยชน์กับพระสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติกิจทางศาสนาหรือออกเดินธุดงค์ในป่า กิจกรรมนี้เป็นข้อค้นพบใหม่ในการใช้สมุนไพรป้องกันยุงที่เมื่อทดลองเปรียบเทียบกับตะไคร้หอมแล้วมีประสิทธิภาพดีกว่า จึงเป็นข้อค้นพบใหม่จากการวิจัยที่พบโดยบังเอิญจากการอาศัยเพียงภูมิปัญญาพื้นบ้านในการไล่ยุงเท่านั้น แต่เมื่อมีการนำมาดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์น้ำยาข้อมกลับให้ประโยชน์เป็นอย่างมาก กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานจึงให้ความสนใจ ตั้งใจและระมัดระวังอย่างมากในการทำกิจกรรมนี้ ทั้งการข้อม การตาก การเก็บรักษาผ้าไตรจีวร การนำพืชสมุนไพรรางจืดที่เถาแห้งมาเผาเพื่อไล่ยุงให้แก้ว ควาย อันเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้สกัดและข้อมผ้าร่วมกับสารสกัดจากหญ้าหวานแล้วทำให้สามารถไล่ทั้งยุงและแมลงได้ ถือว่าเป็นกิจกรรมที่เกษตรกรมีส่วนร่วมอย่างสำคัญ เกษตรกรทุกคนจึงมีความภาคภูมิใจ และได้พิสูจน์องค์ความรู้ในท้องถิ่นว่าสามารถนำมาปรับใช้ได้จริงซึ่งเป็นประโยชน์ไม่เฉพาะต่อพระสงฆ์เท่านั้น เพราะเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานสามารถทำน้ำยาข้อมจากสูตรที่ได้จากการปฏิบัติกรอย่างมีส่วนร่วมครั้งนี้ ไปใช้กับตนเอง คนในครอบครัว และเพื่อนบ้านรวมทั้งทุกคนในชุมชนได้อีกด้วย ถือเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานและสมาชิกของชุมชนหันมามองเห็นประโยชน์ของการผสมผสานองค์ความรู้ และทรัพยากรของท้องถิ่นรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นกับองค์ความรู้ใหม่เรื่อง คุณสมบัติของหญ้าหวานในการป้องกันมดและแมลงมาใช้สร้างผลิตภัณฑ์

โดยอาศัยความเชื่อทางพุทธศาสนาอันเป็นวัฒนธรรมในชุมชนมาใช้อย่างผสมกลมกลืน จนสามารถสร้างสรรค์ให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าได้เป็นอย่างดี

จากกิจกรรมของโครงการผ้าไตรจีวรกันยุงและมดทำให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีแนวคิดในการขยายผล โดยการนำส่วนผสมของน้ำยาย้อมดังกล่าวมาบรรจุขวดสเปรย์ใช้ฉีดพ่นป้องกันมดและยุงไปพร้อมๆกัน ซึ่งได้ผลในการป้องกันมดและยุงเป็นอย่างดี อันเป็นผลพลอยได้ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ในการป้องกันยุงและแมลงอีกชนิดหนึ่งของหมู่บ้านอมลองที่สามารถผลิตเพื่อใช้และจำหน่ายได้ในอนาคต ดังนั้นจากการเก็บข้อมูลโดยใช้การสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรจึง พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานมีความเห็นว่าโครงการนี้ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับดีมาก ถึงร้อยละ 100

ตารางที่ 4.51 ข้อมูลความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการประสบความสำเร็จของโครงการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวาน

ผลิตภัณฑ์	ระดับความพึงพอใจ				
	(1) ไม่ดี	(2) ควรปรับปรุง	(3) น่าพอใจ	(4) ดี	(5) ดีมาก
1. ผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรผสม หญ้าหวาน			3	42	5
2. ผลิตภัณฑ์กระดาษจากต้นหญ้า หวาน			2	39	9
3. ผลิตภัณฑ์ไล่มดและแมลงจาก หญ้าหวาน					50
4. ผลิตภัณฑ์ผ้าไตรจีวรกันยุงและ แมลง				5	45
5. ผลิตภัณฑ์สเปรย์กันยุงและ แมลง					50

ปัญหาและกลไกการแก้ปัญหาในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญาหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

1. ปัญหาเกษตรกรผู้ปลูกหญาหวานในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญาหวาน เกษตรกรผู้ปลูกหญาหวานขาดองค์ความรู้ในแต่ละขั้นตอนใน การจัดการเพิ่มมูลค่าหญาหวานให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่า ดังนี้ การรวมกลุ่ม เกษตรกรผู้ปลูกหญาหวานประสบปัญหาขาดองค์ความรู้ในการจัดการบุคลากรในการทำหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ขาดการสร้างกฎระเบียบและข้อตกลงที่ชัดเจนของกลุ่ม ในการผลิตขาดองค์ความรู้ ด้านการคัดเลือกสายพันธุ์ การปรับสภาพดิน การให้น้ำ ช่วงเวลาการเก็บเกี่ยว และการใช้ปุ๋ยตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ สำหรับการแปรรูป ยังขาดองค์ความรู้ ด้านข้อห้ามและข้อควรระวังในการปฏิบัติเพื่อการแปรรูป ด้านการผสมองค์ความรู้จากประสบการณ์และภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากหญาหวานและในขั้นตอนการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน เกษตรกรผู้ปลูกหญาหวานขาดองค์ความรู้ เรื่อง ข้อกำหนดของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ข้อกำหนดและมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ข้อห้ามและข้อควรระวังในการปฏิบัติเพื่อการควบคุมคุณภาพ มาตรฐานและการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ ส่วนขั้นตอนการตลาด เกษตรกรขาดองค์ความรู้ด้าน การจัดการตลาด การบรรจุหีบห่อ การสร้างเครือข่ายทางการตลาด การใช้สื่อเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ในการสร้างเครือข่ายทางการตลาด

2. กลไกการแก้ปัญหาโดยการจัดการเพิ่มมูลค่าหญาหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ในแต่ละด้านควรประกอบด้วย

2.1 การจัดการด้านเกษตรกรผู้ปลูกหญาหวาน

- (1) ส่งเสริมให้มีความสามัคคีในชุมชน
- (2) อบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดการเพิ่มมูลค่าหญาหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดการกลุ่ม การผลิต การแปรรูป การควบคุมคุณภาพและมาตรฐานและการตลาด
- (3) ส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกหญาหวานมีส่วนร่วมในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญาหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ให้ครบทุกครัวเรือน
- (4) สร้างข้อตกลง กฎระเบียบของกลุ่มยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานและทำงานร่วมกัน
- (5) สมาชิกทุกคนมีความเข้าใจกันเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียมกัน

2.2 การจัดการด้านชุมชน

(1) การกระตุ้นให้เกษตรกรมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับหญ้าหวานเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และนำความรู้จากการร่วมกิจกรรม มาขยายผลและส่งเสริมให้ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

(2) ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือชุมชนอื่นที่มีลักษณะทางภูมิสังคมใกล้เคียงกัน

(3) สร้างกฎระเบียบในกลุ่มให้เข้มแข็งสามารถเป็นแบบอย่างแก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่นได้เป็นอย่างดี

(4) สนับสนุนการจัดกิจกรรมของโครงการให้เกี่ยวเนื่องและเป็นประโยชน์กับกิจกรรมหรือบุคลากรทางศาสนาเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีแก่คนในชุมชนให้คุณค่าของกิจกรรมรู้สึกเป็นเจ้าของและต้องการอนุรักษ์ต่อไป

(5) ให้ผู้นำชุมชนหรือผู้นำที่แต่งตั้งมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทุกระยะ

2.3 การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

(1) ส่งเสริมขั้นตอนการผลิตให้ยึดแนวทางการปลูกพืชแบบเกษตรอินทรีย์ในหมู่บ้านเพื่อลดการใช้สารเคมีและรักษาสภาพแวดล้อม พร้อมทั้งความรู้เรื่อง ทฤษฎีการแก้งดิน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อปรับสมดุลหรือค่า pH ของดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูก

(2) ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตที่ปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อม และสามารถนำผลผลิตมาดัดแปลงนำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้ตัวอย่างจากโครงการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานเช่น โครงการทำกระดาดจากต้นหญ้าหวาน พร้อมทั้งนำทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มาใช้อย่างคุ้มค่าโดยผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเหมาะสมจนเกิดผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

(3) ส่งเสริมให้มีการกำจัดเศษขยะจากการแปรรูปอย่างถูกวิธีเช่น นำไปทำปุ๋ยนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ เป็นต้น

(4) รณรงค์การอบแห้งหญ้าหวานแทนการอบด้วยฟืน หรือใช้เชื้อเพลิงที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในฤดูฝนเช่น ถ่านไม้เนื้ออ่อน ถ่านจากการอัดเศษฟางข้าว เป็นต้น

2.4 การจัดการโดยภาครัฐ

(1) การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนกับรัฐ ส่วนราชการที่เข้าไปดำเนินการเรื่องหญ้าหวานควรมีการประสานงานกันก่อนทำให้เกิดความซ้ำซ้อนเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณและเวลาในการจัดการ

(2) การจัดการอย่างมีส่วนร่วมระหว่างรัฐ ชุมชน และเอกชน ภาครัฐควรมีการประสานงานในการนำภาคเอกชนมาช่วยเหลือกิจกรรมในโครงการ เช่น การจัดการด้านหีบห่อ (package) ที่ทันสมัย การประชาสัมพันธ์ด้านการตลาด องค์ความรู้ใหม่ด้านการผลิต แปรรูป ที่ได้มาตรฐานซึ่งเอกชนสามารถทำได้รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์และมีศักยภาพมากกว่าภาครัฐ

ตอนที่ 4 การพัฒนารูปแบบการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หัตถ์ตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ชุมชนอมลองให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสม และสามารถประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นในอนาคต

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องปัจจัยต่างๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หัตถ์ตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

1. แนวทางการจัดการปัจจัยด้านต่างๆ ในชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หัตถ์

1.1 การจัดการกลุ่ม กลุ่มระเบียบหรือข้อบังคับ ข้อตกลง สัญญา ของกลุ่มในการจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าหัตถ์หัตถ์ มีการดำเนินการจัดการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหัตถ์หัตถ์ขึ้น เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมเพิ่มมูลค่าหัตถ์หัตถ์ โดยมีการคัดเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ โดยเกษตรกรผู้ปลูกหัตถ์หัตถ์มีการเลือกที่ปรึกษาโดยใช้ระบบอาวุโสและมีประสบการณ์ในการเป็นประธานมาก่อนคือนายสาย สายสุดจิตร อายุ 79 ปี จากนั้นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหัตถ์หัตถ์ลงคะแนนเสียงคัดเลือกนางละออง ศรีวรรณ เป็นประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหัตถ์หัตถ์ รองประธานคือนางคำอวน สิงห์ทร เลขานุการคือนางจรินญา ศรีวรรณ และหัวหน้างานฝ่ายต่างๆ อันได้แก่ ฝ่ายระดมทุนและรวบรวมวัตถุดิบ ฝ่ายแปรรูปผลิตภัณฑ์ (การเตรียม การผสม การบรรจุ) ฝ่ายการตลาดและสร้างเครือข่ายทางการค้า โดยมีสมาชิกครั้งแรก 20 คน และมีการมาสมัครเพิ่มจนปัจจุบันมีสมาชิกผู้ปลูกหัตถ์หัตถ์มาเข้าร่วมทั้งชุมชน 50 คนจาก 50 ครัวเรือน มีการรวบรวมระดมทุนจากสมาชิกได้เงินทุนจำนวน 5,500 บาท

1.2 ระบบเครือข่ายการค้า เครือข่ายภายในชุมชน เครือข่ายระหว่างชุมชน กลุ่ม องค์การในการจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าหัตถ์หัตถ์ ผลการศึกษาพบว่า วิถีภูมิปัญญาพื้นบ้านและประสบการณ์ของเกษตรกรผู้ปลูกหัตถ์หัตถ์เองเป็นข้อกำหนด เครือข่ายและช่องทางในการจำหน่ายผลผลิตหัตถ์หัตถ์หัตถ์อบแห้งและผลิตภัณฑ์แปรรูปหัตถ์หัตถ์ มีดังนี้

1.2.1 จำหน่ายโดยตรงให้กับผู้บริโภคในหมู่บ้าน โดยจะมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงนักศึกษาและนักท่องเที่ยวมาซื้อผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปแล้วที่บ้านนางบัวไหล

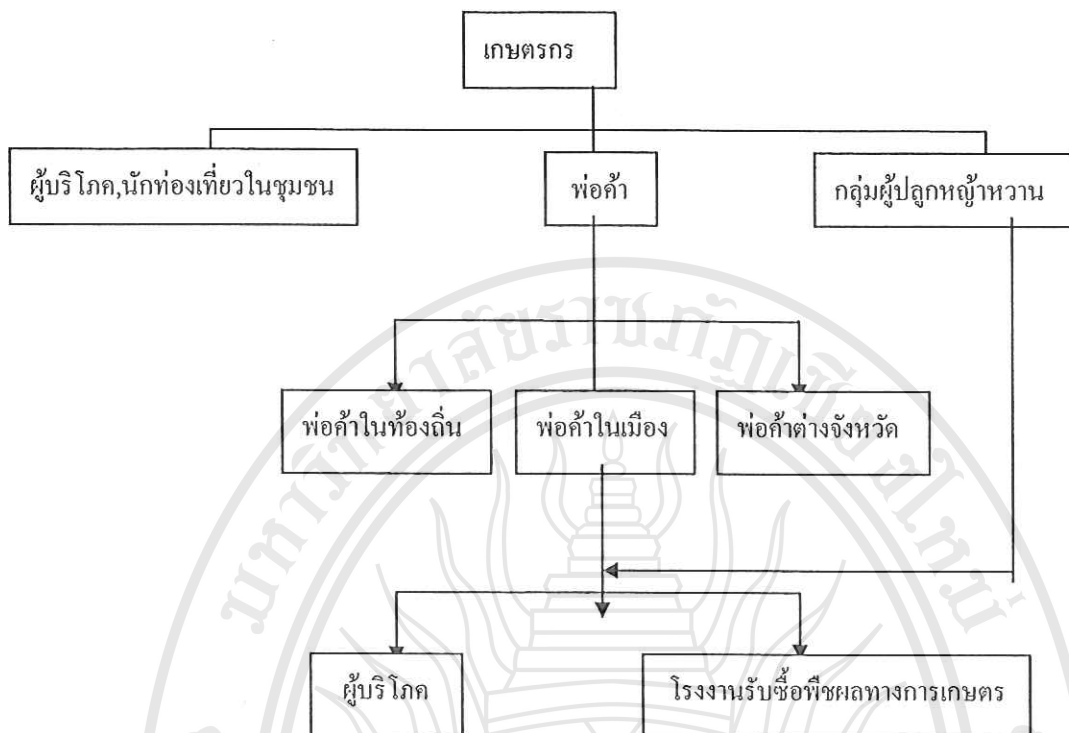
ศรีวรรณ ซึ่งเป็นข้อตกลงของกลุ่มในการวางขายผลิตภัณฑ์ เนื่องจากมีคนอยู่ดูแลตลอดเวลา สำหรับผลผลิตเห็ดหลินฮั้วนั้น ผู้บริโภคสามารถซื้อตามบ้านและร้านค้าประจำหมู่บ้าน

1.2.2 จำหน่ายโดยตรงกับพ่อค้าในตัวจังหวัดและต่างจังหวัด ซึ่งการขนส่งจะใช้รถจักรยานยนต์ของเกษตรกรเอง แหล่งจำหน่ายได้แก่ ตลาดเมืองใหม่ กาดหลวง ในท่าบ่อ และร้านรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

1.2.3 จำหน่ายโดยการฝากขายไว้ที่ร้าน OTOP ของอำเภอสะเมิงโดยหัก 20 % ของรายรับให้แก่ร้าน

1.2.4 จำหน่ายให้พ่อค้าท้องถิ่น ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่มีอาชีพรับจ้างที่มีรถโดยสารประจำทางอยู่แล้วรับซื้อเพื่อไปส่งขายให้พ่อค้าในตัวเมือง และอีกส่วนเป็นพ่อค้าในท้องถิ่นรับซื้อไปขายให้กับบริษัทตัวเมืองและต่างจังหวัด โดยใช้การขนส่งครั้งละมากๆ ใช้วิธีการกระเวนขาย เมื่อมีแหล่งจำหน่ายก็สร้างข้อตกลงกับผู้ซื้อด้านราคาและกำหนดการส่งมอบสินค้า

1.2.5 จำหน่ายให้กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเห็ดหลินฮั้วเพื่อใช้ในการแปรรูป ส่วนใหญ่ทางกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเห็ดหลินฮั้วจะรับซื้อเห็ดหลินฮั้วและสมุนไพรของสมาชิกเองในราคาค่อนข้างต่ำ แต่มีข้อเสียที่มักจะใช้ผลผลิตที่มีคุณภาพต่ำมาทำการแปรรูป และคัดเลือกเอาผลผลิตที่สวยบรรจุลงขายให้กับพ่อค้า จากการสัมภาษณ์ นางละออง ศรีวรรณ ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเห็ดหลินฮั้ว พบว่า เกษตรกรเห็นว่าการนำมาแปรรูปไม่จำเป็นต้องใช้ผลผลิตที่สวย เพราะถึงแม้จะแตกหักก็สามารถนำมาปั่นหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นได้เช่นกัน อีกทั้งสามารถลดต้นทุนการผลิตได้มากกว่า 50% นอกจากนี้เกษตรกรมีช่องทางเปิดตลาดใหม่โดยการออกบูธแสดงสินค้าเช่น ที่งานแสดงสินค้าอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ งานเกษตรแม่โจ้และงานสตรอเบอรี่ของดีอำเภอสะเมิง โดยเกษตรกรพยายามปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามที่ลูกค้าหรือผู้บริโภคต้องการ

ภาพที่ 4.17 เครือข่ายการตลาดผลิตภัณฑ์เหี่ยวหวานของชุมชนอมลอง
ที่มา : จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกเหี่ยวหวาน

1.3 แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการจัดการกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกเหี่ยวหวาน

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเหี่ยวหวานมีแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการเพิ่มมูลค่าเหี่ยวหวานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพราะ ต้องการความรู้เกี่ยวกับการจัดการเหี่ยวหวาน (การผลิต แปรรูป การควบคุมมาตรฐาน การตลาดและการสร้างเครือข่ายทางการค้า) ได้เองในอนาคต ต้องการความรู้เกี่ยวกับการตลาด การจัดจำหน่ายเหี่ยวหวาน ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปเหี่ยวหวาน ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานเหี่ยวหวาน เพื่อสามารถพบปะกับเครือข่ายทางการค้า รู้ตลาดในการจำหน่ายเหี่ยวหวาน และต้องการเพิ่มความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตามกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเหี่ยวหวานมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเพิ่มมูลค่าเหี่ยวหวานเพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากเชื่อว่ากระบวนการจัดการเหี่ยวหวานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์สามารถสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชนได้เพิ่มขึ้น การแปรรูปเหี่ยวหวานทำให้ชุมชนมีผลิตภัณฑ์จำหน่ายตลอดปี เกษตรกรผู้ปลูกเหี่ยวหวานคิดว่าการรวมกลุ่มในการจัดการเหี่ยวหวานเชิงสร้างสรรค์สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืนในอนาคต และเชื่อว่าการมีระบบการจัดการที่ดีของกลุ่มทำ

ให้สามารถเพิ่มมูลค่าของหญ้าหวาน มีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์จากหญ้าหวานทำให้เกิดความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ กระบวนการจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าหญ้าหวานจะสามารถทำให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรในชุมชนได้ และการที่เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเลือกเข้ากลุ่ม เพราะคิดว่าได้ผลตอบแทนดีกว่าผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่นและคิดว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องพยายามช่วยเหลือกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน (ละออง ศรีวรรณะ, ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 30 พฤศจิกายน 2555)

1.4 วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ชาวบ้านอมลองมีจารีตพื้นฐานของชนเผ่าไทลื้อที่มีขนบธรรมเนียมและประเพณีกลมกลืนไปกับพุทธศาสนา วัดเป็นศูนย์รวมของชาวบ้านและเป็นสถานที่นัดพบ ประชุมปรึกษาหารือของชาวบ้าน นางอุ่น จันทะก็ ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน เล่าว่า ชาวบ้านอมลองมีความผูกพันกับวัด โดยถือว่าวัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวบ้าน มีการทำบุญไหว้พระในวันสำคัญทางศาสนา และรากฐานของความสัมพันธ์เป็นเพราะระบบเครือญาติทั้งสายตรงและสายอ้อม ในลักษณะด้อยที่ด้อยอาศัยมีการส่งสอนอบรมช่วยเหลือกันและกันเนื่องจากสายเลือดเดียวกัน โดยมีวัฒนธรรมไทลื้อที่เป็นสิ่งมีคุณค่าเชื่อมโยงร้อยรัดให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ลักษณะครอบครัวโดยทั่วไปมี 2 ลักษณะคือทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย มีความเป็นเครือญาติทั้งทางสายเลือดและเกี่ยวข้องกันโดยการแต่งงาน ต่อมาได้ขยายความสัมพันธ์ออกไปในลักษณะของความสัมพันธ์ที่เป็นเพื่อนบ้านกัน มีการเกื้อกูลช่วยเหลือกันเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มจะเริ่มจากวงญาติพี่น้องก่อนจึงชักชวนเพื่อนบ้านใกล้เคียงและผู้ที่มีกิจกรรมทางการเกษตรเหมือนกันมาเข้าร่วมตามลำดับ ทำให้สามารถประสานความสัมพันธ์ระหว่างดำเนินกิจกรรมกลุ่มได้รวดเร็วเป็นอย่างดี (คำอวน ศรีวรรณะ, สมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน, สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2553)

1.5 ความยั่งยืนในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวาน หลังจากดำเนินกิจกรรมในการจัดการหญ้าหวานทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แล้ว กลุ่มสามารถมีเงินกำไรปันผลให้แก่สมาชิกถึงร้อยละ 20 นอกจากนี้ทางกลุ่มได้มีการพัฒนาในด้านกระบวนการจัดการกลุ่มโดยสมาชิกส่วนหนึ่งได้เข้ารับการฝึกอบรมกับหน่วยราชการในพื้นที่ในการสร้างบรรจุกิจ และการสร้างตลาดออนไลน์ สมาชิกมีส่วนร่วมในการรับรู้และตัดสินใจทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งส่งผลให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปในทิศทางที่ดีจนถึงปัจจุบันนี้มีเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานเพิ่มขึ้นเป็น 65,000 บาท อันสะท้อนให้เห็นความก้าวหน้าและพัฒนาการของกลุ่มที่นำไปสู่ความยั่งยืนในการจัดการเพิ่มมูลค่าหญ้าหวาน (นางละออง ศรีวรรณะ ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวาน. 2556)

แนวทางการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์งานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษาชุมชน ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์เชิงลึก และการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา การพิจารณาความเหมาะสม การปฏิบัติ การประเมินและสรุปผล ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผู้วิจัย นำมาตรวจสอบข้อมูล แยกแยะประเด็น จัดกลุ่ม ทำการเชื่อมโยงประเด็นต่างๆ สร้างข้อสรุปจากข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้ข้อค้นพบที่สามารถนำมาพัฒนาารูปแบบการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์งานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ตามห่วงโซ่ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Chain) ดังนี้

ภาพที่ 4.18 รูปแบบการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์งานตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ตามห่วงโซ่ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถแบ่ง วัตถุดิบออกได้เป็น 3 ประเภทคือ ประเภทการแพทย์แผนไทย ประเภทการเกษตร และประเภทสินค้าโอท็อป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวทางการจัดการประเภทการแพทย์แผนไทย

1.1 ส่งเสริมให้จัดอบรมให้ความรู้ด้านประโยชน์และสรรพคุณของสมุนไพรในท้องถิ่น

1.2 ส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการอนุรักษ์สมุนไพรในชุมชน

1.3 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูล ด้วยความสามัคคีและน้ำใจของคนในชุมชนเพื่อให้ดำเนินกิจกรรมอย่างมีความสุขส่งผลต่อสุขภาพคุณภาพชีวิต

2. การจัดการด้านการเกษตร

2.1 ส่งเสริมให้ส่วนราชการเข้ามามีบทบาทในการอบรมให้ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์

2.2 อบรมให้ความรู้ด้านการผลิต แปรรูป ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานและการตลาดและการสร้างเครือข่าย แก่เกษตรกร

2.3 ส่งเสริมให้สร้างกฎระเบียบของกลุ่มให้เข้มแข็งและให้มีการติดตามเป็นระยะ

2.4 ให้นำ หลักธรรมาภิบาล มาใช้ในการจัดการกลุ่มของเกษตรกร

2.5 ส่งเสริมให้องค์กรเอกชนเข้ามามีบทบาทในการประเมินผลการดำเนินการของกลุ่ม เช่น โครงการ สมาร์ท ตำบล เพื่อให้รางวัลแก่กลุ่มที่สามารถจัดการดำเนินงานกลุ่มได้สำเร็จ

3. การจัดการด้านสินค้าโอท็อป

3.1 ส่งเสริมการจดทะเบียนกลุ่มให้เป็นวิสาหกิจชุมชน

3.2 ส่งเสริมการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าโอท็อป

3.3 ส่งเสริมคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานและเข้าแข่งขันให้ได้รางวัลเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อป 5 ดาว

3.4 ส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์โดยนำคุณสมบัติด้านต่างๆของหมู่บ้านมาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะอย่างต่อเนื่อง

3.5 ส่งเสริมการใช้ตรา “ม่อนคอยหลวง” เป็นเครื่องหมายการค้าของผลิตภัณฑ์ในชุมชน

แนวทางการจัดการปัจจัยด้านวิธีการแปรรูป ผลิตภัณฑ์และนำเข้าความสร้างสรรค์โดยมีปัจจัย ดังนี้

1. ด้านความรู้

1.1 อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการกลุ่ม องค์ความรู้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่

1.2 ส่งเสริมการนำองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาผสมผสานให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

1.3 ส่งเสริมการเรียนรู้และสืบทอดความรู้ของตนเองเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากความรู้ความสามารถของเกษตรกร จนเกิดเป็นภูมิปัญญาของชุมชน (Intellectual community) ที่สร้างคุณค่าและมีความหมาย

2. ด้านการศึกษา หาความรู้เพิ่มเติมเพื่อต่อยอดพัฒนาสินค้าโดยความช่วยเหลือจากทั้งภาครัฐและเอกชนเพราะการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการมีความจำเป็นมากกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดและความต้องการของผู้บริโภคที่ไม่หยุดนิ่ง การขอความร่วมมือจากทางภาครัฐและเอกชนเช่น เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ อุตสาหกรรมจังหวัด และสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนในการให้การศึกษาทำให้เกษตรกรมีโอกาสเข้าร่วมโครงการได้รับความรู้ที่ช่วยให้ลดการใช้สารเคมีและได้รู้จักกระแสของโลกร้อน จากการศึกษาทำให้พบว่า การอนุรักษ์และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นตัวช่วยเปิดโอกาสทางการตลาดได้ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความรู้ในเรื่องการจัดการลดต้นทุน และหาช่องทางเปิดตลาดใหม่ นับว่าการศึกษาความรู้เพิ่มเติมช่วยผลักดันให้กิจการของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเห็ดเหี่ยวหวานเติบโต เข้มแข็งและมีมาตรฐานได้เพราะได้รับความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม เช่น ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีที่ได้รับรองด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. ด้านการสร้างสรรค์งาน

3.1 ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมนอกแบบการทำผลิตภัณฑ์จากเหี่ยวหวาน คิดค้นการผสมผสานระหว่างองค์ความรู้ใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน โดยกลุ่มเกษตรกรควรคำนึงเสมอว่าผลิตภัณฑ์ต้องมีคุณภาพ และต้องสร้างความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ในแบบเดียวกัน หรือผลิตภัณฑ์ทดแทนได้ จึงนำประสบการณ์ทั้งหมดที่ได้รับมาใช้

3.2 คัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพดี การเลือกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะ และอาศัยความชำนาญพิเศษเฉพาะตัวของสมาชิกแต่ละคน ในการใช้เทคนิคต่างๆ ให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น

3.3 เลือกชนิดของผลิตภัณฑ์ที่ตลาดต้องการ จากการออกงานแสดงผลภัณฑ์ตามฤดูกาลต่างๆและการศึกษาดูงานในโครงการวิจัยหรือที่ส่วนราชการหรือเอกชนจัดขึ้น ทำให้เกษตรกรมีประสบการณ์มองเห็นตลาดและสามารถเลือกชนิดของผลิตภัณฑ์ที่ตลาดต้องการเพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากเหี่ยวหวาน ซึ่งถือว่าเป็นทางเลือกของการสร้างสรรค์งานที่ถูกต้อง

4. ด้านการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา เกษตรกรมีการใช้ความรู้ที่สะสมอย่างหลากหลาย แต่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายจากเหี่ยวหวานนั้นถือเป็นการค้นพบองค์ความรู้โดยตัวของเกษตรกรเอง แต่ยังไม่ได้มีการจดสิทธิบัตรหรือลิขสิทธิ์เพราะเห็นว่าขั้นตอนที่ยุ่งยากมาก การใช้ทรัพยากรน้อยก่อให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมน้อยลง ทำให้วิถีชีวิตชุมชนไม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกินไป เกษตรกรมีการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวได้ และอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกัน ฟังพากัน มีสมานฉันท์ต่อกัน จนเกิดเป็นความพอใจในผลงาน

ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเห็ดหลินจือและเมื่อผลิตภัณฑ์โคเคนมีเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน เกษตรกรรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับชุมชน เกิดเป็นความคิดถึงถิ่นของตน ผูกพันต่อถิ่นฐานบ้านเกิด เป็นความรู้สึกที่แสดงแก่นแท้ของถิ่นกำเนิดอันแสดงถึงสินทรัพย์ของชาติ

5. ด้านวัฒนธรรม แนวคิดเบื้องต้นที่เกิดเป็นเอกลักษณ์ของกิจการที่ผสมผสานวัฒนธรรม และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่มาต่อยอดการสร้างผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากเห็ดหลินจือที่มีความแตกต่าง โคเคน และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อาศัยเรื่องราวหรือตำนานของแหล่งวัตถุดิบซึ่งชุมชนอมลองเคยเป็นแหล่งปลูกเห็ดหลินจือมาก่อนพื้นที่อื่น ดังนั้นวัฒนธรรมหรือวิถีการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรจึงเป็นแบบด้อยที่ถ้อยอาศัยกันในชุมชน โดยมีประสบการณ์และภูมิปัญญาจากปราชญ์พื้นบ้านในพื้นที่ซึ่งทำให้มีวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อย่างรู้คุณค่า ผสมผสานวัฒนธรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสร้างผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากเห็ดหลินจือ

6. ด้านการส่งเสริมความรู้ ปัจจัยด้านความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน การใช้สินทรัพย์ทางปัญญา และวัฒนธรรม ก่อเกิดเป็นความสามารถหลักขององค์กรในเรื่องการทำผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าจากเห็ดหลินจือที่ได้ผ่านการลองผิดลองถูกจากการร่วมกิจกรรมจากประสบการณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาในอดีตของเกษตรกร และจากการได้รับการอบรม ดูงานและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ถือเป็น การส่งเสริมความรู้เพื่อนำมาใช้สร้างผลิตภัณฑ์ที่สร้างสรรค์ทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งต้องรักษาและพัฒนาเพื่อถ่ายทอดให้รุ่นต่อไป

7. ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม นำเทคโนโลยีอย่างง่ายที่ไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม มีนวัตกรรมอย่างง่ายที่นำมาใช้ในผลิตภัณฑ์ เช่น นวัตกรรมที่ช่วยไล่และป้องกันมดและยุงจากสมุนไพร กลุ่มเกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยีอย่างง่าย โดยดัดแปลงเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตให้เหมาะสม และคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ในด้านการสร้างนวัตกรรมกลุ่มเกษตรกรได้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ชื่อ ตราดอยหลวง ซึ่งเป็นภูเขาที่เอกลักษณ์ของพื้นที่ชุมชนอมลอง

แนวทางการจัดการปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่า ได้แก่

1. อบรมในห้วงค์ความรู้เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรผสมเห็ดหลินจือ ผลิตภัณฑ์น้ำเชื่อมเห็ดหลินจือ ผลิตภัณฑ์ก้นมด กระดาษคั้นเห็ดหลินจือ ผ้าไตรจีวรก้นมดและยุง และผลิตภัณฑ์สเปรย์ก้นมดและยุง

2. ศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนที่มีสภาพการดำเนินการ วัตถุดิบ และบริบทพื้นที่และภูมิสังคมคล้ายคลึงกัน

3. ร่วมมือกับสถาบันทางการศึกษา อบรมให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เช่น คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4. ส่งเสริมและให้ความรู้ เรื่อง สถาบันหรือองค์กรตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้า เพื่อให้ดำเนินการขอตรารับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

5. ส่งเสริมให้มีการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานเพื่อขอเครื่องหมาย อย. จาก คณะกรรมการอาหารและยา

รูปแบบการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์งานให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสม

ประสิทธิภาพและความเหมาะสมในการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์งานมีรูปแบบ ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

1. การจัดการเรื่องการรวมกลุ่มให้เข้มแข็งนั้นต้องเกิดจากแรงจูงใจและความต้องการ ที่ตรงกันในการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์งาน

2. การสร้างข้อตกลงของกลุ่มที่ชัดเจน ซึ่งควรประกอบด้วยเรื่อง ดังต่อไปนี้

2.1 การระดมทุนหรือวัตถุดิบ

2.2 การแบ่งหน้าที่ในการทำงาน

2.3 การนัดหมายและเข้าร่วมประชุม

2.4 การแบ่งปันผลประโยชน์

3. ให้ความรู้เรื่อง หลักธรรมาภิบาล ในการทำงานร่วมกัน

4. จัดทะเบียนกลุ่มให้เป็นวิสาหกิจชุมชน

ด้านการผลิต

1. การประสานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ในการอบรมให้ความรู้เรื่องการ ผลิตที่ปลอดภัยกับสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเกษตรอินทรีย์

2. เน้นการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์เท่านั้น เพราะมีผลต่อความต้องการของตลาด

ปัจจุบัน

3. การเลือกสมุนไพรในท้องถิ่นมาใช้อย่างคุ้มค่าและปลูกทดแทนทุกครั้ง

ด้านการแปรรูป

1. ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับ การแสดงความคิดเห็นในการคัดเลือกชนิดของ ผลิตภัณฑ์ที่ตลาดต้องการ เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและภูมิสังคม

2. มีสถานที่ในการแปรรูปที่แบ่งสัดส่วนแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน

3. มีระบบจัดการขยะจากการแปรรูปที่ปลอดภัย

ด้านการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน

1. ส่งเสริมการให้ความรู้ด้านการควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน
2. สร้างข้อตกลง กฎระเบียบของกลุ่มในการปฏิบัติเพื่อควบคุมคุณภาพและมาตรฐานอย่างเคร่งครัด

3. มีการจดสิทธิบัตร ข้อกำหนดและมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ทุกผลิตภัณฑ์ที่ได้จากกิจกรรมในโครงการ

ด้านการตลาดและการสร้างเครือข่าย

1. สร้างเครื่องหมายการค้าหรือยี่ห้อหรือตราของผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจน
2. ประเมินผลิตภัณฑ์ให้ได้โอท็อป 5 ดาว
3. ส่งเสริมความรู้และการจัดทำหีบห่อที่เหมาะสมกับประเภทของผลิตภัณฑ์ทันสมัยและสะดวก
4. ติดตามความเคลื่อนไหวของตลาดเพื่อศึกษาความต้องการผู้บริโภค
5. คัดเลือกผู้รับผิดชอบด้านการตลาดในลักษณะถ่วงดุลกันเพื่อป้องกันปัญหาการยกยอกหรือนำผลิตภัณฑ์ไปขายตัดหน้าเน้นหลักธรรมาภิบาลให้ชัดเจน
6. สร้างเครือข่ายทางการค้าระหว่างชุมชนที่มีลักษณะผลผลิตทางการเกษตร ภูมิประเทศและภูมิสังคมคล้ายคลึงกัน
7. สร้างเครือข่ายกับภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการจัดแสดงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน

ตอนที่ 5 ความรับผิดชอบของแต่ละห่วงโซ่สร้างสรรค์ (Creative Chain) ในการจัดการเพิ่มมูลค่าห่วงโซ่ตามแนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ด้านหน่วยงานภาครัฐ

1. ส่วนราชการในพื้นที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาการอำเภอ สำนักงานป่าไม้ในพื้นที่ ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม มีการประชุมประสานงานบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อตกลง กำหนดนโยบายและเป้าหมายร่วมกัน ในการดำเนินการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเห็ดเหี่ยวหวาน ของชุมชนร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุม ลดการดำเนินการที่ซ้ำซ้อน สามารถตอบสนองศักยภาพและความต้องการที่แท้จริง

2. มีการฝึกอบรมให้องค์ความรู้ในการจัดการผลิตภัณฑ์ เช่น การบรรจุหีบห่อ การดูงานในสถานประกอบการ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หัตถ์เพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ให้เกิดความเข้มแข็งระดับกลุ่ม

3. สร้างจิตสำนึกให้เกษตรกรผู้ปลูกหญ้าหวานพึ่งตนเองให้มากที่สุด อาทิ การใช้ปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เองเพื่อลดภาระต้นทุนการผลิต

4. จัดสรรงบประมาณด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของชุมชน

5. ร่วมกับภาคเอกชนส่งเสริมเรื่อง การตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยเฉพาะ ให้มีโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์และสื่อออนไลน์ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ด้านหน่วยงานภาคเอกชน

1. ควรเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หัตถ์โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ เพื่อนำความรู้ไปปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต การตลาด ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครือข่ายการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หัตถ์เพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

2. ควรสร้างเครือข่ายองค์กรเอกชนในการขับเคลื่อน ลงสู่พื้นที่ เพื่อร่วมมือกันในการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หัตถ์เพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ถือเป็นการพัฒนาชุมชนที่ใช้รากฐานทางผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนให้เข้มแข็ง บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง

3. ควรมีงบประมาณสนับสนุนโครงการทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการเองได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างกระบวนการในการคิดเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน

4. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ ให้เข้าไปต่อยอดโครงการต่างๆของภาคเอกชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง สามารถนำทรัพยากรในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ได้อย่างเหมาะสมตามภูมิสังคม

5. ควรมีการทดลองนำรูปแบบการจัดการเพิ่มมูลค่าหัตถ์หัตถ์เพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ไปใช้กับชุมชนอื่น หรือผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่นๆ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมคิดร่วมทำและต่อยอดความคิดสร้างสรรค์

ด้านชุมชน

1. การกระตุ้นให้ชุมชนมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์ความรู้เดิมที่เป็นทุนเดิมของชุมชนส่งเสริมการยกระดับกิจกรรมการจัดการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน

2. ส่งเสริมการจัดการกลุ่มเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน เกิดความเข้าใจรับรู้และตระหนักในปัญหาของตนเองและชุมชนมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิดหาแนวทางการแก้ไข ปัญหา ตลอดจนมีการร่วมกันวิเคราะห์ โอกาส ศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน ของหมู่บ้าน เป็นการสร้างความเข้าใจในสภาพข้อเท็จจริงของหมู่บ้านและเสริมสร้างความรู้สึกรักของความเป็นเจ้าของ

3. ส่งเสริมการระดมทุนในการดำเนินกิจกรรมภายในหมู่บ้าน

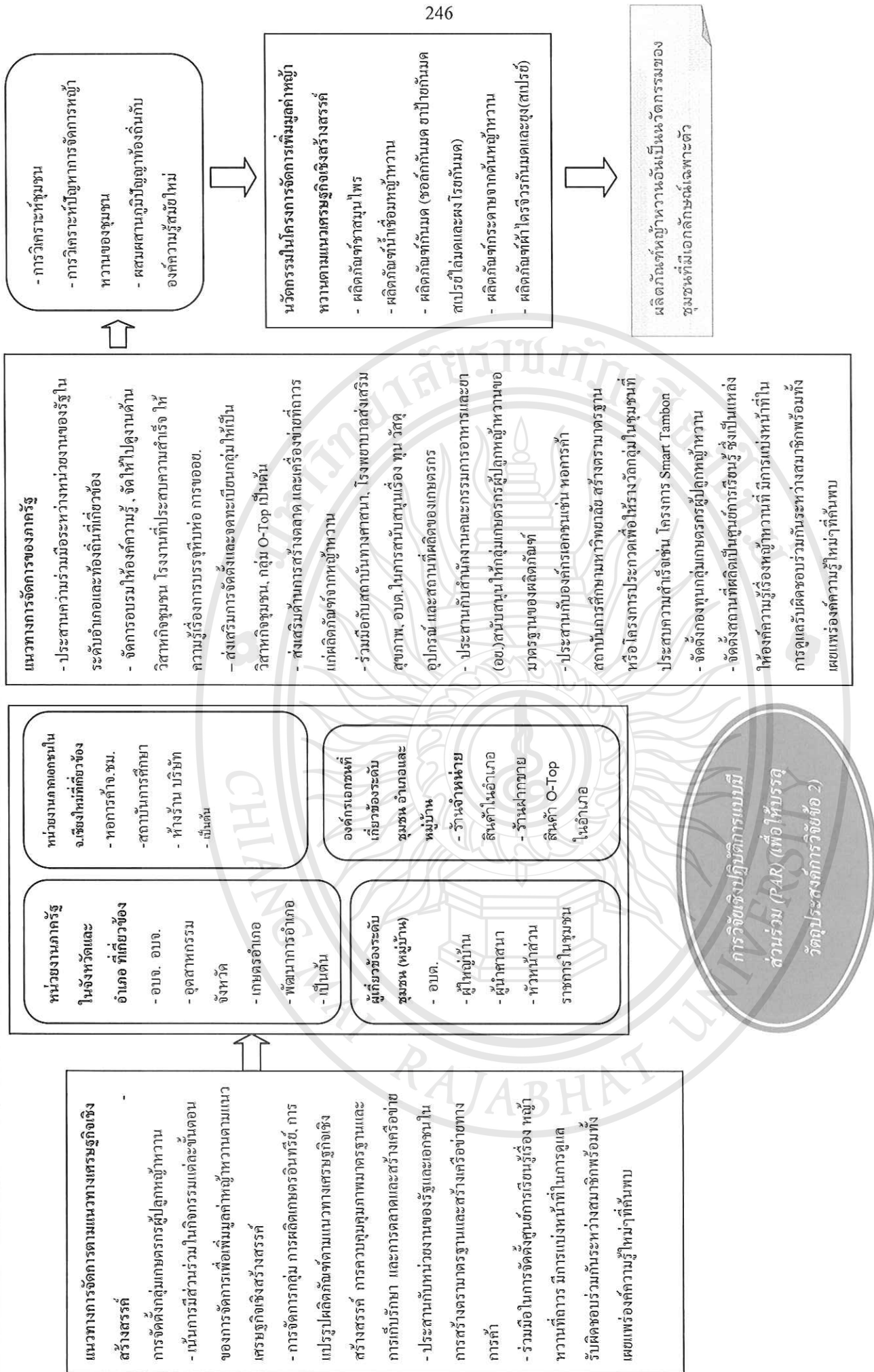
4. ส่งเสริมทำการเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างตลาดและรายได้ให้เกิดในชุมชนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา และการแสดงความคิดเห็นร่วมกันที่ครอบคลุมในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนถึงการกำหนดแนวทางการพัฒนาและแผนงาน โครงการที่สอดคล้องกับปัญหาและศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน

5. สร้างระบบในการจัดการเรียนรู้เกษตรแบบพึ่งตนเองตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง สร้างและพัฒนาความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยใช้หลักการพึ่งตนเองให้ชุมชนทำและมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของคนในหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ และรวมถึงการพัฒนาหรือขยายพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง

6. ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการผลผลิตทางการเกษตรภายในหมู่บ้าน

7. ขยายผลการจัดการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่นและชุมชนอื่นช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยราชการในพื้นที่ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) รวมทั้งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและภาคีการพัฒนาต่างๆ

8. การนำความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในการดูงานมาประยุกต์ใช้ อาทิ การทำผลิตภัณฑ์กล่องใส่โทรศัพท์เพิ่มมูลค่าจากกระดาษต้นหญ้าหวาน การทำสเปรย์จากสารสกัดหญ้าหวานสำหรับฉีดพ่นกันมดสำหรับผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

ภาพที่ 4.19 รูปแบบการจัดการเพิ่มมูลค่าเห็ดหลินจือตามแผนทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์